

Tjaša Podvratnik

»V namenu, da bi ugodil svoji pohotnosti ...«

Spolni delikti na Celjskem med leti 1927 in 1931

PODVRATNIK Tjaša, univerzitetna diplomirana zgodovinarica, Šmartno ob Paki 80, SI-3327 Šmartno ob Paki

351.764(497.4Celje)"1927/1931"
176(497.4Celje) "1927/1931"

»V NAMENU, DA BI UGODIL SVOJI
POHOTNOSTI ...«
Spolni delikti na Celjskem med leti 1927 in 1931

Pravosodna oblast je z inkriminacijo odklonov od »zdrave« spolnosti v kazenskih zakonikih pravno zaščitila interese javne spolne morale in posledično vplivala na obravnavanje spolnih deviacij kot deliktov. Do leta 1929 je na Slovenskem določila o telesni nedotakljivosti predpisoval avstrijski kazenski zakonik, po omenjenem letu je njegovo vlogo prevzel poenoteni jugoslovanski kazenski zakonik. Šele sodna praksa pa je pokazala pravi odnos sodstva do tovrstnih zločinov. Popustljivo držo sodne oblasti do spolnih prestopnikov odražajo kazenski spisi, med njimi tudi kazenski spisi Okrožnega sodišča Celje med leti 1927 in 1931, ki prikazujejo dejansko rabo zakonskih določil avstrijskega in jugoslovanskega kazenskega zakonika na celjskem območju. Na podlagi ohranjenih sodb avtorica prikaže obstoječe predsodke takratne družbe, predstave o spolni vzgoji in spolnosti sami, glavne akterje in njihove motive za storjene zločine ter žrtve spolnih deliktov.

Ključne besede: *pravosodna oblast, spolni delikti, kazensko pravo, avstrijski kazenski zakonik, jugoslovanski kazenski zakonik, sodna praksa, kazenski spisi, Okrožno sodišče Celje.*

PODVRATNIK Tjaša, BA History, Šmartno ob Paki 80, SI-3327 Šmartno ob Paki

351.764(497.4Celje)"1927/1931"
176(497.4Celje) "1927/1931"

«WITH THE AIM OF PLEASING THEIR
LEWDNESS...»
Sexual offences in the Celje area in the years 1927-1931

By incriminating deviations from "healthy" sexuality in the Penal Codes, judicial power protected the interests of public sexual morality and consequently began to consider such deviations as offences. Up to 1929, the provisions about physical integrity were regulated by the Austrian Penal Code; after that the unified Yugoslav Penal Code took over its role. However, only legal practice showed the real attitude of the judiciary towards such crimes. The acquiescent position of the judiciary powers towards sexual offenders is manifested in the prosecution files, among them those of the Celje District Court from the years 1927 and 1931, which demonstrate how the legal provisions of the Austrian and Yugoslav Penal Code in the Celje area were applied in practice. On the basis of the surviving verdicts, the author shows the prejudices of contemporary society, the views on sexual education and sexuality per se, the main protagonists and their motives for the crimes they had perpetrated and the victims of sexual offences.

Key words: *judicial power, sexual offences, Penal Code, Austrian Penal Code, Yugoslav Penal Code, legal practice, prosecution files, Celje District Court.*

Kazensko pravo je bilo in je še vedno eden najpomembnejših usmerjevalcev družbenega življenja, saj si prizadeva za ohranjanje temeljnih vrednot neke družbe in posameznikov v določenem času in prostoru ter s tem zagotavlja obstoj same družbe.¹ Poleg varovanja obstoječega družbenega reda je cilj kazenskega prava ščititi posameznika »pred samovoljnim, nezakonitim in nečloveškim delovanjem.«² Sodna oblast kot nosilka kazenskega prava je torej tista, ki družbo oblikuje in ji daje svoj pečat, hkrati pa v njej vidimo odsev družbenega življenja. Kazenski spisi bralca tako seznanjajo predvsem z osebnimi tragedijami »malih« ljudi, njihovim položajem, morebitnimi socialnimi težavami in splošnim moralnim stanjem.³

Ena izmed poglavitnih vrednot družbe v času med obema svetovnima vojnama je bila telesna nedotakljivost, ki so jo v skladu s takratnimi moralnimi načeli zavarovali tudi v kazenskih zakonikih. Do leta 1930 so na Slovenskem kljub razpadu Avstro-Ogrske v veljavi ostala določila starega avstrijskega *Kazenskega zakona o hudodelstvih, pregreških in prestopkih* iz leta 1852, leta 1919 pa so na celotno območje Kraljevine SHS razširili tudi IX. in X. poglavje srbskega kazenskega zakonika.⁴ Avstrijski kazenski zakonik je med hudodelstva uvrščal tudi kazniva dejanja zoper telesno nedotakljivost in moralo, in sicer so bila ta dejanja hudodelstvo posilstva, oskrumbe in drugih nečistovanj, kamor so prištevali nečistovanje z živalmi, z osebami istega spola in s sorodniki.⁵ Skozi dvajseta leta so potekale priprave na novo jugoslovansko zakonodajo, ki je bila sprejeta z novim *Kazenskim zakonikom za kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev* dne 27. januarja 1929, slednji pa je bil v uporabi šele od 1. januarja 1930. Tudi tokrat so zakonsko zaščitili javno moralo in obsodili spolne zablode prebivalstva, ki so

Kazenski zakon

o

hudodelstvih, pregreških in prestopkih

z dne 27. maja 1852 št. 117 drž. zakonika

z dodanim

tiskovnim zakonom

z dne 17. decembra 1862 št. 6 d. z. ex 1863

in

drugimi novejšimi zakoni kazensko-pravnega obsega.

I. n a t i s



V Ljubljani 1889.

Izdalo društvo „Pravnik“ v Ljubljani. Natisnila in založila
Národní Tiskárna.

Kazenski zakon o hudodelstvih, pregreških in prestopkih iz leta 1852 (Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku, 1889)

morale biti ustrezno kaznovane.⁶ Cilj inkriminacij na področju spolnosti sta podrobno opredelila že Dolenc in Maklecov, in sicer naj bi spolni delikti pripomogli k temu, da se »udejstvovanje spolnega gona (*libido sexualis*) kot podstave za razploditev človeškega rodu usmeri tako, da postane zarod

¹ Glej: Melik, *Arhivi in kazenska sodišča*, str. 80–83.

² Melik, *Kazensko pravo in Slovenci v prvi Jugoslaviji*, str. 211.

³ *Ibidem*.

⁴ Omenjena poglavja srbskega kazenskega zakonika sta vsebovala predpise »o zločinstvih in prestopkih zoper domovino, vladarja in ustavo in o zločinstvih ter prestopkih zoper zakon, oblast in javni red«. Bavcon et al., *Kazensko pravo*, str. 102.

⁵ Štirinajsto poglavje avstrijskega kazenskega zakonika z naslovom »O posilni nečistosti, oskrumbi in družih velikih nesramnostih« nas tako privede do zakonsko določenih členov 125–133, ki so neposredno obravnavali našteje spolne zločine.

⁶ Dolenc in Maklecov sta inkriminirana dejanja s področja spolnosti (kazenski členi 269–289 iz XXIV. poglavja jugoslovanskega kazenskega zakonika z naslovom *Kazniva dejanja zoper javno moralo*) razdelila na šest glavnih skupin, in sicer so to bile »kršitve svobodnega razpolaganja človeka s telesom glede udejstvovanja spolnega gona; kršitve ali ogrožanja spolne integritete dece in maloletnikov; parazitarna pomoč k udejstvovanju spolne strasti drugih ljudi; krvosramnost med sorodniki; nečistost zoper naravo med ljudmi (sodomija) ter med ljudmi in živalmi (bestialiteta); groba žalitev naravne sramežljivosti v zadevah spolnega gona« (Dolenc, Maklecov, *Sistem celokupnega kazenskega prava*, str. 333–334). Spolni nagon so storilci lahko udejstvovali na tri načine – s telesno združitvijo, z nečistim dejanjem ali z nečistostjo.

zdrav na duhu in na telesu [...], a da se zatre seksualna anarhija. Na drugi strani naj se zaščitijo deca in maloletniki v pogledu preteče nevarnosti, ker utegne postati prerano vplivanje na njihovo spolno življenje za razvoj njihove osebnosti, bilo psihične, bilo fizične, zelo škodljivo, često celo pogubno.»⁷

Spolni delikti v kazenskih spisih Okrožnega sodišča Celje (1927-1931)

Fond Okrožnega sodišča Celje med leti 1898–1949 predstavlja gradivo enega izmed sodišč, katerega kazenske spise hranijo v Zgodovinskem arhivu v Celju. Sodišče je bilo ustanovljeno leta 1849 in je sprva obsegalo kar 22 sodnih okrajev, z ustanovitvijo Okrožnega sodišča Maribor leta 1897 pa se je število le-teh zmanjšalo.⁸ Omenjeno sodišče je razsojalo tudi v primerih kazenskega postopanja zoper spolne zločine, in sicer je na prvi stopnji predvsem vodilo vpisnike za kazenske zadeve, razpravljalo na glavnih obravnavah in izrekalo sodbe za najtežja hudodelstva, med njimi tudi za kazniva dejanja s področja spolnosti.⁹

Temeljne evidence pisarniškega poslovanja sodišč so bili vpisniki Vr,¹⁰ ki so predstavljali vpisnike za pripravljalni postopek v kazenskih zade-

vah zoper hudodelstva in pregreške, v katerega so v obliki preglednice vpisovali vse pripravljalne poizvedbe ter kazenske zadeve z neposredno vloženimi obtožnicami. Prav tako so v omenjene vpisnike zapisovali tudi tiste kazenske zadeve, kjer je uvodne poizvedbe opravilo okrajno sodišče, postopek pa se je nadaljeval na okrožnem sodišču. Tovrstne primere so morali ponovno vpisati v vpisnik, številko okrajnega sodišča prečrtati oz. če le-ti nove vpisne številke niso dobili, so morali zapisati opombo, kateremu okrajnemu sodišču so bile zaupane tovrstne pripravljalne preiskave. V vpisnik so seveda morali navesti tudi kaznivo dejanje, in sicer zgolj v obliki kazenskega člena, npr. § 128 a.k.z. V primeru več kaznivih dejanj so zapisali vsako posebej, prav tako so enega pod drugim vnesli imena več udeležencev kaznivega dejanja, katerim so določili tudi vrsto hudodelstva ali prestopka. Po letu 1929 so se vpisniki preimenovali v Vpisnike zločinov in prestopkov Kzp,¹¹ kamor so vnašali imena starejših mladotnikov in odraslih oseb. Vanj so vpisovali vse vloge za uvodne poizvedbe in preiskave tako okrožnega kot tudi okrajnega sodišča ter neposredno vlozene obtožnice. Poleg glavnega vpisnika, ki je služil kot pregled nad dejanskim stanjem kazenskih zadev, so na Okrožnem sodišču Celje tako do leta 1929 kot tudi pozneje vodili še razne pomožne oz. stranske evidence, in sicer so bili med njimi najpomembnejši abecedni imeniki oškodovancev in obdolžencev, ki so se v slednje vpisali takoj po prvem vpisu v glavni vpisnik Vr ali Kzp.¹²

Sodni spisi so predstavljali temeljne enote dokumentarnega gradiva in so posledično vsebovali vsak svojo opravilno številko, ki je bila sestavljena iz t.i. spisovnega znamenja ter redno številko pisanja. Označba kazenskega spisa je bila torej sestavljena iz oznake vpisnika (Vr ali Kzp), zaporedne številke zadeve iz vpisnika, rimske številke sodnega oddelka, ki je bilo pristojno za reševanje določene kazenske zadeve, ter okrajšane letnice, ki je bila od omenjene rimske številke ločena s poševnico. Tako je npr. oznaka Vr VI 487/27 pomenila, da je bila kazenska zadeva, ki jo je obravnavalo Okrožno

⁷ Dolenc, Maklecov, *Sistem celokupnega kazenskega prava*, str. 333.

⁸ V obdobju med obema vojnama so pod pristojnost Okrožnega sodišča Celje spadala »okrajna sodišča v Brežicah, Celju, Gornjem Gradu, Konjicah, Kozjem, Laškem, Radečah, Rogatcu, Sevnici, Slovenj Gradcu, Šmarju pri Jelšah, Šoštanju in Vranskem« Bukošek, *Oris razvoja pravosodnih organov na območju Zgodovinskega arhiva Celje*, str. 55.

⁹ Okrožna sodišča so bila v kazenskih zadevah pristojna: »za sojenje na prvi stopnji, ko gre za kazniva dejanja, za katera niso pristojna okrajna sodišča; za opravljanje preiskave oz. preiskovalnih dejanj iz prejšnje točke; za opravljanje predhodnega postopka in sojenja na prvi stopnji pri kaznivih dejanjih mladotnikov; za odločanje na prvi stopnji o izvršitvi kazenske sodbe tujega sodišča; za izvrševanje kazenskih sodb iz 1., 3. in 4. točke ter za izvrševanje sodb okrajnih sodišč; za odločanje o dovolitvi posegov v človekove pravice in temeljne svoboščine; za odločanje v zunajobravnavnem senatu [...]; za opravljanje drugih zadev, ki jih določa zakon; za opravljanje nadzorstva glede zakonitega in pravnega ravnanja z obsojenci ter nadzorstva nad priporniki«. Bukošek, *Oris razvoja pravosodnih organov na območju Zgodovinskega arhiva Celje*, str. 66.

¹⁰ *Verbrechen und Vergehen*. Določbe o vpisnikih in sodnih kazenskih spisih je v tretjem in četrtem poglavju predpisoval *Opravljeni red za sodnije prve in druge stopnje* z dne 5. maja 1897.

¹¹ *Predpise za vpisnike na okrožnih sodiščih* je po letu 1929 vsebovala *Uredba o poslovnem redu za redna kazenska sodišča* (§§ 187–201 p.r.).

¹² Bukošek, *Fond Okrožnega sodišča v Celju*, str. 83–91; Melik, *Kazensko sodstvo na Slovenskem*, str. 34–35; Melik, *V imenu njegovega veličanstva kralja!*, str. 48.

sodišče Celje, 487. po vrsti v letu 1927, za njeno reševanje pa je bil odgovoren sodni oddelek VI. Vsaka kazenska zadeva je bila zaključena bodisi s pravnomočno sodbo bodisi z ustavitvenim sklepom ali umikom obtožbe. Spis je bilo potrebno oddati v registraturo in številko le-te označiti z rdečim črnilom v vpisnik, spise pa so v njej hranili praviloma trideset let.¹³

Kaznovanje spolnih zločinov v sodni praksi

Na Okrožnem sodišču Celje so med leti 1927 in 1931 prejeli 7260 prijav kaznivih dejanj, ki so bila zabeležena v glavnem vpisniku. Številne kazenske zadeve so bile bodisi ustavljene bodisi izločene iz nadaljnega postopka. Med njimi je bilo tudi 179 primerov spolnih deliktov, od katerih se je ohranilo 121 kazenskih spisov, 57 jih je bilo ustavljenih, en sodni spis pa je izgubljen.¹⁴ Spisi so bili prekinjeni predvsem tekom uvodne preiskave, in sicer do leta 1929 po § 109 k.pr.r.,¹⁵ po katerem je preiskovalni sodnik »ustavil preiskavo z odredbo, kadar je tožilec predlagal ustavitev ali izjavil, da odstopa od pregona.«¹⁶ V nasprotnem primeru se je državni pravdnik moral ob zaključku uvodne preiskave na podlagi pridobljenih dokazov odločiti, ali bo v roku osmih dni vložil obtožnico ali pa opustil nadaljnji sodni pregon. V kolikor državni ali zasebni tožilec nista vložila obtožnice, je sodišče smatralo, da je le-ta odstopil od obtožbe.¹⁷ Prav tako je lahko tožilec odstopil od obtožbe pred začetkom glavne obravnave in v takem primeru je svetovalna zbornica ustavila kazenski postopek s sklepom po § 227 k.pr.r.¹⁸ Slednje se je zgodilo v kazenski zadevi Vr VII 768/27 zoper slaboumnega gostilničarja iz Podčetrтка, Miroslava O., ki je bil obtožen kaznivega dejanja oskrumbe po § 128 a.k.z.¹⁹ Državno pravdnništvo v Celju je od obtožbe 15. februarja 1928

odstopilo, hkrati pa je predlagalo obtoženčevu »od-dajo v blaznico, ker je občenevaren.«²⁰ Svetovalna zbornica je tako 17. februarja 1928 sklenila, »da se kazensko postopanje v smislu § 227 k.pr.r. ustavi.«²¹

Med leti 1930 in 1931 so bile kazenske zadeve ustavljene večinoma po §§ 96 in 108 s.k.p.,²² in sicer je za prvi omenjeni člen veljalo, da je državni tožilec po uvodnih poizvedbah sklenil, da predloga za uvedbo preiskave ne bo podal, saj zanjo ni bilo zadostnih razlogov. V drugem primeru pa je tožilec med uvodno preiskavo lahko odstopil od obtožbe oz. po končani preiskavi sklenil, da ni dovolj dokazov za nadaljnji kazenski postopek. Ohranjena je prijava št. 553 policijskega urada z dne 16. aprila 1930, v kateri je domnevna oškodovanka Marija S. ovadila Ivana J., da naj bi jo dan poprej posilil, in sicer je za zapisnik izjavila, da je kritičnega dne v Celju iskala službo, saj je imela le 14 Din, pa še te si je sposodila za vožnjo domov. Okoli pol sedme ure zvečer je tako Marija S. sedela na kolodvoru, ko je k njej pristopil njej neznani moški in ji ponudil službo pri neki vdovi sodnika. Kot je dejala sama, je ponudbo nemudoma sprejela, saj je bila v veliki denarni stiski. Z osumljenim sta se tako napotila do dotične vile, kjer naj bi stanovala domnevna vdova, vendar slednje ni bilo doma. Ker je oškodovanka vlak že zamudila, ji je osumljeni ponudil možnost prenočišča. Prispela sta do njegovega prebivališča na Lavi, kjer sta poleg njega stanovala še nek moški in ženska. Mariji je osumljeni odkazal ležišče, ki je bila kar njegova postelja, ter jo nagovoril, da se sleče do zgornjega perila in zaspri, sam pa bo spal drugje. Vendar se je slednji vrnil in se ulegel poleg nje ter jo pričel nagovarjati k spolnemu občevanju. Ker je ona temu nasprotovala, jo je s silo primoral do spolne združitve, potem pa mirno zaspal, sama pa je obležala v postelji do jutra, saj ni vedela, kaj storiti. »Ponovno povdarjam, da je J. nad menoj izvršil posilstvo, ker me je predhodno z utrujenostjo za odpor spravil do tega, da se nisem mogla od njega braniti. [...] Ko je J. z menoj udovoljil svoji telesni pohoti, me je nato pustil pri miru in spal do danes zjutraj. Ob priliki izvršenega posilstva od strani J. nisem kričala na pomoč. V tem času sem

¹³ Melik, , *Kazensko sodstvo na Slovenskem*, str. 35–37; Melik, *V imenu njegovega veličanstva kralja!*, str. 47.

¹⁴ *Izgubljeni spis pod opravilno številko Vr VII 572/29 je zabeležen v obtožnem seznamu iz leta 1929, in sicer pod letno zaporedno številko 379. Iz nje je razvidno, da je bil obtoženec Herman K. zaradi kaznivega dejanja oskrumbe po § 128 a.k.z. pravnomočno obsojen na dva meseca težke ječe.*

¹⁵ k.pr.r. – *Kazenskopravdni red* z dne 23. maja 1873.

¹⁶ Melik, *Kazensko sodstvo na Slovenskem*, str. 51.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*, str. 55.

¹⁹ a.k.z. – *avstrijski kazenski zakonik*.

²⁰ ZAC 609, *Okrožno sodišče Celje 1898–1949*, AŠ 107, Vr VII 768/27, 1.

²¹ *Ibidem*, 2.

²² s.k.p. – *Zakon o sodnem kazenskem postopanju* z dne 16. februarja 1929.

421



Abbildung 6. Schändung (Lokalausgesehen). Das Stiegenhaus, in dem das Verbrechen verübt wurde, mit dem Täter und Opfer und dem auf der Stiege stehenden Knaben, der den Vorgang beobachtet hat.

Erkennungsdienst Wien.

Rekonstrukcija kraja zločina oskrumbe (Wulffen, Erich: *Der Sexualverbrecher*, Berlin, Langenscheidt, 1921, str. 421)

se nahajala skoraj brez zavesti, popolnoma zmešana in brez moči vsled bolezni in utrujenosti, katero mi je povzročil J. Tudi dejstvo, da nisem do tedaj nikoli z moškimi spolno občevala, je mojo zmedenost v znatni meri povečala.«²³ Osumljeni je priznal vsa svoja dejanja razen posilstva, katerega je odločno zanikal in izjavil, »da ga je prijavila zato, ker ji ni dal denarja, katerega je zahtevala.«²⁴ Državno pravdnishstvo je na podlagi prijave preiskovalnemu sodniku 5. maja 1930 predlagalo zaslišanje osumljenčevih sostanovalcev, Rudolfa D. in Julijane T., na podlagi katerih »se bode ev. podala podlaga za nadaljnjo postopanje.«²⁵ V glavnemu vpisniku zločinov in prestopkov za leto 1930 najdemo podatek, da se je primer zaključil 19. maja 1930 brez obtožnice z uporabo § 96 s.k.p., na podlagi česar lahko sklepamo, da državni tožilec v uvodnih poizvedbah ni našel tehtnih razlogov za uvedbo nadaljnje preiskave.²⁶

Pri ostalih kazenskih zadevah zoper spolno nedotakljivost se je kazenski postopek nadaljeval vse do glavne obravnave, kjer so proti obtožencem izrekli razsodbe. Fond Okrožnega sodišča Celje za leta med 1927–1931 zaradi obsežnosti sodnih spisov obsega zgolj pravnomočne sodbe ter vložene obtožnice,²⁷ tako da se celotni kazenski spisi niso ohranili.²⁸

V imenu Njegovega Veličanstva Kralja! – pravnomočne sodbe na 1. stopnji razsojanja

Po razglasitvi obsodilne ali oprostilne razsodbe na glavni obravnavi je sledila pisna izdelava sodbe, ki jo je moralo sodišče izdati najkasneje v treh dneh. § 270 avstrijskega k.pr.r. je določal vsebinske točke, ki jih je morala le-ta obsegati:

²³ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 114, Kzp VII 526/30, 6.

²⁴ *Ibidem*, 2.

²⁵ *Ibidem*, 8.

²⁶ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 27, Glavni vpisnik zločinov in prestopkov starejših mladoletnikov in polnoletnih oseb pri Okrožnem sodišču Celje. Kzp 1–689, zaporedna številka 526.

²⁷ Ohranjenih je 48 obtožnic.

²⁸ Celoten sodni spis je ohranjen le v kazenski zadevi z opravično številko Vr VI 851/29, ki obsega kar 35 listin, torej vse od ovadbe, zapornega naznanila, zaslišanja obtoženca in posameznih prič, seznama stroškov, obtožbe, same sodbe, končnih odredb, itd. (Za podrobnosti glej ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 112, Vr VI 851/29).

»1. Naslov sodišča, imena prisotnih članov sodišča, ime državnega pravdnika ali zasebnega tožilca in ime zasebnega udeleženca.

2. Ime in priimek obtoženca, njegovo starost, stan in zaposlitev ter ime zagovornika.

3. Datum odredbe, s katero je bila določena (ukazana) glavna obravnava, ter bistveno vsebino obtožnice.

4. Datum glavne obravnave in izrečene sodbe.

5. Končne predloge tožilca in zasebnega udeleženca.

6. Odločbe sodišča o obtoženčevi krivdi in v primeru obsodbe še:

A. katerega dejanja je obtoženec kriv z izrečeno navedbo okoliščin, ki so določale obseg kazni;

B. katero kaznivo dejanje je obtoženec s tem dejanjem storil;

C. kazen, ki jo je sodišče izreklo obtožencu in odločitev sodišča o morebitni odškodnini in pravnih stroških (§ 260 k.pr.r.);

7. razloge sodbe (razsodilne nagibe in vzroke).«²⁹

Z novo kazensko zakonodajo se sama formulacija sodb ni bistveno spreminjala. §§ 291 in 292 s.k.p. sta določala, da je bil pisni odpravek tako kot po avstrijskem kazenskopravnem redu sestavljen iz uvoda, izreka ter razlogov sodbe.³⁰

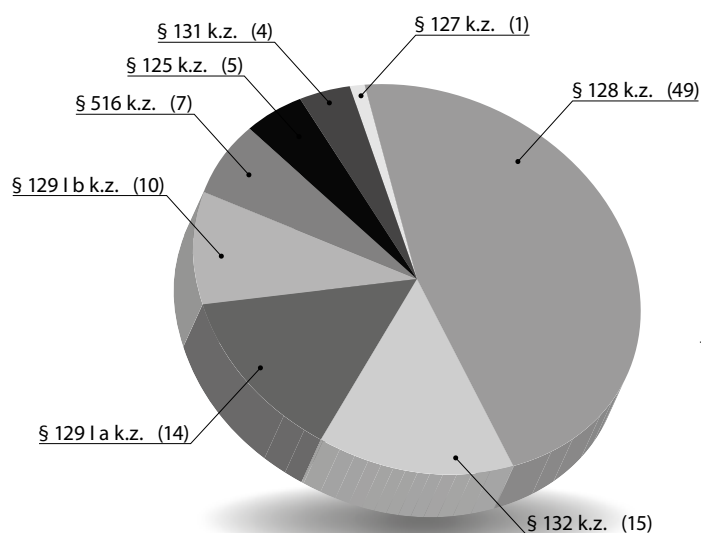
Kot smo že omenili, se je med leti 1927 in 1931 ohranilo 121 pravnomočnih sodb, v katerih so storilci odgovarjali za kazniva dejanja zoper človekovo telesno nedotakljivost in javno moralo. Inkriminirana dejanja so obsegala posilstva, oskrumbe otrok, homoseksualnost, sodomijo, ekshibicionizem ter ostala nečista dejanja.

Največji delež kaznivih dejanj med leti 1927 in 1929 je v 49-ih kazenskih zadevah predstavljala oskrumba mladoletnih (§ 128 a.k.z.), sodišče pa je razsojalo tudi v petnajstih primerih napeljevanja

²⁹ Melik, *Kazensko sodstvo na Slovenskem*, str. 57–58.

³⁰ Melik, *V imenu njegovega veličanstva kralja!*, str. 74–75.

k nečistim dejanjem (§ 132 a.k.z.) ter v štirinajstih primerih hudodelstva sodomije po § 129 I a a.k.z. Desetkrat je bila izrečena sodba tudi pri inkriminiranem dejanju homoseksualnosti (§ 129 I b a.k.z.), petkrat pri hudodelstvu posilstva (§ 125 a.k.z.) ter štirikrat v kazenskem postopku zoper krvoskrunstvo (§ 131 a.k.z.). Le v enem primeru je bilo kot kaznivo dejanje naveden § 127 a.k.z., ki inkriminira posilstvo ženske v nezavednem stanju ali ženske, ki še ni dovršila štirinajstega leta starosti. Okrožno sodišče Celje je v manjši meri razsojalo tudi v primerih prestopkov zoper javno moralo. Med omenjenimi leti je tako le sedemkrat izreklo sodbo za prestopok po § 516 a.k.z., po katerem je vsakdo, »kdor v podobah ali z nečistimi dejanji npravnost ali sramožljivost hudo in tako žali, da se očitno pohujšanje daje, kriv prestopka in naj se obsodi v hud zapor od osmih dni do šestih mesecev.«³¹



Grafikon 1: Število obravnav posameznih kazenskih členov avstrijskega kazenskega zakonika s področja spolnosti med leti 1927–1929.³² Vir: ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 106–112.

³¹ Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku, 1889, § 516, 185.

³² Kazenski členi, ki inkriminirajo naslednje spolne zločine: »§ 125. Kdor ženski nevarno preti, res silo dela ali njene počutke zvito omami, tako da se mu zoperstaviti ne more, in se ž njo v takem stanju zunaj zakona telesno združi, stori hudodelstvo posilne nečistosti. § 126. Kazen posilne nečistosti ali posiljenja ženske je težka ječa med petimi in desetimi leti. Ako je iz sile nastopila znamenita škoda na zdravju žaljene, ali celo na njenem življenju, naj se kazen podaljša, da bode med desetimi in dvajsetimi leti trpela. Ako je hudodelstvo smrt žaljene vzročilo, se prisouje težka ječa na vse žive dni. § 127. Zunaj zakona početo telesno

Medtem ko je bilo med leti 1927 in 1929 na sodišču izrečenih 84 pravnomočnih sodb zoper storilce spolnih deliktov, je med leti 1930 in 1931 njihovo število močno upadlo in je predstavljalo samo 30,6 % vseh izrečenih sodb, izdanih je bilo namreč zgolj 37 razsodb. Vzroki za takšen upad so bili različni, in sicer je bil eden izmed njih posledica nove enotne in moderne jugoslovanske zakonodaje, ki je v primerjavi s prejšnjo avstrijsko kazensko zakonodajo zmanjšala obseg kazni za spolne zločine; znova so tudi opredeljevali težo posameznih kaznivih dejanj. Tako se je zmanjšalo število težjih hudodelstev in posledično povečalo število prestopkov. Kot primer lahko navedemo sodomijo, ki je do leta 1929 veljala za hudodelstvo nečistosti zoper naravo in je bila zagrožena kazen za takšno dejanje težka ječa od enega do petih let. Z novim kazenskim zakonom, ki je začel veljati leta 1930, pa je bila sodomija pojmovana zgolj kot prestopok, za katerega so storilce kaznovali z zaporom do enega leta. Vse glasnejše so postajale zahteve po dekriminalizaciji nekaterih inkriminiranih dejanj, o katerih so številni spremenili mnenje in jih posledično niso več smatrali kot kazniva. Za takšno je veljala istospolna usmerjenost, do katere se je odnos družbe skozi stoletja nenehno spreminjal, tekom dvajsetega stoletja pa je slednja zopet menila, da homoseksualnost kot

združenje z žensko, ki se brez storilčevega prizadevanja v takem stanju nahaja, da se braniti ne more ali pa sama sebe ne zave, ali katera še ni štirinajstega leta spomnila, gre tudi za posilno nečistost imeti in po § 126 kaznovati. § 128. Kdor dečka ali dekle spod štirinajstih let, ali osebo, ko se braniti ne more ali pa ne zave, ne tako, kakor § 127 v misel jemlje, temuč kako drugači spolno zlorabi, da bi svojemu pohotu ugodil, doprinese, kadar to dejanje ni hudodelstvo v § 129 črk. b) označeno, hudodelstvo oskrumbe, in naj se kaznuje s težko ječo od enega do pet let, pri jako obteževalnih okoliščinah pa do deset, in če nastopi kak v § 126 omenjenih posledic, do dvajset let. § 129. Kakor hudodelstva se kaznujejo tudi sledeče nesramnosti: I. Nečistost zoper naravo, to je a) z živalmi; b) z osebami istega spola. § 130. Kazen je težka ječa od enega do petih let [...]. § 131. II. Krvosramnost, katera se doprinese med sorodniki v navzgor ali navzdol vrsti, naj izvira njih sorodnost iz zakonskega, ali nezakonskega rodu. Kazen je ječa od šest mesecev do enega leta. § 132. III. Zavodba, s katero kdo svoji skrbi ali sebi v izrejo ali podučevanje zaupano osebo zapelje, da kako nečisto delo stori ali trpi. IV. Sovodstvo, ako je bila po taistem nedolžna oseba zapeljana, ali če se z njim zakriva starši, varuhi, vzgojitelji ali učitelji proti svojim otrokom, varovancem, ali sebi v izrejo ali za podučevanje izročeni osebami. § 133. Kazen je težka ječa od enega do petih let« (Ibidem, §§ 125–133, 56–58).

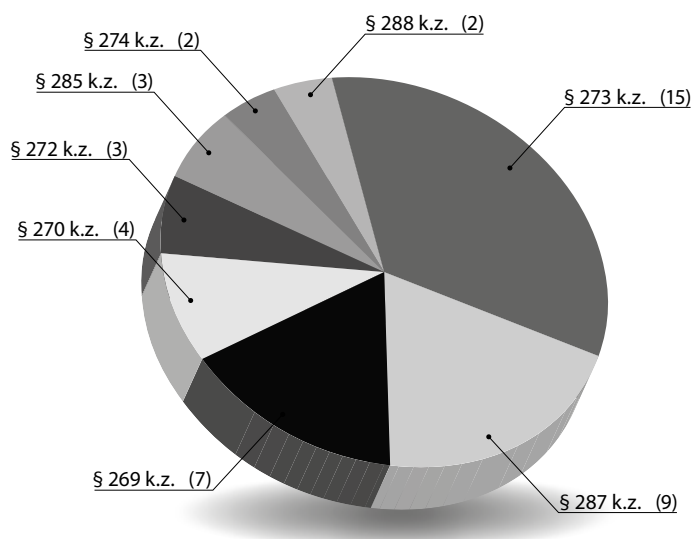
taka izvira iz človeške narave same in je zanj normalna ter tako ne nastane kot posledica škodljivih družbenih vplivov. Družba je postajala tudi vse bolj odprta za spolnost, kljub nenehnim prizadevanjem moralistov, da bi le-to omejili znotraj zakonske zveze. Navsezadnje velja omeniti tudi vsesplošno gospodarsko krizo in slabe življenjske razmere, ki so vplivali na vsakdan ljudi. Kot je zapisal Scott, je spolnost v deželah, kjer se ljudem ni bilo treba truditi za golo preživetje, prevladala nad osnovnimi potrebami, kot je bila hrana.³³ V nasprotnem primeru je vsekakor prevladala potreba po preživetju, spolnost pa je bila potisnjena v ozadje, iz česar lahko sklepamo, da so tudi po letu 1929 ljudje imeli velike skrbi, kako bodo preživeli iz dneva v dan in se niso toliko obremenjevali z moralnimi težnjami po vzdržni spolnosti.

Tudi v letih 1930 in 1931 je bilo obravnavanih največ primerov nečistovanja z mladoletnimi (petnajst primerov), ki so bili inkriminirani po § 273 j.k.z.³⁴ Z devetimi primeri sledi § 287 j.k.z., torej javna izvršitev nečistega dejanja, kar sedem pa je bilo zabeleženih primerov posilstva odraslih žensk v prisebnem stanju (§ 269 j.k.z.). Manj je bilo kazenskih zadev po členih § 270 j.k.z. (posilstvo odraslih žensk v nezavednem stanju), kjer so bile izrečene le štiri sodbe, ter §§ 272 in 274 j.k.z., po katerih so samo v skupno petih primerih obravnavali kazenske zadeve nečistih dejanj nad odraslimi ženskami in spolnih zlorab mladoletnih. Nasploh redko so bila zastopana kazniva dejanja zoper nečistovanje z osebami istega spola po § 285 j.k.z., saj je sodišče razsodbo izreklo zgolj na treh glavnih obravnavah. Le dvakrat pa je bila sodba pravnomočna za § 288 j.k.z., torej za prestopke javnega nemoralnega predavanja ali prometa z nemoralnimi umskimi izdelki.

³³ Scott, *Najstarejša obrt*, str. 23.

³⁴ j.k.z. – jugoslovanski kazenski zakonik

³⁵ Spolni delikti v kazenskih členih jugoslovanskega kazenskega zakonika: »§ 269. [Posiljenje spolno zrele ženske v normalnem stanju]: Z robijo do desetih let se kaznuje: kdor primora žensko osebo, s katero ni oženjen, s silo ali pretnjo istočasne nevarnosti za življenje ali telo do telesne združitve; ali kdor izvrši telesno združitev z žensko osebo, ki jo spravi predhodno v nezavestno stanje ali jo drugače onesposobi za obrambo. § 270. [Posiljenje spolno zrele ženske v nenormalnem stanju]: Kdor izvrši telesno združitev z žensko osebo, s katero ni oženjen in ki zbog duševne bolezni, slaboumnosti, omamljene zavesti ali iz



Grafikon 2: Število spolnih deliktov med leti 1930 in 1931, razčlenjenih po posameznih členih jugoslovanskega kazenskega zakona.³⁵ Vir: ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 113–121.

Sodna praksa je tudi tokrat pokazala, da se nekatera zakonska določila niso izvajala oz. so bila za obravnavano obdobje redka. Med leti 1930 in 1931 namreč ne zasledimo sodnih spisov, v katerih bi storilec sodili za kazniva dejanja po §§ 271,

drugih vzrokov ni sposobna za obrambo, se kaznuje z robijo do osmih let. [...] § 272. [Nečisto dejanje na spolno zreli ženski]: Kdor izvrši v primerih §§ 269. in 270. samo nečisto dejanje, ne pa tudi telesne združitve same, se kaznuje s strogim zaporom. [...] Preganjati se začne na predlog. § 273. [Posiljenje spolno nezrele ženske]: Kdor izvrši z žensko osebo, ki ni dovršila štirinajstega leta, telesno združitev, se kaznuje z robijo do desetih let. Kdor izvrši proti taki osebi nečisto dejanje, se kaznuje s strogim zaporom. Kazniva dejanja iz drugega odstavka se začno preganjati na predlog. § 274. [Spolna zloraba mladoletnih]: Z robijo do petih let se kaznuje: kdor zlorabi moško osebo pod štirinajstim letom za telesno združitev; kdor izvrši telesno združitev s svojim mladoletnim pastorkom, posvojenim otrokom, rejencem ali rejenko ali varovanko. [...] § 285. [Nečistost med ljudmi]: Zaradi nenaravne nečistosti med ljudmi se kaznuje storilec s strogim zaporom, kolikor ne prehaja to dejanje v težje kaznivo dejanje. [...] § 287. [Javna izvršitev nečistega dejanja]: Kdor javno izvrši nečisto dejanje, se kaznuje z zaporom ali v denarju do 50.000 dinarjev. § 288. [Javno nemoralno predavanje, promet z nemoralnimi umskimi izdelki]: Kdor ima javno predavanje nemoralne vsebine, s katerim naslavlja nečistost ali nečista dejanja, kakor tudi kdor izdeluje, prodaja, razširja ali vobče daje v javni promet spise, novine, slike in druge predmete, ki obsejajo težko kršitev javne morale, se kaznuje s strogim zaporom« (Kazenski zakonik za kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev z dne 27. januarja 1929, §§ 269–288, 584).

275–278 ter §§ 280–283 j.k.z.³⁶ Prav tako v omenjenem obdobju nove jugoslovanske zakonodaje na Okrožnem sodišču Celje ni bilo izrečenih sodb za prestopok sodomije po § 286 j.k.z. ter zločina krvoskrunstva po § 284 j.k.z.

Sklenemo lahko, da so spolni delikti, obravnavani na Okrožnem sodišču Celje, v letih med 1927 in 1931 predstavljali zgolj peščico³⁷ vseh kaznivih dejanj, vsekakor pa je njihovo število odražalo moralno stanje prebivalstva in vedno bolj popustljivo držo sodstva do tovrstnih deliktov.

»Že večkrat kaznovan pohotnež« – storilci spolnih deliktov

Med 138 obtoženimi storilci deliktov zoper telesno nedotakljivost najdemo različne vzroke in nagibe, ki so le-te privedli do zločina, glavni krivec za tovrstna hudodelstva pa je bila pohota, ki je storilce vodila v brezno greha. Kot smo že omenili, so v sodbe morali zapisovati podatke o storilcu kaznivega dejanja, in sicer podatke o starosti, poklicu, veri, pismenosti, stanu ter dosedanji (ne)kaznovanosti.

Starost ni predstavljala ovire, ki bi storilcu preprečila njegovo namero, izvesti določeno kaznivo dejanje s področja spolnih zločinov ali prestopkov. V vsaki starostni skupini namreč najdemo storilce, katerim so za njihove zločine sodili in jih na podlagi dokazov obsodili ali pa oprostili. Najstarejši med njimi je bil 80-letni Josip K., rojen leta 1849, ki je bil dne 28. septembra 1929 zaradi hudodelstva oskrumbe po § 128 a.k.z. in napeljevanja k nečistosti po § 132 a.k.z. obsojen na osem tednov težke ječe, dopolnjene in poostrene z enim postom in enim trdim ležiščem vsakih štirinajst dni.³⁸ Obtoženi Josip K. je bil zaradi oskrumbe že obsojen leta 1913, tokrat pa naj bi 26. avgusta 1929 v Zagradu, sodni okraj Celje, spolno zlorabil kar svojo 6-letno vnukinjo Mimico P., ki mu je prinesla kosilo na travnik. Tam je slednja zaspala, obtoženec pa je »legel na njo in v tej legi gibal z zadnjico,

kakor da spolno občuje,«³⁹ pri tem ga je zasačila priča Terezija M., ki ga je tudi prijavila oblastem.

Nasprotno je bila ena izmed najmlajših storilk 16-letna Marija L., ki je bila skupaj z očetom Rokom L. obtožena hudodelstva krvoskrunstva po § 131 a.k.z. Krivca sta bila oba, saj naj bi vse od smrti Marijine matere, torej od 19. junija 1926, večkrat spolno občevala »kot oče in hči, torej kot sorodnika v premi liniji [...]». Obtoženca krivdo v celoti zaničata. Dočim sta radi nenadne aretacije vznemirjena in v pričakovanju milejše kazni napram orožnikom svoje početje z vso potankostjo priznala, sta pred preiskovalnim sodnikom naenkrat začela zatrjevati, da nista kriva in da sta orožnikom drugače izpovedala, ker sta bila k temu prisiljena [...].⁴⁰ Kljub njunim zagovorom je bil sodni dvor o njuni krivdi nedvomno prepričan, posledično pa je 26. februarja 1929 izrekel obsodbo, po kateri je bil oče po §§ 131 in 132 a.k.z. obsojen na osem mesecev težke ječe, dopolnjene in poostrene z enim postom in enim trdim ležiščem 14-dnevno, hči pa zgolj na deset dni ječe, saj je sodni dvor pričakoval njeno poboljšanje in je zato uporabil izredno milost po § 54 a.k.z.⁴¹

Največ storilcev spolnih zločinov najdemo v starostni skupini med 15 in 20 let ter med 21 in 30 let, ki skupaj predstavljata kar 59,4 % vseh delinkventov zoper spolno nedotakljivost med obravnavanimi leti, število storilcev poznejših starostnih skupin pa vedno bolj upada.⁴² Posebej velja omeniti skupino mladoletnih spolnih zločincev, kamor so spadali vsi, ki niso dopolnili več kot enaindvajset

³⁹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 111, Vr VII 579/29, 3.

⁴⁰ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 110, Vr VIII 35/29, 2–3.

⁴¹ Za podrobnosti glej *ibidem*, 1–5.

⁴² V starostni skupini 31–40 let je storilcev 14,5 %, 41–50 let 7,2 %, 51–60 let 8 %, 61–70 let 6,5 % in 71–80 let 0,72 %. S problematiko spolnih deliktov, predvsem oskrumbe in posilstev, se je ukvarjala tudi Anne-Marie Sohn, ki je preučevala nemoralna dejanja v Franciji med leti 1870 in 1939. V svoji analizi ugotavlja, da so bili spolni zločinci močnejši v najboljših letih, saj je največ obtožencev (kar šest od desetih obtoženih) pripadalo starostni skupini 30–59 let. S 26 % so jim sledili delinkventi, stari 15–29 let, redkejši pa so bili primeri zoper mladoletne zločince in pohotneže, starejše od 60 let. Po avtoričinih ugotovitvah so bili spolni zločinci največkrat »normalni« ljudje, pogostokrat pa so bili tudi znanci žrtvine družine. Sohn, *Unzüchtige Handlungen an Mädchen*, str. 67–68.

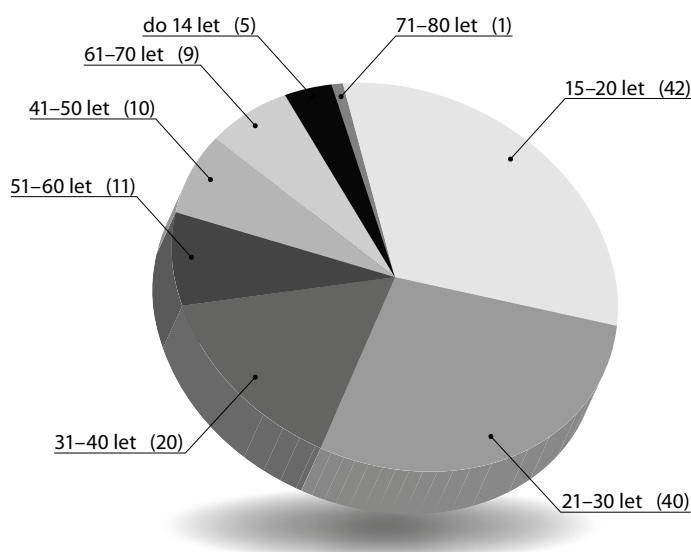
³⁶ Omenjena kazniva dejanja so obsegala spolne zlorabe zaupanih oseb, zlorabe žensk v nuji, zvodništvo ter zlorabe zaupanja mladoletnih devic.

³⁷ Le 2,5 % vseh kazenskih zadev.

³⁸ Zaporna kazen se je lahko do leta 1929 poostрила s postom, trdim ležiščem, samico, temnico ali z izgonom iz dežele po prestani kazni (Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku, 1889, § 19, 14–15).

let. Že v avstrijskem kazenskem zakonu so bili določeni členi oz. določbe o kaznovanju mladoletnih storilcev kaznivih dejanj.⁴³ Kot otroci so bili opredeljeni storilci, ki še niso dopolnili dvanajstega leta, le-ti pa tudi niso bili kazensko odgovorni. Mladoletni med dvanajstim in šestnajstim letom so bili postavljeni pred sodno obravnavo le v primeru, da so zagrešili hudodelstvo ali prekršek z razumom (»razbor«),⁴⁴ po katerem so se za hudodelstvo, ki je bilo kaznovano s smrtno kaznijo ali robijo, kaznovali zgolj z zapornom od enega do desetih let, za storjeni pregrešek so odslužili le polovico sicer zakonsko določene kazni. Storilci, stari med šestnajst in enaindvajset let, so smeli biti obsojeni na največ dve tretjini sicer odmerjene kazni za določeno kaznivo dejanje, v primeru storjenih najtežjih zločinov pa so bili obsojeni na robijo ali zatočenje za dobo od desetih do dvajsetih let.⁴⁵

Jugoslovanski kazenski zakon je v nasprotju z avstrijskim kot otroke pojmoval osebe izpod štirinajstega leta starosti, nadalje je razločeval med t.i. mlajšimi maloletniki, torej osebami med štirinajstim in sedemnajstim letom starosti, ter starejšimi maloletniki med sedemnajstim in enaindvajsetim letom starosti.⁴⁶ Otroke in mlajše mladoletnike niso smatrali kot sposobne doumeti pomena svojega dejanja, zato so bili v kaznovanje večinoma izročeni kar svojim staršem ali skrbnikom. »Zrelim« mlajšim mladoletnikom so kazensko odgovornost lahko dokazali, vendar so jih kaznovali zgolj z ukorom ali s preizkušnjo za dobo do enega leta. Starejši mladoletniki so bili postavljeni pred sodni pregon, vendar so se kaznovali mileje kot odrasli storilci, in sicer so bili namesto obsodbe na smrt ali dosmrtno robijo obsojeni le na robijo ali zatočenje⁴⁷ najmanj sedmih let. Pri ostalih zločinih in prestopkih so kazni najpogosteje omilili s tem, da so namesto robije ali zatočenja izrekli kazen strogega zapora ali zapora (tretja točka § 30 j.k.z.). Sodni dvor je slednje določilo največkrat uporabil v sodbah zoper



Grafikon 3: Starostne skupine storilcev spolnih deliktov med leti 1927 in 1931. Vir: ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 106–121.

starejše mladoletnike med leti 1930 in 1931 in jim posledično znatno zmanjšal kazni. 30. maja 1931 je na Okrožnem sodišču Celje potekalo sojenje zoper 18-letnega Antona C., ki je bil obtožen, da naj bi s spodaj navedenimi deklicami, ki še niso izpolnile štirinajstega leta, v Dobrovi pri Celju izvršil telesno združitev, »in sicer nekega dne: 1) maja ali junija 1930 z 9-letno K. Marijo; 2) v jeseni 1930 s 7-letno K. Ano in 3) v januarju 1931 s 5-letno K. Antonijo. Zakrivil je s tem 3-kratno zločinstvo zoper javno moralo po § 273 odst. I k.z.«⁴⁸ Sodni izvedenec je ugotovil, da je »obtoženec kljub mladoletnosti duševno razvit in zrel, vsled česar je odgovoren za svoje čine.«⁴⁹ Z ozirom na prevladujoče olajševalne okoliščine, med katere je sodišče uvrstilo obtoženčovo neoporečnost, pomanjkljivo vzgojo ter odkritosrčno priznanje, je le-to, upoštevajoč dejstvo, da je imenovani starejši mladoletnik, uporabilo določilo tretje točke § 30 j.k.z. in namesto robije izreklo kazen osmih mesecev zapora. Istočasno so obsojenemu kazen po § 65 j.k.z. odložili za dobo petih let, saj je sodišče z ozirom na vzgojni pomen sodbe predvidevalo, da se bo slednji v bodoče izogibal izvrševanju sličnih inkriminiranih dejanj tudi v primeru, da se kazen ne izvrši.

⁴³ Poglavje O kaznovanju nedoraslih vsebuje §§ 269–273 a.k.z.

⁴⁴ Ti mladoletni storilci so se v tovrstnih primerih zavedali svojih ravnanj in doumeli težo storjenega zločina.

⁴⁵ Melik, *Kazensko sodstvo na Slovenskem*, str. 82–83.

⁴⁶ Glej Kazenski zakonik za kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev z dne 27. januarja 1929, § 14/1, 573. Jugoslovanski kazenski zakon je vseboval tudi §§ 26–30, ki opredeljujejo kazensko odgovornost mladoletnih.

⁴⁷ Robija in zatočenje sta bili obliki kazni težke ječe.

⁴⁸ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 119, Kzp V 703/31, 1–2.

⁴⁹ Ibidem, 2.

Nasploh je sodstvo v manjši meri težilo k samemu kaznovanju mladoletnih in se je usmerilo predvsem na njihovo vzgojo in poboljšanje. Kot olajševalna okoliščina se je torej štela storilčeva mladost, krivdo za mladoletniški kriminal pa so pripisovali predvsem njihovi pomanjkljivi vzgoji, ki je bila največkrat posledica neurejenih in slabih socialnih razmer.⁵⁰ Slednjo so kot olajševalno okoliščino smatrali tudi v primeru 14-letnega Alojza H., ki je bil 17. septembra 1929 obsojen zaradi hudodelstva oskrumbe po § 128 a.k.z. in so mu kazen zaradi prevladujočih olajševalnih okoliščin ter posledično z uporabo § 54 a.k.z. znižali na šest tednov težke ječe, dopolnjene s trdim ležiščem tedensko.⁵¹ Nasprotno je v kazenskem sojenju z dne 10. marca 1931 zoper 17-letnega Albina M. sodni dvor namesto kazni odredil oddajo obtoženega v državni zavod za poboljševanje, dokler se slednji ne poboljša, toda za najmanj tri in najdlje za dobo desetih let. Mladoletniku so namreč dokazali krivdo za zločinstvo zoper javno moralo po prvem odstavku § 273 j.k.z., »ker je koncem septembra 1930 v Trbovljah izvršil z dvanajstletno Z. Lizo, torej z žensko osebo, ki še ni dovršila 14. leta, telesno združitev.«⁵² Obtoženca so spoznali kot dovolj zrelega, ki se je svojih dejanj povsem zavedal, o njem pa so poročali celo iz občinskega urada iz Trbovelj, ki je v svojem poročilu zapisal, da se imenovani »vdaja pijančevanju in denarnim igram ter potepuštvi. Ker mu oče in mati ne živita v trboveljski občini, živi obtoženec pri svojem bratu, kateri pa ga ne nadzira in je fant prepuščen sam sebi. [...] Obtoženec se opisuje tudi kot neresnicoljuben in nagnjen k slabemu. Edinole stroga disciplina v zavodu za poboljšanje ter navažanje k delu bosta zamogli obtoženca usposobiti, da postane spet pošten član človeške družbe.«⁵³

Okrožno sodišče Celje je obravnavalo predvsem kazenske zadeve, ki so jih zagrešili starejši mladoletniki in odrasle osebe, zasledimo pa lahko tudi drobec primerov, kjer so sodili otrokom in mlajšim mladoletnikom. Takšnih kazenskih spisov, kjer so bili obtoženi stari do štirinajst let, je med leti 1927 in 1931 pet, vsem obsojenim pa se je od-

merjena kazen z uporabo izredne milosti po § 54 a.k.z. ali po § 71 j.k.z., po kateri so upoštevali predvsem njihovo mladoletnost, krepko spustila pod zakonsko določeno kazen. Poleti 1928 se je tako v Zavrhu zgodil zločin oskrumbe, in sicer je tedaj komaj 14-letni Franc T. 5-letno sosedovo Nežiko P. »na drug kakor v § 127 k.z. navedeni način spolno zlorabil s tem, da se je vlegel na njo ter ji tiščal svoj spolni ud med noge, da bi ugodil svoji pohoti.«⁵⁴ Sodni dvor je 7. maja 1929 obtoženca z uporabo izredne milosti po § 54 a.k.z. obsodil zgolj na tri tedne ječe, pod razlogi za takšno milo kazen pa so bile navedene samo olajševalne okoliščine, in sicer »neoporečnost, starost pod 20 let in mala duševna zaostalost,«⁵⁵ saj obtežilnih dejavnikov niso našli.

V sodbah lahko zasledimo tudi družbeni stan obtoženih, saj je pod osebnimi podatki le-teh zapisan njihov poklic, v nekaterih primerih najdemo še podatek o njihovem morebitnem premoženju.⁵⁶ Večino storilcev kaznivih dejanj predstavljajo pripadniki nižjih družbenih slojev, med njimi namreč najdemo največ delavcev in hlapcev, zastopani so še razni pomočniki (npr. mesarski, pekovski, krojaški in trgovski pomočnik) in vajenci, sodišče pa je poleg ostalih poklicev razsojalo tudi v kazenskih zadevah zoper dvanajst rudarjev, učitelja, sejmarija, gozdarja, slikarja, slaščičarja, dveh beračev in dveh služkinj ter celo meniha. Zanimiv je primer slednjega, 52-letnega nekdanjega samostanskega vrtnarja iz Brežic, Josipa H., zoper katerega je bila 3. novembra 1930 vložena obtožnica zaradi prestopka zoper javno moralo, kaznivega po tretjem odstavku § 274 j.k.z., in sicer naj bi le-ta izvršil nečisto dejanje z moško osebo pod štirinajstim letom starosti. Obtoženi, s samostanskim imenom Florentin, je namreč v meniški halji spolno zlorabil 6-letnega Josipa G., medtem ko mu je bila zaupana naloga, da po Bizeljskem pobira vinski mošt za samostan. K temu dejanju naj bi ga po njegovih besedah sodeč zapeljala »skušnjava (hudoba), ker so mu ljudje povsod dali piti mošt in bi v treznem stanju kaj takega ne mogel storiti.«⁵⁷ Sodišče ga je 29. januarja 1931

⁵⁰ Melik, V imenu njegovega veličanstva kralja!, str. 89–91.

⁵¹ Glej ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 111, Vr VI 503/29.

⁵² ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 118, Kzp VI 228/31, 2.

⁵³ Ibidem, 4.

⁵⁴ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 110, Vr VI 36/29, 2.

⁵⁵ Ibidem, 4.

⁵⁶ Storitci, ki so v lasti imeli nekaj premoženja, so bili predvsem trgovci, obrtniški mojstri (npr. zidarski, krojaški mojstri) ter posestniki.

⁵⁷ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 117, Kzp VII 1818/30, obtožnica Kt 877/30, 2.

spoznalo za krivega in ga obsodilo na tri mesece strogega zapor, upoštevajoč tako olajševalne in obteževalne okoliščine. Med drugim je bilo obtežilno predvsem dejstvo, »da je obtoženec to storil v meniški halji ter s tem kvarno vplival na ugled tega stanu.«⁵⁸

V nasprotju z zgoraj naštetimi storilci brez premoženja, je bilo sodno preganjanih tudi štiri-najst posestnikov, ki so jih njihovi nemoralni vzgibi in razuzdanost pripeljali pred sodišče. Le-to je kljub njihovem višjemu družbenemu položaju razsojalo nepristransko in je le v primeru zoper Mihaela O. dne 22. februarja 1930 izreklo oprostilno sodbo, ker za obsodbo ni našlo dovolj obtežilnih dokazov.⁵⁹ Ostali storilci so bili obsojeni na njihovi krivdi primerno kazen, kar je pomenilo, da je sodni dvor upošteval morebitne olajševalne in obteževalne okoliščine in posledično v devetih primerih uporabil izredno milost tako v letih 1927–1929, kot tudi v letih po sprejetju novega jugoslovanskega zakonika. Eden izmed obsojenih posestnikov, ki je posedoval 50.000 Din premoženja, je bil 38-letni Vinko K., ki je bil spoznan za krivega, da je 21. marca 1931 v Ortnici, sodni okraj Kozje, »ponovno uganjal nenaravno nečistost z Martinom V. s tem, da mu je gonil njegov spolni ud in si dal goniti od njega njegov spolni ud, [...]. S tem je zagrešil večkratni prestopki zoper javno moralo po § 285 k.z. in se obsodi [...] na dva meseca strogega zapor.«⁶⁰ Martin V. je namreč že več let hodil k obtoženemu po vino, konec leta 1929 pa je pri omenjenem Vinku K. delal štirinajst dni. Tekom tega časa ga je obtoženec venomer nagovarjal k nečistim dejanjem, ki so se v tem času tudi izvršila. Kot razloge za izrečeno kazen je sodišče v sodbi z dne 11. maja 1931 navedlo, da je bila slednja odmerjena po § 285 j.k.z., ki se kaznuje s strogim zaporom. »Kot olajšilno je sodišče pri odmeri kazni upoštevalo neoporečnost, popolno priznanje in okolnost, da ima skrbeti za družino, kot obtežilno pa ponavljanje skozi dalj časa in okolnost, da je navajal mladoletno osebo k nemoralnim in kaznivim dejanjem, tako, da je le-ta mladoletnik bil celo obsojen zaradi kaznivih de-

janj zoper javno moralo pred senatom tukajšnjega okrožnega sodišča.⁶¹ Oziraje se na navedene težke obtežilne okoliščine sodišče ni smatralo za umestno, da uporabi izredno milost, posebno ker se je dejanje ponavljalo in je obtoženec s tem popolnoma pokvaril mladoletno osebo.«⁶²

Tri leta poprej so orožniki na podlagi vse-spolšnih pravic začeli poizvedovati o 44-letnem Valentinu V., posestniku v Črnovi, ki naj bi bil vdan nečistosti zoper naravo po § 129 I b a.k.z. Izkazala se je resničnost govoric, saj je dotični »svoje usluž-bence, dasi je oženjen, rabil v to, da je svoj pohot utešil.«⁶³ Obtožnica ga je posledično bremenila, da je tekom leta 1927 in spomladi 1928 večkrat svoje hlapce pripravil do tega, da so mu nategovali spolni ud, »pri čemur jih je Valentin V. držal za njih spolne ude,«⁶⁴ poleg tega pa je trikrat spolno izrabil še svojega v varstvo in nadzor zaupanega mu 14-letnega pastirja Martina M., ki mu je moral tudi po dva- do štirikrat dnevno drgniti spolni ud. Vsi sodelujoči, razen mladoletnega pastirja, so bili obsojeni na zaporno kazen zaradi uganjanja nečistosti zoper naravo z osebami istega spola. Sodišče bi jim kazen moralo odmeriti s težko ječo od enega do petih let. Kljub obtežujočim dejstvom je vsled njihovega priznanja in dosedanje neoporečnosti sodišče pri odmeri kazni pri vseh uporabilo izredno milost po § 54 a.k.z. Pri obtoženem posestniku je sodni dvor z ozirom na njegovo nedolžno rodbino upošteval tudi določilo po § 55 a.k.z. ter mu v sodbi z dne 2. junija 1928 izrekel kazen šestih tednov težke ječe, poostrene s trdim ležiščem in postom tedensko.

Poleg obsojenih posestnikov je sodišče izre-klo sodbo tudi trinajstim sinom in eni hčeri posestnikov, ki jih je njihova mladost in prerano razvita spolna strast privedla na pota spolnih zločincev. Pred razsojanjem sodnega dvora se je tako zna-

⁵⁸ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 117, Kzp VII 1818/30, 4.

⁵⁹ Glej ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 113, Kzp VI 5/30.

⁶⁰ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 118, Kzp VII 550/31, 1–2.

⁶¹ Omenjeni mladoletni Martin V. je bil namreč 18. aprila 1931 obsojen zaradi zločina po prvem odstavku § 273 j.k.z. in prestopka po § 285 j.k.z. na šest mesecev strogega zapor, izvršitev izrečene kazni pa je sodni dvor v pričakovanju obtoženčevega poboljšanja in izogibanja kaznivim dejanjem po § 65 j.k.z. odložil za dobo treh let (glej ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 118, Kzp V 549/31).

⁶² ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 118, Kzp VII 550/31, 3.

⁶³ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 109, Vr VII 311/28, obtožnica Obt 202/28, 2.

⁶⁴ Ibidem, 1.

šla 22-letna hči posestnika v Dol Suhi, Ana B., ki je bila na glavni obravnavi z dne 6. oktobra 1928 oproščena od obtožbe, »da je dne 25.11.1927 v Dol Suhi, občina Rečica ob Savinji, nedoraslega Ivana T., rojenega 11.7.1923, na drug način kakor s spolnim občevanjem spolno zlorabila, da bi zadostila svojemu pohotu in s tem zakrivila po § 128 kaznivo hudodelstvo oskrumbe po istem §-u.«⁶⁵ Obtoženka je svoje dejanje vztrajno in odločno zanikala, saj naj bi sosedinega otroka samo udarila, ker je nadlegoval njo in njeno sestro, ko sta tistega popoldneva žagali pri kozolcu zraven njunega doma. To so potrdile tudi priče, zato sodni dvor zgolj navedbam 5-letnega dečka, da mu je obtoženka »segla za hlače, prišla za njegov spolni ud in mu na njem potegnila kožo nazaj, kar da ga je zbolelo,«⁶⁶ ni mogel »pripisati toliko zanesljivosti, da bi se bil uveril o krivdi obtoženke, vsled česar jo je oprostil vsake krivde in kazni.«⁶⁷ Pri ostalih obtožbah je sodišče upoštevalo njihovo mladost, saj so le trije med njimi bili starejši od dvajsetih let, tako da so jim z uporabo izredne milosti dosodili milejše kazni.

V sodbah so pri podatkih o storilcih kaznivih dejanj navajali tudi podatke o njihovem stanu, veroizpovedi, pismenosti ter dosedanji (ne) kaznovanosti. Storilci spolnih deliktov so tako bili predvsem samske osebe moškega in tudi ženskega spola,⁶⁸ 36 jih je bilo poročenih, le pet jih je že ovdovelo, prav tako pet jih je bilo ločenih, v šestih primerih pa podatka o njihovem stanu nismo zasledili. Med vsemi storilci, katerih večina je bila rimskokatoliške veroizpovedi, je bil le eden muslimanske, eden pravoslavne in eden evangeličanske vere, pri treh pa podatek o njihovi veroizpovedi ni bil naveden. Predvsem po letu 1929 v sodbah najdemo podatek o storilčevi (ne)pismenosti, vendar slednjega ni bilo obvezno navesti med obtoženčeve osebne podatke. Tako je le v 33-ih kazenskih zadevah podan zaznamek, ki potrjuje pismenost storilcev kaznivih dejanj, v dveh primerih pa sta bila obtoženca nepismena. Eden izmed njiju je bil 67-letni delavec Jožef K. iz Šmartnega ob Paki, ki je bil 7. oktobra 1931 na javni seji zaradi prestopka zoper javno moralo po drugem odstavku § 273

j.k.z. obsojen na en mesec strogega zapora, saj je z žensko osebo izpod štirinajstega leta starosti, in sicer s 3-letno Frančiško B., izvršil nečisto dejanje na ta način, da je slednjo vzel »med kolena, izvlekel iz hlač svoj spolni ud ter ji ga kazal, pri čemer ji je prigovarjal »Tipaj poba!«⁶⁹ Navsezadnje velja omeniti še podatke o dosedanji (ne)kaznovanosti oz. neoporečnosti, ki so vsekakor vplivali na odmero kazni. Le 32 storilcev kaznivih dejanj ni bilo do izreka sodbe nikoli kaznovanih, kar je sodni dvor upošteval kot olajševalno okoliščino. Nasprotno se je kot obtežilno štelo ponavljanje kaznivih dejanj oz. obtoženčeva predhodna kaznovanost, ki je lahko vplivala na strožjo kazen. Takšnih storilcev, ki so že bili kaznovani, je bilo 35, nasprotno pa kar v 71-ih kazenskih zadevah podatek o morebitni kaznovanosti ni bil zabeležen. Dne 29. septembra 1928 je bil za hudodelstvo nečistosti zoper naravo po § 129 I b a.k.z. že tretjič obsojen 57-letni hlapec Janez Z., ki naj bi ponoči 31. avgusta 1928 na graščini Žovnek pri Braslovčah znova uganjal nečistost zoper naravo z osebami istega spola, tokrat z Jožefom S., ki ga je tudi ovadil orožnikom. Slednji je pred sodiščem namreč zatrjeval, da ga je obtoženi spolno nadlegoval v spanju, zato se je s postelje premaknil na tla in znova zaspal. Vendar ga je zopet prebudil omenjeni Janez Z., ki mu je »preparal hlače ter ga stiskal k sebi, hoteč vtakniti njegov spolni ud v njegovo zadnjico. Šele ko mu je zapretil, da bo poklical deklo, ako ne miruje, se je obtoženec odstranil od njega. [...] Na podlagi delnega priznanja obtoženca in pričevanja Jožefa S. se je sodišče uverilo o njegovi krivdi glede inkriminiranega dejanja.«⁷⁰ Kot obtežilno dejstvo je sodni dvor smatral storilčev povratek storitve sličnega kaznivega dejanja, vendar je z ozirom na obtoženčevo nedolžno rodbino uporabil § 55 a.k.z. in kazen odmeril na štiri mesece težke ječe, poostrene z enim postom in trdim ležiščem vsakih štirinajst dni.

Kazenski postopek se je izvršil tudi v primerih proti neznanim, odsotnim in pobeglim storilcem kaznivih dejanj. Tako v avstrijski kot jugoslovanski kazenski zakonodaji so namreč sprejeli t.i. ukrepe za zavarovanje izvedbe kazenskega postopka, po katerih so skušali sodni pregon nadaljevati

⁶⁵ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 109, Vr VII 551/28, 2.

⁶⁶ Ibidem.

⁶⁷ Ibidem, 3.

⁶⁸ Samskih storilcev je bilo 86.

⁶⁹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 121, Kzp VII 1824/31, 2.

⁷⁰ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 109, Vr VII 591/28, 3–4.

in ga ustrezno zaključiti. V §§ 412–420 k.pr.r. in §§ 455–465 s.k.p. so tako določali ukrepe zoper neznan, odsotne ali pobegle storilce kaznivih dejanj, in sicer v primeru, da storilec ni bil znan, je sodišče želelo v vsakem primeru zagrešeno dejanje skrbno preučiti in najti morebitne obremenjujoče dokaze, šele nato pa kazenski postopek ustaviti vse do izsleditve storilca. Zoper odsotne storilce kaznivih dejanj je sodni dvor izdal nalog za privedbo, v slučaju pobeglega storilca ali drugih razlogih za odvzem prostosti pa »je kazenskopravni red predvideval naslednje ukrepe, da bi se storilec kaznivega dejanja našel: hišna preiskava; sodno izsledovanje storilca kaznivega dejanja s poverilnimi pismi/sodna potira/tiralica/iskalni list/zaprosilo za nastanitev.«⁷¹ Kazenski postopek je bil po § 422 k.pr.r. prekinjen tudi v primeru zoper 46-letnega Janeza K., obsojenega zaradi hudodelstva oskrumbe po § 128 a.k.z., za katerim je bila 16. marca razpisana tiralica, sodni pregon pa se je zaključil s sodbo z dne 13. junija 1931, ko je sodišče razsodilo, da je obtoženec kriv pripisanega mu kaznivega dejanja, in sicer naj bi slednji 12. in 29. junija 1927 v Zgornji Ložnici 5-letni Marti P. »porival svoj spolni ud med noge, torej jo na drug način kakor s spolnim občevanjem v zadostitev svoje spolne naslade zlorabil.«⁷² Posledično je bil obsojen na štiri mesece težke ječe, dopolnjene in poostrene s postom in trdim ležiščem 14-dnevno. Ker se je zločin oskrumbe zgodil leta 1927, ko je bil v veljavi avstrijski kazenski zakonik, je sodišče kazen odmerilo po določenih le-tega, pri odmeri kazni pa je glede na prevladujoče olajševalne okoliščine uporabilo izredno milost po § 54 a.k.z.

Sodni dvor je obsodilno sodbo izrekel tudi v primeru zoper 29-letnega rudarja Franca F. dne 1. junija 1929, glavna razprava pa se je izvršila kljub odsotnosti obtoženca po § 427 k.pr.r., »ker je bil isti pravilno vabljen in so sploh podani vsi pogoji citiranega določila zapisnika.«⁷³ Obtoženi je bil osumljen kaznivega dejanja nečistovanja zoper naravo z osebami istega spola, vendar je bil obsojen zgolj zaradi prestopka zoper javno moralo po § 516 a.k.z. Sodni dvor je svojo odločitev obrazložil s tem, da se je Franc F. 15. oktobra 1922 v sobi, ki si jo je delil

z nekaj sodelavci v Trbovljah, pogovarjal z dvema sostanovalcema, medtem ko so ostali že spali. Ko je opazil, da ima Ivan D. rahlo odprta usta, »je rekel tovarišema: »Čakajta, zdaj mu bom pa dal tiča v usta,« nakar je stopil k D. postelji, vzel svoj spolni ud iz hlač, pokleknil na postelj, se sklonil do D. glave in mu dal svoj spolni ud v usta.«⁷⁴ Isto dejanje je nato ponovil še nad Karlom V., ki je prav tako spal na sosednji postelji. Sodišče je tekom glavne razprave sklenilo, »da sicer ni podan dejanski stan hudodelstva po § 129 b k.z., pač pa prestopka po § 516 k.z., ker iz dejanja ni razvidno, da je hotel zadostiti spolnim nagonom, temveč je le na grd način žalil naravni čut in dal s tem drugim pohujšanje. Krivdorek je torej v tem smislu utemeljen. [...] Z ozirom na osebne razmere obtoženca se je pri odmeri kazni upoštevala določba § 260 b k.z.,«⁷⁵ kar je pomenilo, da je bila kazen znižana pod zakonsko določeno kazen, vendar primerno poostrena, tako da je bil obtoženi posledično obsojen zgolj na deset dni strogega zapora, dopolnjenega z dvema postoma in dvema trdima ležiščema.

Večina storilcev kaznivih dejanj je bilo tuzemcev, le v dveh primerih iz leta 1927 in 1929 sta spolne delikte zagrešila inozemca, ki ju je sodišče po § 25 a.k.z. po prestani kazni obsodilo na izgon iz Kraljevine SHS.⁷⁶ Eden izmed njiju je bil Ivan F., 44-letni poročen zidar iz Retja pri Trbovljah, ki je bil leta 1883 rojen v Cervignanu v Italiji. Poleti 1927 je zagrešil več kaznivih dejanj zoper javno moralo, in sicer je v Lokah pri Trbovljah 25. julija 1927 na drug način kakor s spolnim občevanjem spolno zlorabil 7-letno Marijo Ž. s tem, da jo je tipal po njenih spolovilih, naslednjega dne pa je 10-letno Herma P. tipal po bedrih. Že junija istega leta je obtoženi »hudo žalil naravnost in sramežljivost na način, ki vzbuja javno pohujšanje,«⁷⁷ saj je izvil svoj spolni ud in ga pokazal Mariji B., Jožefi B. in Jožefi K. Sodni dvor je 3. septembra 1927 sklenil, da je obtoženi kriv hudodelstva oskrumbe po § 128 a.k.z. in prestopka zoper javno moralo po § 516 a.k.z. ter je bil zato obsojen z ozirom na nedol-

⁷⁴ *Ibidem.*

⁷⁵ *Ibidem.*

⁷⁶ »§ 25. Izgnanje iz dežele se zamore samo zoper take hudodelnike izreči, ki so zunanji (tujci), in se mora vselej na vse kronovine avstrijskega cesarstva razprostiti« (Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku, 1889, § 25, 16).

⁷⁷ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 107, Vr VII 521/27, 2.

⁷¹ Melik, *Kazensko sodstvo na Slovenskem*, str. 52.

⁷² ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 107, Vr VI 436/27, 1.

⁷³ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 111, Vr VII 210/29, 3.

žno rodbino po § 55 a.k.z. na tri mesece težke ječe, poostrene z enim postom in enim trdim ležiščem 14-dnevno. »Po § 25 k.z. se izreče čez obtoženca kot inozemca po prestani kazni izgon iz kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.«⁷⁸

Omenimo še enega izmed stereotipov takratne družbe, in sicer so za spolne zločince veljali zgolj moški, medtem ko so ženske prevzele vlogo žrtev. Sodni spisi omenjeni stereotip zavračajo, saj je bilo med leti 1927 in 1931 obtoženih oz. oproščenih sedem ženskih storilk spolnih deliktov, v vlogi oškodovancev pa najdemo tudi osebe moškega spola, katerim je bila oskrunjena telesna nedotakljivost. Vsi kazenski primeri ženskih obtoženek so bili na sodišču obravnavani do leta 1929, večina le-teh pa je bila obtožena zaradi hudodelstva krvoskrunkstva po § 131 a.k.z. ali hudodelstva oskrumbe po § 128 a.k.z. Slednjega zločina je bila obtožena 21-letna delavka Marija P., ki je 24. decembra 1927 v Celju namerno povzročila dejanje oskrumbe na ta način, da je 13-letno Frančiško O. pripeljala v stanovanje in le-to zaklenila v sobo s prav tako obtoženim Betolom I., ki je deklico nato spolno zlorabil s tem, da jo je tipal po spolovilih in tiščal svoj spolni ud med njene noge. Oba sta tako zagrešila zločin oskrumbe po § 128 a.k.z., Marija P. tudi zločin po § 5 a.k.z. (sokriva hudodelstva), za kar je bila obsojena na tri mesece težke ječe, dopolnjene z enim postom in enim trdim ležiščem vsakih štirinajst dni. Obtoženka je svoje dejanje na glavni razpravi priznala, in sicer je dejala, »da je speljala na zgoraj navedeni način Frančiško O. v sobo I., da ju je pustila sama v sobi ter isto po naročilu I. zaklenila. Priznala je tudi, da je prvoobtožencu med pogovorom v kuhinji povedala, koliko je O. stara ter končno, da je slednji naročila, da ne sme povedati, kje je dobila denar, ki ga ji je dal I. Zagovarja pa se, da ji ni bilo znano, kaj je prvoobtoženec počel z dekletom v sobi.«⁷⁹

»Da bi zadostil svojemu pohotu« – zločin iz nuje ali patološkosti

Ljudje postanejo zločinci iz različnih vzgibov, in sicer le-ti lahko izhajajo iz njihove narave same, na stranpoti jih lahko privede zgolj ugodna priložnost, včasih pa se zločini zgodijo iz nuje oz.

stiske le-teh. Storilci spolnih deliktov so bili pogostoma že večkrat kaznovani, bodisi za isti zločin bodisi za kakšno drugo hudodelstvo ali prekršek. V sodbah Okrožnega sodišča Celje med leti 1927 in 1931 najdemo tudi zgoraj opisane zločince, ki so bili nagnjeni k tovrstnim nemoralnim dejanjem oz. jih je splet okoliščin privedel do kršitve zakonskih določil zoper javno nramnost. Svoji spolni potrebi je na kazniv način zadostil 24-letni Baltazar P., ki je 14. avgusta 1929 v gozdu pri Lokovici, občina Šoštanj, z nasiljem spolno izrabil 50-letno Terezijo R., ki je bila na poti k svoji sestri v Šmartno ob Paki. Ko je hodila po občinski cesti, jo je namreč dohitel neznan moški, ki je 50 korakov naprej nenadoma obstal in si zavezoval čevlje. Ko ga je Terezija dohitela, »je neznanec naglo stopil za njo, jo nepričakovano od vzadaj zagrabil z obema rokama čez prsa in jo sunkoma podrł na tla ob desni strani ceste. Na tleh ležeči je siloma dvignil krilo in srajco, hoteč na njej izvršiti spolno združitev. Ker pa se mu je R. videvši njegovo namero začela krčevito upirati in braniti, se je neznanec poslužil še večjega nasilja. [...] Ko je bila R. deloma vsled strahu in deloma vsled nasilja že vsa omotična in otrpla, jo je obtoženec zopet položil na tla z glavo nizdol, ji razkrenil nogi ter izvršil na njej svojo spolno potrebo. Ko je končal, jo je spustil ter z besedami: »sedaj je pa dobro za 14 dni,« zbežal po gozdu.«⁸⁰ V obtožnici so tudi navedli, »da je bil obdolženec radi posilstva v smislu §-a 127 kaz. zak. že dvakrat obsojen od porotnega sodišča na občutni kazni in da je torej k sličnim dejanjem močno nagnjen.«⁸¹ Porota je dne 2. decembra 1929 soglasno razsodila, da je obtoženi kriv očitanegega mu dejanja posilstva po § 125 a.k.z. s tem, da je omenjeno Terezijo R. »spravil v položaj, v katerem se mu ni mogla braniti in jo v tem stanju zlorabil za izvenzakonsko spolno občevanje,«⁸² sodišče pa mu je izreklo kazen treh let težke ječe, poostrene z enim postom in enim trdim ležiščem četrletno.

Za moralno popolnoma pokvarjenega je sodišče 18. maja 1929 razglasilo tudi 65-letnega posestnika Ivana F. iz Prožinske vasi, ki naj bi zagrešil hudodelstva oskrumbe po § 128 a.k.z., zavedbe k nečistosti po § 132 a.k.z. ter poskus napeljevanja

⁷⁸ Ibidem, 3.

⁷⁹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 107, Vr VII 891/27, 5.

⁸⁰ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 111, Vr VI 560/29, obtožnica Obt 453/29, 2.

⁸¹ Ibidem, 3.

⁸² ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 111, Vr VI 560/29, 3.

k nečistosti zoper naravo z živalmi po § 129 I a a.k.z. Sodišče je spoznalo obtoženega krivega zgoraj naštetih inkriminiranih dejanj, in sicer je bil kriv, da »1) je tekom zadnjih 5 let do 21.1.1928 ponovno spolno zlorabil še ne 14-letno pastorko G. Adelo na drug kakor v §-u 127 k.z. naznačen način, da bi zadostil svojemu pohotu. 2) z dejanjem pod 1) zavedel svojo pastorko G. Adelo, ki mu je bila zaupana v nadzorstvo in vzgojo, da je trpela in vršila nečista dejanja. 3) spodbujal in skušal zapeljati svojo ženo F. Amalijo k hudodelstvu nečistosti zoper naravo z živalmi s tem, da bi se dala spolno rabiti od psa, pri čemur pa je njegovo vplivanje ostalo brezuspešno.«⁸³ Tekom uvodne preiskave je bilo ugotovljeno, da ima obtoženec perverzna nagnjenja, saj je bil zaradi hudodelstva »krvoskrunstva na lastni hčeri leta 1913 obsojen na 3 mesece težke ječe.«⁸⁴ Po smrti prve žene se je slednji ponovno poročil z vdovo Amalijo G., ki je v njun zakon privedla dve hčeri iz prejšnjega zakona, Valerijo in Adelo. Sprva je obtoženi zalezoval Valerijo, ker pa so se njegova prizadevanja izkazala za neuspešna, je poskusil še na drugi pastorki, Adeli, »katero je v starosti 10 let zavedel k temu, da mu je dopuščala in vršila z njim razne nečistosti. [...] G. Adela je izpovedala kot priča: »Obtoženec je izrabljaj vsako priliko in odsotnost moje matere in mirno lahko rečem, da je omenjene nesramnosti izvršil na meni skoraj vsak teden, enkrat gotovo pa vsakih 14 dni. Zahteval je, da sem si morala sleči hlače, nakar me je položil na posteljo ali na slamo v hlevu [...]. Dotal se je mojih spolovil s svojim spolnim udom, vendar mi istega ni nikoli vtaknil v spolovila, ker mu ni bil trd. Potem sem morala vzeti njegov spolni ud v roko in ga tako dolgo drgniti, da se mu je izlilo seme. Tako je moj oči ravnal z menoj do letošnje zime.«⁸⁵ Ko je njegova žena Amalija po naključju izvedela za njegova dejanja in izživljanja nad njeno hčerko, se je od obtoženca ločila in ga obtožila, da je nekoč »izrecno in resno od nje zahteval, da naj spolno občuje z domačim psom, da bi on videl, kako bo to pes opravil.«⁸⁶ Sodni dvor je izpovedim omenjene Amalijs F. in njene hčere verjel, vendar je obtožencu, ki je imel iz prvega zakona deset otrok, izrekel kazen pod zakonsko določeno mero, in sicer

je z ozirom na obtoženčevo nedolžno rodbino po § 55 a.k.z. le-tega obsodil na osem mesecev težke ječe, dopolnjene in poostrene z enim postom in enim trdim ležiščem vsakih štirinajst dni. Le mesec kasneje, 22. junija 1929, je sodni dvor sodil tudi sinu obsojenega, ki je dokazal, da jabolko ne pade daleč od drevesa. Tekom preiskave zoper njegovega očeta je namreč zlorabljena Adela G. izpovedala, da jo je k nečistostim med leti 1926 in 1928 zapeljal tudi sin njenega očima, Zmagoslav F., sodišče pa se je po njenem pričevanju prepričalo o njegovi krivdi in ga obsodilo na dva meseca težke ječe z enim postom in enim trdim ležiščem 14-dnevno.⁸⁷

Olajševalna okoliščina, ki jo je sodišče upoštevalo pri razglasitvi sodbe zoper 37-letnega Karola V., je bilo dejstvo, da je slednji 12. aprila 1929 v Šoštanju, kjer je delal kot slikar pri Hubertu O., izvršil hudodelstvo oskrumbe po § 128 a.k.z. nad njegovo 50-letno slaboumno hčero Ivano O. zgolj zaradi ugodne priložnosti, ki se mu je ponudila tistega dne. Omenjenega dne je šel namreč obtoženi k Ivani »v sobo, se vsedel na njeno posteljo, si jo vzel na svoja kolena ter jo obtipaval po spolovilih. [...] Obtoženec priznava navedeno dejanje ter se zagovarja s tem, da ga je Ivana O. sama klicala v sobo, mu pokazala pohištvo in tudi svojo posteljo, kar si je tolmačil na ta način, da hoče Ivana O. z njim spolno občevati, vsled česar je postopal, kakor zgoraj navedeno. Obtožencu je bilo znano, da je Ivana O. slaboumna, ker je tam delal in so mu morale biti razmere gotovo v toliko znane. Dejanski stan § 128 k.z. je torej podan,«⁸⁸ obtoženi pa obsojen z uporabo izredne milosti po §§ 54 in 55 a.k.z. na štirinajst dni težke ječe, poostrene s postom in trdim ležiščem tedensko.

V nasprotju z zgoraj navedenimi zločinci, ki so kazniva dejanja zagrešili zaradi njihove izprijetosti ali zgolj ugodne prilike, je obtoženi Anton G., ki je bil 14. septembra 1929 zaradi hudodelstva nečistosti zoper naravo z živalmi po § 129 I a a.k.z. obsojen na en mesec težke ječe z enim postom in trdim ležiščem vsak teden, večkrat izvršil spolni akt s telico, saj kot je sam dejal na glavni obravnavi, »ima strasten spolni nagon, a do žensk v ta namen

⁸³ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 111, Vr VII 258/29, 2.

⁸⁴ *Ibidem*, 3.

⁸⁵ *Ibidem*.

⁸⁶ *Ibidem*.

⁸⁷ Glej ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 111, Vr VII 289/29.

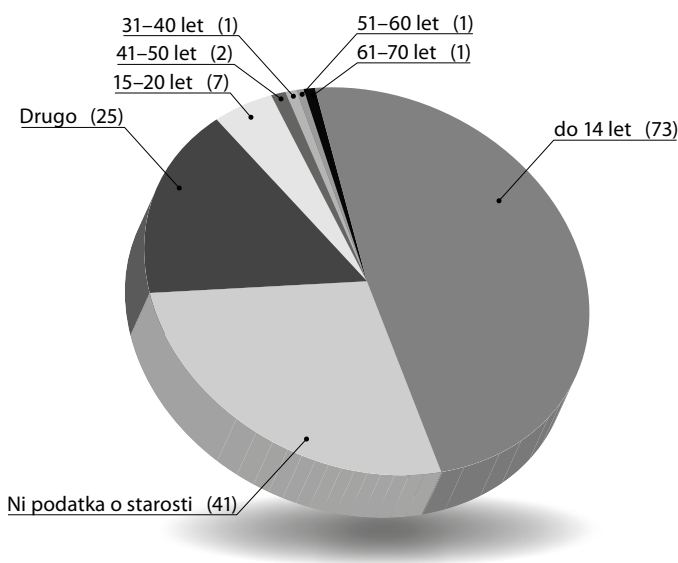
⁸⁸ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 106, Vr VII 221/27, 3.

ni mogel priti.«⁸⁹ Obsojeni 19-letnik je namreč s tremi leti prišel kot rejenec k zakoncema Ivanu in Mariji L. v Konjiško vas, kjer je ostal kot hlapec vse do 18. julija 1929, ko ga je zjutraj gospodinja zalotila v hlevu pri spolnem občevanju z domačo telico. Obtoženi je očitano mu dejanje priznal, »da je 18.7. in poprej nekoč že dvakrat zares spolno občeval s telico,«⁹⁰ vendar je to storil iz nuje, ker so bile ženske zanj nedosegljive.

»Mimi, pej sem, boš dala enkrat.« – žrtve spolnih zločinov

V kazenskih spisih Okrožnega sodišča Celje je bilo med leti 1927 in 1931 zabeleženih 151 žrtev spolnih deliktov, ki so izhajale iz vseh starostnih skupin in družbenih slojev, k tej kategoriji pa smo pripisali tudi druge žrtve, in sicer živali in javno moralo oz. javnost nasploh.

Kar 48,3 % vseh žrtev je bilo mladoletnih oseb pod štirinajstim letom starosti, kar je posledica najštevilčnejšega zločina v omenjenih letih, hudodelstva oskrumbe.⁹¹ Nedorasli otroci so bili namreč najlažja tarča, saj so bili tako fizično kot psihično neizpopolnjeni, niso se dobro zavedali svojega telesa, hkrati pa zaradi pomanjkljive vzgoje o spolnih ravnanjih niti niso bili poučeni. Ena izmed najmlajših žrtev je bila komaj 4-letna Pavla Š. iz Bukoška, sodni okraj Brežice, kjer jo je na drug način kakor s spolnim občevanjem zlorabil kar njen sosed, obtoženi Anton G., ki jo je »na tleh sedeč stiskal k sebi in ji svoj spolni ud tiščal med njene nage noge, da bi tako zadostil svojemu pohotu.«⁹² Zločin se je zgodil nekega dne konec septembra 1927, ko je obtoženi nabiral gobe v gozdu, z njim pa je bila tudi zgoraj omenjena Pavla Š. Slednji svoje dejanje priznava, kljub svojemu zagovoru, da je »ob priliki, ko je šel na veliko potrebo, [...] naenkrat prišla Pavla Š., ki je poprej ni videl, ter mu rekla, da ima tudi ona »žabo«, nakar ji je rekel, naj pokaže svojo žabo, nakar sta se vsedla drug proti drugemu, on z odpetimi hlačami, ona pa z dvignjenim kril-



Grafikon 4: Žrtve spolnih zločinov med leti 1927 in 1931. Vir: ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 106–121.

cem, ter sedela tako, da so se dotikale njune noge kakih pet minut, gledajoč drug drugemu v oči.«⁹³ Dekletce naj bi tudi večkrat izjavilo, da »je Tonče žleht, ker je v žabo gledal.«⁹⁴ Sodni dvor je zato na podlagi pričevanj dne 14. januarja 1928 na glavni razpravi sklenil, da je obtoženi kriv hudodelstva oskrumbe po § 128 a.k.z., vendar je le-ta zaradi izključno olajševalnih okoliščin uporabil izredno milost po § 54 a.k.z. in Antona G. obsodil zgolj na dva meseca težke ječe, poostrene z enim trdim ležiščem in postom vsakih štirinajst dni.

Vidimo lahko, da se je število žrtev iz višjih starostnih skupin znižalo, vendar lahko sklenemo, da storilci pri izbiri svojih žrtev njihovi starosti niso dajali prevelikega poudarka, saj so v večini primerov spolne delikte zagrešili spontano vsled ugo-

⁸⁹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 111, Vr VII 502/29, obtožnica Obt 329/29, 1.

⁹⁰ Ibidem.

⁹¹ Omeniti velja, da v kar 41-ih primerih oz. 27,2 % sodb zoper storilce inkriminiranih spolnih deliktov podatka o starosti žrtev ni bilo podanega.

⁹² ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 107, Vr VII 866/27, 2.

⁹³ Ibidem, 3.

⁹⁴ Ibidem, 4. Tudi že omenjena Sohnova spregovori o nevednosti in naivnosti otrok, ki sta bili posledica pomanjkljive spolne vzgoje in moralnih tendenc takratnega časa. Pričevanja zlorabljenih otrok so namreč pokazala, da večina slednjih sploh ni znala poimenovati spolnih udov, posledično pa se niso niti zavedali ravnanj, s katerimi so storilci spolnih deliktov oskrunili njihovo telesno nedotakljivost. Sohnova med drugim navaja primer 6-letne deklice, ki je penis imenovala s »klobasico« (Würstchen), kar pa ni bil edini primer tovrstnega poimenovanja. Zanimivo je tudi pričevanje neke zlorabljene pastirice, ki je njej neznan objekt opisala kot stvar, ki je dolga približno 12 do 14 centimetrov, trda in tako debela kot sveča, okoli ima lase, spodaj pa nekaj, kar je debelo kot pest (Sohn, Unzüchtige Handlungen an Mädchen, str. 65–66).

dnega trenutka, ki so ga izrabili v zadostitev svojih spolnih potreb. Dne 6. decembra 1930 so na glavni razpravi obravnavali primer zoper 22-letnega rudarja Matevža K., ki naj bi zvečer 31. oktobra 1930 v Presladolu, sodni okraj Sevnica, s silo primoral 53-letno posestnico Nežo L. v izvenzakonsko spolno občevarje. Usodnega večera je namreč obtoženi prišel do doma omenjene Neže L. in povprašal po njenem sinu Leopoldu. Ker ga ni bilo doma, ga je leta odpravila rekoč, da gre na delo. Kljub temu, da je imel obtoženec z njeno hčerko Maliko ljubezensko razmerje, je odšel za njo, jo »pograbil in vrgel ob tla na kolovozu, se vlegel nanjo in jo hotel spolno zlorabiti. Ker je ženska ležala z glavo navzdol, se ni mogla ganiti, pač pa je kričala, da se bo zadušila, in ga prosila, naj jo vendar pusti, nakar je obdolženec odnehal. Ko je L. vstala in odhitela dalje, pa jo je obdolženec zopet napadel in s silo zavlekel za Šolnov hram, jo tam podrl na tla, ji dvignil krilo in se z njo spolno združil, čeprav se je ona na vse mogoče načine branila in vpila na pomoč.«⁹⁵ Poleg zločina zoper javno moralo po prvem odstavku § 269 j.k.z. je bil obtoženi obsojen tudi zaradi zločinstva tatvine po prvem odstavku § 316 j.k.z., in sicer mu je sodišče odmerilo kazen petnajstih mesecev robije in izgube častnih pravic za dobo treh let. Obsojeni je obe očitani mu dejanji priznal, zagovarjal se je le z močno vinjenostjo, vendar je sodišče sklenilo, da je bilo iz načina izvedbe samega dejanja razvidno, »da obtoženec ni bil tako vinjen, da bi ne bil kazensko odgovoren. Obtoženec se tudi prav dobro spominja na vrstni red dogodkov,«⁹⁶ zato je bil krivdorek za obe dejanji utemeljen, kazen pa temu primerno odmerjena. Zanimivo pri omenjenem primeru je bilo dejstvo, da se je hči žrtve zdravila v bolnišnici v Krškem zaradi spolne okužbe. Zdravnik je tudi pri materi Neži odkril »triper ravno tako, kakor pri njeni hčeri, dočim je obdolženec popolnoma zdrav.«⁹⁷

Storilci kaznivih dejanj se poleg starosti niso ozirali na stan njihovih žrtev, saj so bile med njimi tako samske kot poročene ženske ter vdove, spolno pa so izrabljali tako prisebne kot slaboumne žrtve

vseh starosti. Med njimi je bila tudi 17-letna Frančiška M., nad katero naj bi osumljeni Jožef J., 17-letni sin posestnika v Dobrovljah, izvedel hudodelstvo oskrumbe po § 128 a.k.z. »Obtoženec odkrito priznava, da se je kritičnega dne razgovarjal z nekoliko slaboumno Frančiško M., ki je varovala dveletnega otroka ter jo pregovoril k spolnemu občevarju. Šla sta v neko jamo ob cesti, ki pelje v Dobrovlje, kjer se je ona vlegla na tla in si privzdignila krilo, obtoženec jo je nekoliko časa otipaval po spolovilu, nato pa si odpel hlače in se spravil na njo.«⁹⁸ Do samega spolnega akta ni prišlo, ker ju je zasačila Frančiškina sestra in ju rekoč: »Grdobi nemarni, spravita se s poti,«⁹⁹ prestrašila, da sta zbežala. Sodišče se je na podlagi pričevanj in osebnega vtisa odločilo, da je Frančiška M. »sicer precej duševno zaostala, da pa ni v toliki meri slaboumna, da ne bi zmogla normalno reagirati na običajne pojave v življenju in da ve, kaj je to spolni nagon in na kak način se mu zadosti. Da ima izvestno razsodnost, govori tudi dejstvo, da ji domači izročajo varstvo otrok, česar gotovo ne bi storili, ako bi Frančiška M. ne vedela, kaj počenja.«¹⁰⁰ Jožef J. je bil posledično spoznan za krivega le prestopka zoper javno nravnost po § 516 a.k.z., sodišče pa mu je z uporabo izredne milosti po § 266 a.k.z.¹⁰¹ kazen znižalo na teden hudega zapor, poostrenega z dvakratnim postom in dvakratnim trdim ležiščem.

Zločincem ni bil mar niti žrtvin socialni položaj, veljalo je le eno načelo, in sicer zadovoljitev njihovih spolnih potreb ter morebitnih perverznih nagnjenj. V nekaterih sodbah namreč poleg ostalih osebnih podatkov žrtve najdemo tudi zabeležko o njihovem poklicu oz. položaju. Spolno zlorabljene so bile tako služkinje in dninarice kot tudi posestnice, v nekaterih primerih so se delavci oz. hlapci spozabili nad hčera svojih gospodarjev. Eden takšnih zločincev je bil 19-letni hlapec Franc R., ki je med januarjem 1927 in marcem 1928 služil pri trgovcu in posestniku Josipu G. v Sv. Lenartom nad

⁹⁵ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 109, Vr VII 626/28, 3.

⁹⁶ Ibidem.

¹⁰⁰ Ibidem, 3–4.

¹⁰¹ »§ 266. Kadar se pri kakem pregrešku ali prestopku več in sicer takih zlaščav skup nameri, da se iz njih zamore po pravici poboljšanje krivca pričakovati, se sme ne le zapor v nižjo stopnjo premeniti, temuč tudi zakonita kazen celo pod najmanjši kazenski postavki znižati« (Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku, 1889, § 266, 103).

⁹⁵ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 117, Kzp VII 1869/30, obtožnica Kt 950/30, 2.

⁹⁶ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 117, Kzp VII 1869/30, 4.

⁹⁷ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 117, Kzp VII 1869/30, obtožnica Kt 950/30, 2.

Laškim. 7. marca 1928 pa je bil odpuščen, »ker je spolno zlorabil gospodarjevo hčerko, 5-letno Štefco G. Ko se je namreč Štefica slučajno nahajala v hlevu, kjer je obdolženec pokladal krmo in napajal živino, ga je baje prišla strast in se je spozabil nad dekletom. [...] Otroku je prepovedal, da ne sme o tem nikomur praviti. Ker pa je otroka na spolovilih bolelo, je tožil o tem staršem in jim povedal, kaj se je dogodilo.«¹⁰² V sodbi z dne 24. marca 1928 je sodišče na podlagi pričevanj in osebne priznanja obtoženega sklenilo, da je njegova krivda dokazana in utemeljena ter ga posledično z uporabo izredne milosti po § 54 a.k.z. obsodilo na dva meseca težke ječe, dopolnjene s postom in trdim ležiščem vsakih štirinajst dni.

Svojo oblast so pogosto izkoristili tudi sami posestniki, ki so se nad svojimi deklami oz. služkinjami spolno izživiljali in jih zlorabljali za svojo lastno zabavo. V novembru 1927 je svojo mladoletno pastirico Stanislavo U. na drug način kakor s spolnim občevanjem zlorabil 29-letni viničar Miha B., zgolj z namenom, da zadosti svojemu pohotu, s tem pa je »zapeljal svojemu nadziranju in vzgoji zapupano osebo k nečistosti.«¹⁰³ Slednji je bil 20. oktobra 1928 spoznan za krivega hudodelstva oskrumbe po § 128 a.k.z. in zapeljevanja k nečistosti po § 132 a.k.z., kazni je bila odmerjena z uporabo izredne milosti po §§ 54 in 55 a.k.z. na šest tednov težke ječe z enim postom in trdim ležiščem tedensko. Sodni dvor se je o krivdi obsojenega prepričal po popolnem priznanju le-tega ter pričevanju žrtve same, ki je leta 1927 pri rosnih dvanajstih letih pri omenjenem v kraju Libna pri Brežicah nastopila službo pastirice. Prenočevala je skupaj s tremi nedoraslimi gospodarjevimi otroci zraven sobe, kjer je spal obtoženec s svojo ženo. Neke noči v letu 1927 pa je le-ta spal sam v svoji sobi, saj je njegova žena spala z Marijo L., ki se je tistega dne mudila na obisku. »Takrat je obtoženec rekel U., naj pride v njegovo posteljo, češ da ne bo o tem nihče nič zvedel. U. je zares legla k njemu, nakar jo je obtoženec prijemal za spolovilo in vanj tiščal tudi svoj prst. Ker je U. pri tem čutila bolečine, je rekla obtožencu,

naj jo pusti pri miru.«¹⁰⁴ Priča Stanislava U. je tudi izpovedala, da je ob neki drugi priložnosti prav tako spala pri obtožencu, vendar ji slednji takrat ni storil ničesar. Sodišče je na podlagi povedanega smatralo, da je krivda obtoženca dokazana, sama kazni pa le-tej ustrezno odmerjena.

V 22-ih kazenskih zadevah kot žrtve kaznivih dejanj najdemo tudi mladoletne in odrasle osebe moškega spola, in sicer do leta 1929 predvsem pri deliktih oskrumbe po § 128 a.k.z. in nečistovanja zoper naravo z osebami istega spola po § 129 I b a.k.z. ter med leti 1930 in 1931 prestopka zoper javno moralo po tretjem odstavku § 274 j.k.z. ter prestopka zoper nravnost po § 285 j.k.z. Okrožno sodišče je 31. decembra 1929 razsojalo v primeru zoper Ivana T., 28-letnega krojaškega mojstra v Gaberju, ki je bil spoznan za krivega, »da je dne 18.10.1929 v Medlogu 1) da ugotovi pohoto pustil si od 10-letnega R. Stanka nategovati spolni ud, da je torej na drug kot v § 127 k.z. naveden način imenovanega spolno zlorabil. 2) je z dejanjem ad 1) in s tem, da je v navzočnosti več mladih fantov potegnil spolni ud iz hlač in istega kazal navzočim, torej z grdimi dejanji nravnost in sramežljivost na grd in javno pohujšanje vzbujajoč način kršil.«¹⁰⁵ Žrtve pohujšanja so bili torej mladi fantje, o krivdi obtoženca pa se je sodni dvor kljub njegovemu sklicevanju na vinjenost prepričal in ga glede na prevladujoče olajševalne okoliščine obsodil z uporabo izredne milosti po § 54 a.k.z. na tri mesece težke ječe, poostrene s trdim ležiščem in postom 14-dnevno.

Žrtve spolnih deliktov so bile bodisi namerno bodisi naključno izbrane, storilci pa njihovi znanci, sosedje ali le-tem doslej nepoznani ljudje. Sodni dvor je 12. septembra 1930 med drugim izrekel obsodilno sodbo zoper 19-letnega Martina Š., obtoženega zločina zoper javno moralo po prvem odstavku § 269 j.k.z., in slednjemu izrekel kazni dvanajstih mesecev strogega zapor. Omenjeni naj bi namreč ponoči 20. julija 1930 ob cesti v Selah, v krajevni skupnosti Slivnica pri Celju, »primoral žensko Terezijo Z., s katero ni poročen, s silo do telesne združitve s tem, da jo je vrgel na tla, jo

¹⁰² ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 108, Vr VII 146/28, obtožnica Obt 96/28, 1–2.

¹⁰³ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 109, Vr VII 450/28, obtožnica Obt 292/28, 1.

¹⁰⁴ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 109, Vr VII 450/28, 3.

¹⁰⁵ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 112, Vr VI 788/29, 2.

davil za vrat in ji mašil usta, nos in oči z roko.«¹⁰⁶ Slednja se je usodnega večera okrog 21. ure s sinom Leopoldom vračala iz Slivnice proti svojemu domu. V bližini vasi Sele je srečala tri moške, »od katerih ni nobenega poznala. Ko je prišla mimo, je eden od njih zaostal in se približal njenemu sinu ter mu zaukazal, da naj se z mesta pobere. Njen sin se je vsled tega ustrašil in res odstopil. Nato pa je skočil obtoženec proti njej, jo podrl na tla, jo grabil za vrat in jo kljub temu, da je še kričala in vpila na pomoč, tiščal za usta in nos tako, da ji je vzel sapo. Pri tem jo je obtoženec prisilil k spolni združitvi. Predno je prišla pomoč, je obtoženec dosegel svoj namen in urno odšel.«¹⁰⁷ Dejanje je kasneje priznal tudi sam obdolženec, saj je le-tega sprva zanikal, na glavni obravnavi pa se je skliceval, da je vse storil v stanju vinjenosti. »Ker pa je obtoženec starejši mladoletnik in je bilo ugotoviti same olajševalne okoliščine, je sodišče uporabilo določbo ša 30/3 k.z. in spremenilo robijo v strogi zapor.«¹⁰⁸

Svojo žrtev je zgolj bežno poznal Egidij O., ki jo je okoli 16. ure 19. junija 1929, ko je šla mimo njegovega stanovanja v Zidanem mostu, nagovoril: »Mimi, pej sem, boš dala enkrat,«¹⁰⁹ ter jo skupaj s prijateljem Antonom D. zvabil v notranjost stanovanja. Tam sta komaj 12-letno Marijo K. izmenoma spolno zlorabila s tem, »da sta jo dregala s svojimi spolnimi udi po njenih spolovilih.«¹¹⁰ Oba obtoženca sta svoje dejanje priznala, med preiskavo pa je bilo tudi ugotovljeno, da je Egidij O. že poleti 1928 storil hudodelstvo oskrumbe po § 128 a.k.z., in sicer je na isti način, kot je opisan zgoraj, spolno zlorabil 7-letno Dorico K., ki jo je v ta namen zvalil za Savinjo, vendar pa samega spolnega akta ni izvršil. Sodišče je njuno priznanje upoštevalo in ju posledično obsodilo zaradi zločina oskrumbe, in sicer je z ozirom na njuno mladoletnost in dosežanje neoporečnosti ter popolnoma zanemarjeno vzgojo uporabilo določilo izredne milosti po § 54 a.k.z. in prvoobtoženemu Egidiju O. izreklo kazen treh mesecev težke ječe, drugoobtoženemu Antonu

D. pa šest tednov težke ječe, pri obeh poostrene z dvema trdimi ležiščema mesečno.

V nekaterih že opisanih primerih smo videli, da so bile žrtve kaznivih dejanj hčere oz. sinovi sosedov, v kazenski zadevi zoper 23-letnega Franca V. iz Breznega pa je bil njegov odnos z žrtvijo drugačen, in sicer sta bila znanca že iz otroštva. Le-ta je bil 20. junija 1930 na glavni obravnavi spoznan za krivega, da je »a) sredi meseca februarja 1930 in b) dne 2.3.1930 javno izvršil nad K. Pavlo, s katero ni oženjen, nečisto dejanje s tem, da ji je dvignil krilo, si odpel hlače in se pritiskal k nji ter tako žalil javno moralo,«¹¹¹ posledično mu je sodišče izreklo kazen štirih mesecev strogega zavora. Obsojeni je obe inkriminirani dejanji priznal, hkrati pa je odločno zanikal, »da bi ob obeh prilikah dvigal K. Pavli krilo ali pa celo hotel izvršiti nad njo posilstvo. Zagovarja pa se, da je to njegovo početje izvršil samo za šalo v fantovski objestnosti, ker sta bila s K. dobra znanca že izza otroških let.«¹¹² Sodišče je njegovemu zagovoru verjelo, saj le-ta naj ne bi bil toliko pokvarjen in posurovel, da bi spolno občeval z žensko v pričo neznanih oseb. Sodišče je namreč zavrnilo obtožbo, da naj bi obsojeni »ob prilikah a) in b) izvršil nad K. Pavlo nečisto dejanje v smislu § 272/1 k.z.,¹¹³ s čimer bi zakrivil prestopok zoper javno moralo v smislu istega §,«¹¹⁴ saj se tovrstne obtožbe sodno preganjajo le na predlog oškodovancev, v tem primeru pa je pred pričetkom glavne razprave omenjena Pavla K. za zapisnik izjavila, da dejanje odpušča in da umakne predlog za kaznovanje, zaradi česar je bil obtoženec obsojen zgolj zaradi dvakratnega prestopka zoper javne izvršitve nečistega dejanja po § 287 j.k.z.

Pogostokrat so se kot storilci inkriminiranih dejanj zoper telesno nedotakljivost pojavljali takšni osebk, ki so bili z žrtvijo v sorodstvenem razmerju. Med leti 1927 in 1931 so bile žrtve v enajstih kazenskih zadevah storilčeve pastork, rejenke, vnukinje ali sestrične. Kot primer navedimo sodbo z dne 2. decembra 1930, v kateri je bil kot storilec kaznivega dejanja naveden 36-letni Valentin J., ki naj bi do 2. oktobra 1930 v sodnem okraju Rogatec zagrešil

¹⁰⁶ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 116, Kzp VI 1205/30, 1.

¹⁰⁷ *Ibidem*, 2.

¹⁰⁸ *Ibidem*, 2–3.

¹⁰⁹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 111, Vr VI 414/29, 3.

¹¹⁰ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 111, Vr VI 414/29, obtožnica Obt 343/29, 2.

¹¹¹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 114, Kzp VII 472/30, 2.

¹¹² *Ibidem*, 4.

¹¹³ Izvršil naj bi torej nečisto dejanje na spolno zreli ženski.

¹¹⁴ *Ibidem*.

zločin zoper javno moralo po prvem odstavku § 273 j.k.z. in drugem odstavku § 274 j.k.z., in sicer naj bi »a) izvršil z žensko osebo Jožefo P. v časih, ko še ni dovršila štirinajstega leta, večkrat telesno združitev; b) ponovno izvršil telesno združitev z maloletno pastorko Jožefo P.«¹¹⁵ Obtoženi se je namreč leta 1919 poročil z Julijano P., ki je imela nezakonsko hči Jožefo, katera je kot pastorka odslej živela pri novem očimu. »Obdolženec je na obširno orožniško ovadbo na sodišču priznal, da je s svojo pastorko spolno občeval že štiri leta, do aretacije 2.10., to pa zato, ker se z ženo nista razumela. Izgovor, da je pastorka spolno zlorabo prostovoljno trpela, je ovržen po pričevanju Jožefe P. same, [...]. Priča Jožefa P. je izpovedala, da jo je njen očiim zares spolno zlorabljal že od njenega 11. leta [...]. Po dejanju ji je vedno grozil, da ne sme o tem nikomur ničesar povedati. Ker ji je njegovo vsiljevanje presedalo, se je večkrat za dalj časa odstranila z doma, ko pa se je zopet vrnila k materi, je očiim postal nasilen in jo je potlačil, kjer je le mogel.«¹¹⁶ Obtoženi je bil za svoja dejanja obsojen na štirinajst mesecev robije in izgubo častnih pravic za dobo petih let, kljub svojemu zagovoru, da je s svojo pastorko spolno občeval, ko je že dovršila štirinajsto leto. Težo k storjenemu dejanju je dodalo še dejstvo, da je obtoženec izredno moralno pokvarjen in nagnjen k tovrstnim kaznivim dejanjem. Zlorabljenca Jožefa je na glavni obravnavi tudi izpovedala, da je očiim »s svojo lastno komaj 5 let staro hčerko istotako poskusil podobna dejanja. Priča jo je namreč videla igrati se s svojim spolovilom, nakar ji je slednja na zadevno vprašanje odvrnila: »Saj so ata tudi tako delali.««¹¹⁷ Sodišče zaradi prevladujočih obteževalnih okoliščin ni uporabilo izredne milosti po § 71 j.k.z. in je kazen odmerilo znotraj zakonsko določene mere, ki je znašala za prvo dejanje robijo do desetih let, za drugo dejanje pa robijo do petih let.

Oškodovanci oz. njihovi zakoniti zastopniki so pogostokrat zahtevali odškodninske zahtevke, ki so vključevali predvsem povračilo zdravniških stroškov, vse višje zneske pa je sodišče odslovilo na pot civilne pravde. V obravnavi zoper obtoženega Antona K., ki je bil obtožen zločina zoper javno

moralo po prvem odstavku § 273 j.k.z., je zasebna udeleženka R. Jera zahtevala 120 Din za zdravniško spričevalo in 10.000 Din za osramočeno hčerko. Obtoženi je bil obsojen zaradi očitane mu zločina 5. avgusta 1930, in sicer je bil kriv, »da je dne 18.5.1930 v Gornjem Gradu izvršil s trinajstletno Angelo R., torej z žensko osebo, ki ni dovršila štirinajstega leta, telesno združitev,«¹¹⁸ kazen pa se je z uporabo tretje točke § 30 j.k.z. odmerila na štiri mesece strogega zapor, torej je sodišče namesto robije izreklo kazen strogega zapor. Zasebna udeleženka se je morala s svojim zahtevanim »presežkom, kolikor se ni dala ugotoviti zanesljiva osnova in količina za njegovo presojo, napotiti v smislu §-a 300 k.p. na pot civilne pravde.«¹¹⁹

Zločin so pogosto prijavile kar žrtve same, v primeru mladoletnih oseb pa so zlorabo prijavili njihovi starši ali skrbniki. Vzroki prijav so bili različni, in sicer so npr. na zločin oskrumbe starši pomislili zaradi tarnanja njihovih otrok nad bolečinami v spolovilih. Na ta način je nase opozorila 6-letna Truda A., ko se je 2. septembra 1930 vrnila s pašnika, kamor je odnesla kosilo obtoženemu Vinku H. Priča Jožefa P., pri kateri je bila deklica na letovanju, je izpovedala, da je kmalu potem, ko se je Truda vrnila s pašnika, »nekaj stokala, ter se večkrat prišla med noge. Ker so se ti pojavi ponavljali, je Trudo vprašala ter ji je le-ta v velikem strahu in jokajoč povedala sledeče: »Ko sem prišla na pašo, mi je dejal Cenek, naj sedem na tla, on bo pa med tem prignal živino skupaj. Ko je to storil, je prišel Cenek k meni, me je položil na hrbet ter je nato odpel svoje hlače, nakar sem morala jaz z rokami nekaj mešati med njegovimi nogami ter je tudi pokazal, kaj da ima med nogami in je pokazal tudi nekaj, čemur je dejal, da so jajčki. Ko je to storil, je pa pokazal, kakšne lase ima okoli med nogami okoli spolovila, pri čemur je izdrl meni en las in ga nesel k svojim kocinam in dejal, glej takšne lase imaš ti in kakšne lase imam pa jaz. Cenek je začel nato iz svojega uda vleči nazaj neko kožo, nato pa je potegnil meni hlače iz telesa, nato pa se vlegel na mene in se na meni 'hupfov'. Pri tem je Cenek utaknil meni med noge notri ono rudeče meso in je nato tako dolgo 'hupfov', da je pritekla neka bela voda. Ko se mu je to dogodilo, je pa šel iz mene ter na malo potrebo.«

¹¹⁵ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 117, Kzp VI 1764/30, obtožnica Kt 822/30, 1.

¹¹⁶ Ibidem, 2.

¹¹⁷ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 117, Kzp VI 1764/30, 4.

¹¹⁸ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 116, Kzp VI 1024/30, 2.

¹¹⁹ Ibidem, 5.

[...] Priča je pogledala dekletce in ugotovila, da so bila nje spolovila nekoliko zatečena [...].¹²⁰ Sodni dvor se je o krivdi 17-letnega obtoženca prepričal, in sicer naj bi slednji »dejanje izvršil iz nepremišljenosti v zvezi s prerano razvito spolno strastjo.«¹²¹ Ker pa je slednji obravnavani zločin zagrešil še kot mlajši mladoletnik, je sodišče v sodbi 8. januarja 1931 po četrtem odstavku § 438 s.k.p. uporabilo sredstva, določena za mlajše mladoletnike, z izjemo vzgajanja, ter ga v smislu tretje točke § 28 j.k.z.¹²² odpustilo na preizkušnjo enega leta.

Predvsem majhni otroci, ki se svojega telesa še niso povsem zavedali, so na kazniva dejanja opozorili s svojim ravnanjem s spolovili ali z govorjenjem o nečistih stvareh, ki jih sami še niso bili sposobni dojeti. Nekega dne leta 1929 je slednje opazila tudi mati 7-letne Terezije P., in sicer se je deklica v domači izbi »prislonila s prednjim životom k postelji in z roko segla pod krilo in med noge. Pozneje jo je še večkrat pri tem opazila in jo vselej posvarila, naj tega ne dela. Mislila je, da je otrok sam od sebe začel, dokler ni otroka zasačil tudi njegov oče P. Franc, ki ga je pretepel in spraševal, kje da je to videla. [...] Oba zakonca sta mislila, da je njuna hčerka pač videla obtoženca, vendar nista sumila, da bi bil izvršil zoper njo kakšno nečisto dejanje. Ko pa je pred veliko nočjo 1930 šla deklica k svojemu prvemu obhajilu, je sama od sebe povedala doma, da jo je obtoženec posadil mnogokrat, kadar je prišla v njegovo sobo, sebi na kolena in ji s prstom »noter žokal«. Obtoženec je namreč stanoval v isti hiši kot zakonca P.«¹²³ Starši so svoje sume prijavili orožnikom in ovadili 25-letnega Adalberta Š., ki

je bil na glavni razpravi z dne 3. septembra 1930 obsojen zaradi prestopka druge točke § 273 j.k.z. na šest mesecev strogega zapor. Kot obtežilno je veljalo predvsem dejstvo, »da je dejanje imelo za posledico pohujšanje otroka, zavedbo k onaniji,«¹²⁴ posledično pa sodišče izredne milosti po § 71 j.k.z. ni uporabilo.

Vzrok ovadbe je lahko bilo tudi maščevanje oz. spor med dvema rodbina, kot tudi v primeru zoper Adolfa H., ki je bil obtožen hudodelstva oskrumbe po § 128 a.k.z., sodni dvor pa je 5. marca 1927 na podlagi pričevanj sklenil, da se obtoženca v smislu tretje točke § 259 k.pr.r. oprosti od obtožbe, »da je poleti 1925 v Sp. Zrečah dečka in deklico izpod 14 let na drug kakor v § 127 k.z. omenjeni način spolno zlorabil, da bi svojemu pohotu ugodil [...]«,¹²⁵ in sicer naj bi to bila 7-letni Ivan S. in 5-letna Nežika S. Sodišče je pod razloge za oprostilno sodbo navedlo, da »je pribito dejstvo, da se rodbini H. in S. ne moreta trpeti. S. se trudijo na vse pretege, da bi spravili H. iz hiše, katero oskrbujejo. Tudi ni manj upoštevanja vredno dejstvo, da je zadevo ovadila mati otrok, Roza S., več kot čez 1 leto potem, ko bi se naj bile oskrumbe dogodile.«¹²⁶ Obtoženi 18-letni dijak je domnevna kazniva dejanja odločno zanikal, saj naj bi bila ovadba posledica sovraštva, ki bi spravila njegove starše iz hiše. Slednji je še dejal, da sta otroka zakoncev S. »pokvarjena in seznanjena s stvarmi, ki starosti teh otrok nikakor ne pristojajo. Tudi je oče otroka zlasal, ko mu je mati po pričevanju otrok v Konjicah povedala, da nista tako izpovedala, kakor ju je poprej naučila.«¹²⁷ Verodostojnost glavnih prič je bila tako malo verjetna, saj sta si otroka v svojih trditvah nasprotovala, pod vprašajem je bilo tudi pričevanje njune matere, ki je vsakič trdila drugače. Sodišče je na podlagi ugotovljenih dejstev glavno razpravo zaključilo tako, da je obtoženega oprostilo vsega očitaneja.

Pogosto so bili storilci spolnih deliktov med svojimi dejanji zasačeni, ovadbo pa so nato vložile priče, ki so jih pri njihovem početju opazile. Eden izmed tovrstnih zločincev je bil Štefan T., ki naj bi 26. junija 1927 na Polzeli »s sladkorčki zvabil

¹²⁰ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 118, Kzp VI 50/31, 2–3.

¹²¹ *Ibidem*, 4.

¹²² »§ 28. Če je mlajši maloletnik toliko zrel, da je mogel pojmovati naravo in pomen svojega dejanja ter po tem pojmovanju ravnati, se mu izreče ukor ali odpust na preskušnjo ali oddaja v zavod za vzgajanje ali v zavod za poplajševanje mlajših maloletnikov. – Mlajšemu maloletniku se izreče ukor, če je kaznivo dejanje bolj neznatne narave in če je nastalo iz očitne nepremišljenosti ali lahkomišelnosti. – Mlajši maloletnik se odpusti na preskušnjo za dobo do enega leta, če je nastalo kaznivo dejanje iz zgoraj navedenih razlogov, a je težje narave. – Vse te odredbe se uporabijo, če ni potrebno ne vzgajanje ne poplajševanje« (Kazenski zakonik za kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev z dne 27. januarja 1929, § 28, 574).

¹²³ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 115, Kzp VII 961/30, 3.

¹²⁴ *Ibidem*, 5.

¹²⁵ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 106, Vr VII 45/27, 2.

¹²⁶ *Ibidem*, 2–3.

¹²⁷ *Ibidem*, 3.

5-letno Zofijo S. s seboj v listnjak Marije S., si tam odpel hlače, razgalil tudi otrokovo spolovilo, nato pa z roko in deloma tudi s svojim spolnim udom se dotikal njenega spolovila, pri katerem početju ga je zasačila otrokova mati Marija S. Dejanja osumljenec ne more tajiti, vendar zanika, da bi se bil z roko ali celo s spolovilom dotikal dekličinega spolovila.¹²⁸ 18-letnik je bil z uporabo izredne milosti po § 54 a.k.z. 1. oktobra 1928 obsojen zaradi poskusa hudodelstva oskrumbe po §§ 8 in 128 a.k.z., in sicer zgolj na en mesec težke ječe, dopolnjene s postom in trdim ležiščem vsakih štirinajst dni, sodišče pa je pri odmeri upoštevalo njegovo starost pod dvajsetimi leti, priznanje, neoporečnost, duševno zaostalost in dejstvo, da je dejanje ostalo le pri poskusu.¹²⁹

Kot smo že omenili, so največkrat zločine prijavile žrtve same, v nekaterih primerih pa so se storilci kar sami javili orožnikom. To je storil tudi Josip P., ki je priznal, da je 3. julija 1931 ob banovinski cesti pri Blanci, sodni okraj Sevnica, izvršil telesno združitev z mladoletno Marijo B. Sodišče je pri odmeri kazni uporabilo določilo tretjega odstavka § 30 j.k.z. in obtoženemu izreklo dva meseca strogega zaporar zaradi zločina zoper javno moralo po prvi točki § 273 j.k.z. »Obtoženec se zagovarja, da ne ve, zakaj mu je prišlo že spotoma od lipe na misel, da bi B. posilil, prizna pa, da je vedel, da ni stara že 14 let, ker je vedel, da hodi še v šolo [...]».¹³⁰ Sodišče je njegovo prostovoljno izročitev oblastem štel kot olajševalno okoliščino, upoštevalo je tudi dejstvo, da ima obtoženec manjšo duševno vrednost in je zato posledično smatralo, da bo moralo kaznen zaradi navedenih okoliščin omiliti.

Za dokazovanje spolnih zločinov so žrtve pregledali tudi sodni zdravniški izvedenci, ki so potrdili izvršeno dejanje in podali svoje strokovno mnenje o telesni prizadetosti oškodovancev oz. oškodovank. Odločilnega pomena je bil zdravniški izvid v kazenski zadevi zoper 18-letnega hlapca Franca V., ki je nekega dne v drugi polovici oktobra 1931 v Volčjem, sodni okraj Brežice spolno

občeval s komaj 8-letno Cecilijo V., ki je bila poleg svoje mladoletnosti tudi obtoženčeva sestrična. V omenjenem zdravniškem izvidu je bilo ugotovljeno, da so bila na dekličinih spolovilih »gnojna vnetja in otekline, zaradi katerih poškodb je bila celo 8 dni na zdravljenju v bolnici.«¹³¹ Obtoženega so tako obsodili na deset mesecev strogega zaporar zaradi zločina zoper javno moralo po prvem odstavku § 273 j.k.z., pri tem pa so predvsem zaradi njegove mladosti uporabili določilo tretje točke § 30 j.k.z. in kaznen robije spremenili v kaznen strogega zaporar.

Omenili smo tudi druge žrtve, kamor smo uvrstili razne živali in samo javno moralo. Med dejanja, pri katerih je bila oškodovana javna nramnost in povzročeno splošno pohujšanje, je spadal dogodek, ki se je pripetil 24. junija 1931. Obtoženi Leopold V. je namreč tistega dne preko pošte iz Ljubljane odposlal tri odperte razglednice svoji ženi Angeli V. v Belgijo, nanje pa je lastnoročno narisal moški spolni ud ter v besedilu zapisal razne nermalne izraze. Kaznivo je bilo namreč, da je obtoženi »dal v javni promet slike, ki obsegajo težko kršitev javne morale«¹³² in s tem zakrivil prestop po § 288 j.k.z. Obtoženec se je zagovarjal z izgovorom, da je razglednice popisal »iz jeze, ker mu je žena očitala nezvestobo, torej navajal izgovor, ki ga nikakor ne opravičuje, četudi bi bil resničen.«¹³³ Za očitano mu dejanje je bil obsojen na en mesec strogega zaporar in 180 Din denarne kazni, plačljive v roku enega meseca po pravnomočnosti sodbe oz. v primeru neizterljivosti le-te na nadaljnje tri dni zaporar. Po drugi točki § 288 j.k.z. so se obtožencu omenjene slike tudi odvzele.

Kraj in čas izvršitve zločina

Okrog 14. ure 4. marca 1931 so obsojeni Ivan V., Franc S. in Ivan T. javno izvršili prestop zoper moralo kar na livadi pod milim nebom, in sicer na ta način, da so zaporedoma spolno občevali z Marijo Ž.¹³⁴ 14. junija istega leta je obtoženi Jožef J. pod milim nebom kraj javne poti spolno zlorabil

¹²⁸ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 107, Vr VII 486/27, obtožnica Obt 323/27, 1.

¹²⁹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 107, Vr VII 486/27, 2–4.

¹³⁰ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 120, Kzp V 1648/31, 4.

¹³¹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 121, Kzp VI 2514/31, 3.

¹³² ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 120, Kzp VII 1365/31, 2.

¹³³ Ibidem, 3.

¹³⁴ Glej ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 119, Kzp VII 1185/31.

svojo sestrično Ano J.¹³⁵ Kraj zločina so si storilci inkriminiranih spolnih deviacij namreč izbirali vsled ugodne priložnosti, ki se jim je ponudila kar v naravi sami ali za zidovi hiš, predvsem pri hudo delstvu oskrumbe pa so izkoristili vsako odsotnost staršev otrok ali njihovo nepozornost.

Pogosto so se spolni zločini izvršili na prostem, in sicer v gozdovih, travnikih, pašnikih, vinogradih, ob javnih poteh ter za grmovjem. Obtoženega Alberta T. je na začetku septembra 1929 pri nečistovanju zoper naravo z živaljo zasačila Marija B. 16-letnik je namreč usodnega dne ulovil kokoš iz posesti omenjene priče in z njo odšel do bližnjega gozda, kjer jo je uporabil za zadostitev svojega spolnega nagona.¹³⁶ V nasprotju z zgoraj navedenim obtožencem je Jakob M. zvečer 2. avgusta 1927 zagrešil hudodelstvo oskrumbe po § 128 a.k.z. nad 5-letno Marijo Š. v nekem grmovju ob Savi, kamor je le-to zvabil s sladkorčki, nato pa si jo je »posadil na kolena, ji dvigal obleko ter jo obtipaval po nagem spodnjem životu, da bi zadostil svojemu pohotu.«¹³⁷

Spolni zločini so se dogajali tudi za zaprtimi vrati bodisi žrtvinih bodisi storilčevih stanovanj ali hiš, v primeru zoper Dimitrija T. pa se je zločin zgodil kar v hotelu, in sicer je slednji 16. avgusta 1930 okrog 22. ure zakrivil prestop zoper javno moralo po § 287 j.k.z. v hotelu Beli vol v Celju, kjer je v sobi za vpisovanje tujcev »v navzočnosti več oseb potegnil iz hlače svoj spolni ud ter istega ljudem kazal in ga polagal na mizo, torej javno izvršil nečisto dejanje.«¹³⁸ Uslužbenci omenjenega hotela, kjer je obtoženec kot trgovski potnik večkrat prenočeval, so le-tega opisali kot nasploh moralno pokvarjenega, saj se je pogostokrat nemoralno in nedostojno obnašal. Kritičnega večera je prišel slednji nekoliko vinjen v sprejemno sobo v pritličju hotela, kjer je sprva nadlegoval sobarico, nato pa »izvadel svoje spolovilo in ga kazal okrog. Ko ga je sobarica posvarila, jo je začel pretepati, vsled česar je poklicala stražnika, ki ga je odvedel na policijo.«¹³⁹ Za svoje

dejanje je bil 3. aprila 1931 obsojen na 300 Din denarne kazni, plačljive v roku treh mesecev po pravnomočnosti sodbe oz. v primeru neizterljivosti na pet dni zaporne kazni. Kljub zgornjim navedbam o moralni omejenosti obsojenega, je sodišče nasplošno smatralo, da se bo obtoženec zaradi svojega dobrega glasu, neoporečnosti in odkritega priznanja »v bodoče vzdrževal izvrševanja kaznivih dejanj tudi brez izvršitve izrečene kazni, vsled česar se je uporabilo določilo § 65 k.z. ter kazen odložila za dobo enega leta.«¹⁴⁰

Naklepne zločine zoper javno moralo po § 270 j.k.z. je bil obtožen 39-letni hlapec Ivan M., ki se je ponoči prikradel v hišo posestnice Marije B. v Zalogu, kjer se je ulegel na spečo žrtev in »tiščal svoje spolovilo med njeni nogi, hoteč izvršiti telesno združitve z žensko osebo, s katero ni bil oženjen in ki v spečem stanju ni bila sposobna za obrambo, s čimer je začel izvršitev naklepne kaznivega dejanja, a ga ni dovršil, ker se je radi tega ravnanja ona zbudila.«¹⁴¹ Storilec je svoje dejanje torej nameraval izvršiti kar na žrtvini postelji, sama Marija B. pa je kot priča izpovedala, da zločinčevega prihoda v svojo sobo sploh ni slišala, saj se je prebudila šele, ko je dotični že ležal na njej, takrat »pa se ga je pričela otepavati, ga zgrabila z rokami za nos in ušesa in kričala, nakar je napadalec le odnehal, skočil iz postelje in pobegnil. [...] Slednja je spoznala ob mesečni svetlobi v napadalcu obtoženca, prav tako pa tudi hčerka Marija, ki je na materino vpitje prihitela v njeno sobo in sta obe imenovani videli oditi obtoženca v temi proti hiši njegovega gospodarja.«¹⁴² Obtoženec je moral v hišo vlomiti, in sicer je vanjo prišel skozi mrežo na oknu, ki jo je poprej snel, s tem pa žrtvi povzročil dodatnih 200 Din škode. Sodišče se je o njegovi krivdi prepričalo tudi po številnih drugih pričah, ki so videli imenovanega naslednji dan vsega popraskanega, kar je bila posledica opisanega nočnega obiska. Ker ni bilo obteževalnih okoliščin, je sodni dvor uporabil izredno milost po četrti točki § 71 j.k.z. ter obtožencu v sodbi z dne 29. avgusta 1931 izrekel kazen štirih mesecev strogega zapora.

¹³⁵ Glej ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 119, Kzp V 1247/31.

¹³⁶ Glej ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 112, Vr VII 721/29.

¹³⁷ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 107, Vr VII 558/27, obtožnica Obt 368/27, 1.

¹³⁸ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 116, Kzp VII 1571/30, obtožnica Kt 938/30, 1.

¹³⁹ *Ibidem*, 2.

¹⁴⁰ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 116, Kzp VII 1571/30, 4.

¹⁴¹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 120, Kzp V 1521/31, 2.

¹⁴² *Ibidem*, 3.

Vidimo lahko, da se je večina spolnih zločinov izvršila v manjših samotnih krajih, zaselkih ali vasicah ter v okolici bližnjih mest, le v petnajstih primerih pa v večjih krajih ali mestih, npr. v Celju, Trbovljah, Slovenj Gradcu, Laškem, itd. Stroga načela javne morale na podežlju namreč niso imela tolikšnega vpliva kot v mestih, na kar je v svojem dnevniku opozarjal že škof Jeglič. Zaželeni spolni značaji se zaradi skupnih kmečkih opravil in načina življenja niso mogli razviti v tolikšni meri kot v mestih, zato je bilo veliko bolj sproščeno tudi vzdušje med fanti in dekleti, po mnenju moralistov pa je bila pri mladini na podežlju premalo ozaveščena sramežljivost, kar je pogosto privedlo do njihove prerane spolne radovednosti.¹⁴³ Na podežlju je bilo tudi več primernih samotnih koticov, ki so bili skriti pred očmi javnosti in so spolnim zločinom omogočali izvršitev njihovih hudobnih namer.

Kakor je bil v večini primerov kraj zločina spolnih prestopnikov izbran kot posledica ugodnega trenutka, je bil naključen tudi čas izvršitve kaznivega dejanja. Takšnih prilik se ni ubranil Franc V., ki je bil 22. maja 1928 obsojen zaradi hudodelstva oskrumbe po § 128 a.k.z. na dva meseca težke ječe s postom in trdim ležiščem 14-dnevno, saj »je v jeseni 1927 v Bučah, sodni okraj Kozje, ob dveh različnih prilikah 9-letno Ljudmilo K. na drug kot v § 127 k.z. označen način spolno zlorabil s tem, da se je obakrat vlegel nanjo ter svoj spolni ud stiskal med njene noge, da je zadostil svoji pohoti.«¹⁴⁴ Poizvedba o storjenih zločinih je bila posledica splošnih govoric, ki jih je omenjena Ljudmila K. zaupala svojim sovrstnicam v šoli, in sicer je zatrjevala, »da je Franc V. prejšnjo jesen dvakrat na paši v hosti z njo spolno občeval in da bo sedaj dobila otroka. Priča Ljudmila K. je tako orožnikom kakor na sodišču soglasno izpovedala, da je šla nekoč v lanske jeseni mimo obtoženca, ki je pasel krave. Rekel ji je, naj ga počaka, a ona je zbežala pred njim, pa jo je on dohitel in prijel za roko ter jo odvedel v hosto za grmovje,«¹⁴⁵ kjer jo je spolno zlorabil za svojo naslado. »Ko je šla po tem dogodku nekoč po jagode v domačo hosto, jo je obtoženec, ki je zopet pasel krave, istotako potegnil nase ter napravil z njo

kakor prvokrat.«¹⁴⁶ Na glavni obravnavi je pričala tudi njena mati, ki je trdila, »da ji je hčerka potem, ko so ji te govorice prišle na ušesa, na njeno vprašanje vse odkrito povedala v zgornjem smislu. Mati je prepričana, da je deklico zapeljal obtoženec, ker deklica sama o spolnem občevanju ni mogla imeti niti pojma.«¹⁴⁷ Vidimo lahko, da je obtoženi 16-letnik izkoristil priložnost, ki se mu je ponudila, da je zadostil svojemu mladostniškemu spolnemu nagonu. Sodišče je pri odmeri kazni upoštevalo zgolj olajševalne okoliščine, predvsem njegovo mladost in dosedanje neoporečnost, ter posledično uporabilo izredno milost po § 54 a.k.z. in kazen znižalo pod zakonsko določeno mero.

Spolni delikti so se pogostokrat vršili tudi ponoči, storilci so namreč večinoma podlegli čarom noči in skušali zadostiti svojim nemoralnim spolnim potrebam. Med njimi najdemo 26-letnega mesarskega pomočnika Karola M., ki je bil obtožen, da naj bi v noči na 2. september 1929 uganjal nečistost zoper naravo s psom. Ponoči naj bi namreč prišel z veselice gasilskega društva na dvorišče mojstra, pri katerem je delal, »ter poklical k sebi velikega psa čuvaja, od katerega si je nato dal lizati spolovilo. To je opazoval priča S. Anton, ki je takoj nato odšel na dvorišče ter našel na tleh sledove izlitega semena.«¹⁴⁸ Obtoženi je sprva dejanje orožnikom priznal, kasneje pa svojo izpoved spremenil in tajil izvršeno dejanje. »Spričo jasne izpovedi S. Antona, ki je na stvari popolnoma nezainteresiran, pa ne more biti dvoma, da je obtoženec očitano mu dejanje v resnici storil.«¹⁴⁹ Ker je bil imenovan vinjen in doslej še nekaznovan, je sodišče 14. septembra 1929 slednjega obsodilo z uporabo izredne milosti po § 54 a.k.z. na kazen enega meseca težke ječe, poostrene z enim postom in trdim ležiščem tedensko.

Posestnik Matevž Z. pa se ni mogel upreti skušnjavi neke noči v jeseni leta 1925, ko je ob odsotnosti svoje žene zvabil njuno rejenko Julijano K. v svojo posteljo ter jo pripravil do telesne združitve. Spomladi leta 1927 jo je obtoženec še večkrat zape-

¹⁴³ Glej Polajnar, »Pfuj! To je Gerdo!«, str. 22.

¹⁴⁴ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 108, Vr VI 233/28, 2.

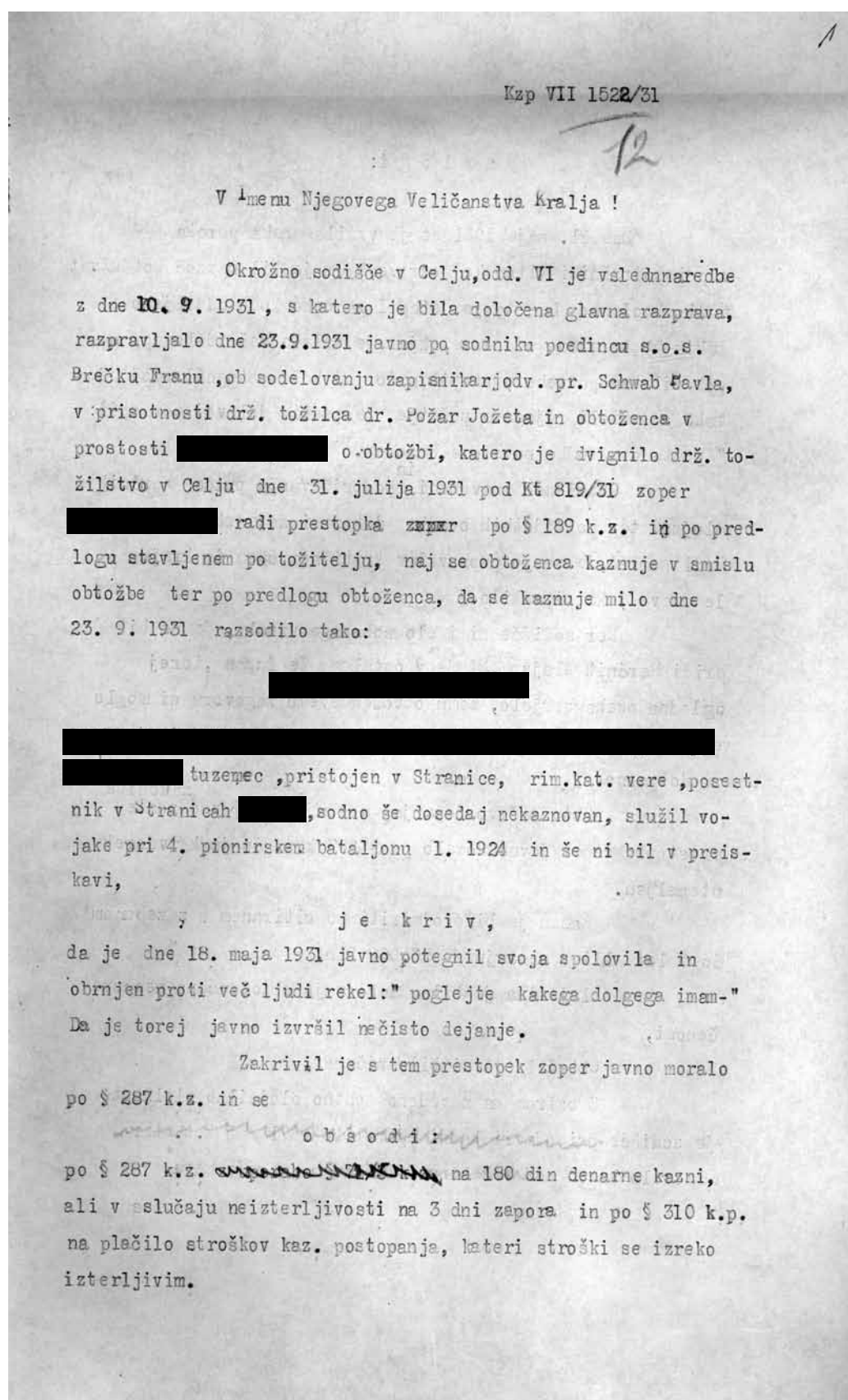
¹⁴⁵ *Ibidem*, 2–3.

¹⁴⁶ *Ibidem*, 3.

¹⁴⁷ *Ibidem*.

¹⁴⁸ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 111, Vr VII 591/29, obtožnica Obt 386/29, 1.

¹⁴⁹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 111, Vr VII 591/29, 3.



Iz enega od primerov, obtoženega prestopka zoper javno moralo po § 287 j.k.z. (ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898-1949, AŠ 120, Kzp VII 1522/31.)

ljal k spolnemu občevanju ter »porabil zato ugodne prilike, ko sta se sama nahajala na skednju, v gozdu ali v mlinu. [...] Da bi bil obdolženec svojo rejenko posilil s tem, da je z grožnjami in dejansko silo zlomil njen resen odpor zoper spolno občevanje, pa z ozirom na njeno lastno pričevanje in druge prilike ni verjetno.«¹⁵⁰ Posledica tega dejstva je bila okrnjena obtožba zoper imenovanega posestnika, in sicer je bil slednji obtožen zgolj zaradi zapeljevanja k nečistosti po § 132 a.k.z., sodišče pa je z ozirom na njegovo nedolžno rodbino uporabilo § 55 a.k.z. in kazen zmanjšalo na tri mesece težke ječe, dopolnjene s postom in trdim ležiščem vsakih štirinajst dni.

Zanikanje krivde

Zavračanje očitanih kaznivih dejanj in zanikanje vsakršne krivde je bilo v kazenskih primerih zoper spolne zločince ustaljena praksa. Uporaba različnih izgovorov in sklicevanje na neobstoječa dejstva sta bili uveljavljeni in preizkušeni metodi, ki so se ju posluževali spolni prestopniki. Zanimivega zagovora se je domislil tudi Josip G., ki je bil obtožen hudodelstva oskrumbe po § 128 a.k.z., in sicer naj bi 21. avgusta 1927 v Lokah, sodni okraj Laško, »3-letno spavajočo Marijo R., torej deklico izpod 14. leta v nezavednem stanju spolno zlorabil s tem, da je tiščal svoj spolni ud med njene noge, da bi [...] ugodil svojemu pohotu.«¹⁵¹ Imenovani je dejanje zanikal, »trdeč, da je odpel hlače, da se ubrani stenic, ki so ga grizle. Ni pa izvlekel iz hlač svoj spolni ud ter se 3-letne Marije ni dotaknil.«¹⁵² Po izpovedbah prič so bile njegove trditve ovržene, sam pa dne 3. marca 1928 spoznan za krivega ter obsojen na dva meseca težke ječe z enim postom in trdim ležiščem vsakih štirinajst dni.

Zaradi podobnega hudodelstva kot v zgornjem primeru je bil 20. marca 1929 obsojen Martin Š., ki je svojo krivdo odločno zanikal ter priznal le, »da je ob dveh prilikah deklico in njenega bratca poscal, ker sta mu nagajala, ko je bil na stranišču.«¹⁵³ Tudi slednji je bil po jasnih izpovedbah prič spoznan za

krivega in obsojen na štiri mesece težke ječe, poostrene z enim postom in trdim ležiščem 14-dnevno.

Popolnoma drugačno je bilo zagovarjanje že omenjenega inozemca Ivana F., ki je bil prav tako obsojen zaradi hudodelstva oskrumbe po § 128 a.k.z. in prestopka zoper javno nramnost po § 516 a.k.z., svoja izvršena inkriminirana dejanja pa je odločno tajil z izgovorom, »češ da ga ljudstvo kot italijanskega državljana sovraži in po nedolžnem ovaja.«¹⁵⁴

Za svoje dejanje je kazensko odgovarjal tudi 19-letni hlapec Konrad Z., ki naj bi 19. novembra 1928 v Mislinji, sodni okraj Slovenj Gradec, na drug način kakor s spolnim občevanjem spolno zlorabil 4-letno Ivanko Š. »s tem, da je tiščal svoj spolni ud v njeno spolovilo.«¹⁵⁵ Obtoženec se je zagovarjal z neverjetnim izgovorom, »da ni vedel, da se kaj takega ne sme storiti.«¹⁵⁶ Vendar je deklčina mati pričala drugače, in sicer naj bi se dotični zavedal kaznivosti storjenega dejanja, saj je prišel do nje in moža s prošnjo, naj ga naznanita orožnikom. Imenovani je bil tudi zdravniško pregledan, ugotovljeno pa je bilo, »da je duševno popolnoma normalen in za svoja dejanja odgovoren.«¹⁵⁷ Omenjene navedbe so zadostovale za obsodbo obtoženega, kateremu so 23. februarja 1929 izrekli kazen v višini dveh mesecev težke ječe, dopolnjene z enim postom in trdim ležiščem vsakih štirinajst dni.

Pogostokrat so storilci svoja dejanja opravičevali s trditvami, da so jih žrtve same zapeljale k izvršitvi inkriminiranih dejanj. Eden takšnih je bil Franc H., ki je, obtožen hudodelstev oskrumbe in napeljevanja k nečistosti, svoje dejanje opravičeval z dejstvom, da je ob dveh različnih prilikah v letu 1925 spolno zlorabljal svojo pastorko Frančiško P., ker naj bi ga »pastorka s svojim živahnim obnašanjem k temu zavajala. Temu zagovoru pa ne gre vera, ker ni misliti, da bi komaj 12-letno dekle zamoglo moškega spolno razdražiti, razven tega pa je iz podatkov ovadbe posneti obtoženčevo nagnjenje k temu, da bi spolno občeval s sorodnicami svoje

¹⁵⁰ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 107, Vr VII 409/27, obtožnica Obt 367/27, 2.

¹⁵¹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 108, Vr VII 25/28, 2.

¹⁵² Ibidem, 3–4.

¹⁵³ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 110, Vr VI 848/28, 3.

¹⁵⁴ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 107, Vr VII 521/27, obtožnica Z 146/27, 2.

¹⁵⁵ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 110, Vr VII 41/29, 2.

¹⁵⁶ Ibidem, 3.

¹⁵⁷ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 110, Vr VII 41/29, obtožnica Obt 20/29, 2.

žene.«¹⁵⁸ Sodišče se je o krivdi dotičnega prepričalo in ga obsodilo na tri mesece težke ječe z enim postom in trdim ležiščem vsak teden.

Krivdo je zanikal tudi Karol E., ki je kar dvakrat tekom leta 1928 z bombončki na svoj dom zvalil 8-letno Jožefo P., kjer jo je oskrnil s tem, da jo je tipal za spolovila in se s svojim spolnim udom dotikal njenih spolovil. Obtoženec je svojo krivdo tajil, zanimiv pa je njegov zagovor, po katerem naj bi orožnikom očitani mu dejanji priznal zaradi »strahu pred batinami, katere so mu delili na orožniški stanici. Edino, kar priznava, je to, da je z rokami grabil za spolovila P., vendar ne za gola, temveč skozi hlačke.«¹⁵⁹ Sodišča njegovi izgovori niso prepričali, saj so ga 7. septembra 1929 obsodili na štiri mesece težke ječe, poostrene z enim trdim ležiščem in postom 14-dnevno.

Pogosto je bilo sklicevanje na maščevanje domnevnih žrtev, ki naj bi storilce ovadile iz osebnih zamer ali sovraštva. Leta 1927 so orožniki prejeli ovadbo zoper 18-letnega sina posestnika, Franca R., ki je bil osumljen kaznivega dejanja nečistovanja zoper naravo z osebami istega spola in z živaljo. Ovadil ga je Ivan C., ki je služil pri obdolženčevemu očetu kot pastir. Kmalu po pričetku svojega dela je začel opazovati, da je dotični »spolno zlorabljal domače ovce na paši, v hlevu in v svinjaku, njemu pa strogo prepovedal o tem komu kaj praviti. Na opozoritev, da utegne ovca crkniti, je obdolženec odgovoril, da ne bo nobene škode, ker imajo dovolj ovc pri hiši, krava pa ne more zaradi tega poginiti, ker je velika. Ivan C. zatrjuje, da je moral obdolžencu takrat, ko je ta spolno občeval s kravo, držati vzadi koš, na katerega je obdolženec stopil. Pozneje je obdolženec še enkrat spolno zlorabil kravo, največkrat pa ovce, kokoši pa tudi samo dvakrat. Priča je videl, da je eni kokoši izpadlo takrat še mehko jajce in nato so še izstopila črevesa. Druga kura sicer ni bila tako težko poškodovana, vendar pa je morala obdolženčeva mati tudi to kuro zaklati. Zadnji dve leti priča obdolženca ni več videl spolno občevati z živalmi in si on to razlaga na ta način, da je morda še nadaljeval s tem, toda ne več v njegovi navzočnosti, ker je medtem tudi sam C.

dorasel.«¹⁶⁰ Priča je poleg navedenih obtožb zatrjevala, da je tudi njega samega obtoženec spolno zlorabil. Sodni dvor je v tej kazenski zadevi razsodil v prid obtoženca in ga na glavni obravnavi z dne 10. septembra 1927 oprostil očitanih mu obtožb, s tem pa je verjel obtoženčevim trditvam, »da ima priča Ivan C. zoper njega jezo in ga je gotovo iz maščevanja spravil v zapor. Priča priznava, da je res jezen na obdolženca, ker je z njim kruto postopal, vendar pa so njegove navedbe v celoti resnične in si jih ni izmislil.«¹⁶¹ Po ostalih pričah je bila nedolžnost obtoženca dokazana, sodišču pa posledično ni preostalo drugega, kot izreči oprostilno sodbo.

Krivdi primerna kazen

Sodišče je na glavni obravnavi razpolagalo z dvema vrstama kazenskih sodb, in sicer je lahko izreklo bodisi oprostilno bodisi obsodilno sodbo. Med leti 1927 in 1931 so na Okrožnem sodišču Celje obtožene storilce spolnih deliktov v štirinajstih kazenskih zadevah oprostili vseh očitanih jim inkriminiranih dejanj, v ostalih primerih so določili višino kazni, ki jo je določal zakon za posamezno izvršeno kaznivo dejanje.

V omenjenih oprostilnih sodbah je sodišče »spoznalo, da za dejanje, ki je bilo predmet obtožbe, kazenski zakon ne predvideva kazni; da dejansko stanje ni bilo ugotovljeno; da ni bilo dokazano, da je dejanje storil obtoženec, ali pa, da so obstajale okoliščine, ki dejanju »kaznivost jemljejo« ali »preganjanja ne dopuščajo« (§ 259 k.pr.r.).«¹⁶² V novembru leta 1927 je porotno sodišče v primeru zoper Karola Z., ki je bil obtožen hudodelstva posilstva po § 127 a.k.z., s štirimi glasovi »da« in osmimi glasovi »ne« zanikalo glavno vprašanje, in sicer ali je obtoženi Karol Z. kriv, »da je tekom leta 1927 do aretacije 2.9.1927 v Rajhenburgu večkrat započel na še ne 14-letni Marlenki Ž., rojeni 22.1.1914, izven-

¹⁵⁸ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 111, Vr VI 394/29, 3.

¹⁵⁹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 111, Vr VII 476/29, 3.

¹⁶⁰ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 107, Vr VI 460/27, obtožnica Obt 309/27, 1–2.

¹⁶¹ Ibidem, 2.

¹⁶² Melik, *Kazensko sodstvo na Slovenskem*, str. 58; Po § 280 s.k.p. se je obtoženec oprostil obtožbe, »če je sodišče spoznalo, da dejanje, ki ga je bil obtožen, ni kaznivo dejanje, oziroma če ni bilo dokazov, da ga je storil, ali če so bile podane okoliščine, ki so izključevale krivdo, ali pa če so izključevale oziroma ukinjale kaznivost«. Melik, V imenu njegovega veličanstva kralja!, str. 74.

zakonsko spolno združenje.«¹⁶³ Ker so porotniki obtoženčevo krivdo zanikali, je moral sodni dvor 22. novembra 1927 izreči oprostilno rabsodbo po § 334 k.pr.r. in le-tega oprostiti navedene obtožbe.

Sodni dvor je 22. januarja 1930 po § 280 s.k.p. oprostil tudi 38-letnega posestnika Mihaela O., ki je bil obtožen zaradi zločinstva zoper javno moralo po prvem odstavku § 269 j.k.z., »storjenega s tem, da bi bil dne 11.11.1928 v Celju na Miklavškem hribu s silo primoral K. Marijo, torej žensko osebo, s katero ni bil oženjen, do telesne združitve.«¹⁶⁴ Usodnega dne je obtoženec srečal omenjeno Marijo K. na kolodvoru v Celju, kjer naj bi ji ponudil dobro službo, če odide z njim. Odpeljal naj bi jo do nekega gospodarskega poslopja na Miklavškem hribu, kjer naj bi jo podrl pod stopniščem in z njo spolno občeval. Slednja je izpovedala, da se pri dejanju ni pretirano branila, saj je videla, da njene prošnje ne pomagajo, zato tudi ni kričala na pomoč. Tako je svojega napadalca zgolj prosila, naj odneha in ga z rokami odrivala od sebe. Sodišče je posledično dobilo vtis, da je Marija smatrala, da se mora obtožencu podrediti in spolno vdati, če hoče dobiti obljudljeno delo. Z ozirom na njeno izpoved so zato sklenili, da se ni dovolj resno branila, malo je bilo tudi verjetno, da bi jo dotični pripravil do telesne združitve z uporabo sile. Ker se je sodni dvor o dokazih prepričal, je izrekel sodbu v prid obtoženega in le-tega oprostil vseh obtožb.

Obtožence so lahko tudi delno oprostili, kar je pomenilo, da je sodni dvor izrekel kazen le za tiste točke obtožnice, ki so jim jih lahko dokazali in jih zanje posledično obsodili na primerno kazen. Podobno je sodni dvor sklenil v primeru zoper obtoženega Jurija K., ki je bil skupaj s svojo hčerko Ano M. dne 26. aprila 1927 obsojen zaradi hudodelstva krvoskrunstva po § 131 a.k.z. Prvoobtoženi je bil po tretjem odstavku § 259 k.pr.r. oproščen od nadaljnje obtožbe zaradi hudodelstva zapeljevanja k nečistosti po § 132 a.k.z., in sicer da bi »v letih 1919 do oktobra 1924 svoji vzgoji in nadzorstvu zaupano hčer Ano K. zapeljal, da je storila in trpela

gornja nečista dejanja.«¹⁶⁵ Kljub obojestranskemu priznanju je obtoženi oče navajal, da mu je hči »odgovorila na njegovo zatrdilo, da se hoče poročiti, da mu bo že ona tako postregla kakor žena svojemu možu. Nasprotno pa se drugoobtoženka izgovarja, da je oče povzročil dejanje in da jo je on zapeljal vsled groženj k spolnemu občevanju.«¹⁶⁶ Slednja se je oktobra 1924 poročila, dve leti kasneje pa je zaradi neke razprtije možu razkrila svoja dejanja, ki je zadevo takoj ovadil orožnikom. Oče je trdil, da je hči to storila iz maščevanja, ker se hoče sam »sedaj vendarle poročiti in si pridobiti pomoč za svojo starost, obtoženka pa bo na ta način prišla ob svoje upanje, da podeduje po svojem očetu njegovo posestvo.«¹⁶⁷ Ker se je drugoobtožena spolno vdajala očetu tudi po svoji poroki, se je sodišče o njeni krivdi prepričalo, posledično je njenega očeta oprostilo obtožbe, da naj bi jo prisilil k nečistostim. Kazen bi se pri obeh obtožencih morala odmeriti z ječo med šestimi meseci in enim letom, vendar je sodni dvor upošteval popolno priznanje in dosedanjo neoporečnost ter kazen z uporabo izredne milosti po § 54 a.k.z. znižal pod najnižjo zakonsko mero, in sicer je očeta obsodil na tri, njegovo hčer pa na dva meseca ječe.

Kot smo že omenili, so bili lahko obtoženci po § 260 k.pr.r. ali § 281 s.k.p. s sodbu spoznani za krive navedenih kaznivih dejanj. Pri odmeri zakonsko določenih kazni je sodišče upoštevalo tako olajševalne kot tudi obteževalne okoliščine.¹⁶⁸ V kolikor so prevladovale predvsem olajševalne okoliščine, je sodni dvor lahko kazen omilil in jo celo znižal pod zakonsko določeno mero. Tako so v kar 65-ih primerih izrekli obsodbo z uporabo izredne milosti po § 54 a.k.z.¹⁶⁹ ter petkrat uporabili določila četrtega

¹⁶³ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 107, Vr VII 625/27, 2.

¹⁶⁴ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 113, Kzp VI 5/30, 2.

¹⁶⁵ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 106, Vr VI 90/27, 2.

¹⁶⁶ *Ibidem*, 2–3.

¹⁶⁷ *Ibidem*, 3.

¹⁶⁸ Omenjene okoliščine so bile zapisane v tretjem in četrtem poglavju avstrijskega kazenskega zakona, in sicer v določilih §§ 43–47. Poleg posebnih obteževalnih okoliščin so bile navedene tudi olajšave, ki so izhajale bodisi iz kakovosti storilca (npr. starost izpod 20 let, neoporečnost) bodisi iz kakovosti dejanja (npr. v primeru, da je dejanje ostalo le pri poskusu ter ob povračilu škode). Jugoslovanski kazenski zakon le-teh okoliščin ni posebej določal v kazenskih členih, kljub temu pa jih je upošteval pri izreku sodb in odmeri kazni.

¹⁶⁹ »Izredna pravica zljajšanja. § 54. Pri hudodelstvih, za katera kazen ni čez pet let postavljena, se zamore ne le ječa

odstavka § 71 j.k.z.¹⁷⁰ V sodbah so kot olajševalne okoliščine smatrali predvsem obtoženčevo starost oz. bolje rečeno mladost, dosedanje neoporečnost, popolno ali delno priznanje, dejstvo, da je dejanje ostalo le pri poskusu, zanemarjeno oz. pomanjkljivo vzgojo, duševno omejenost, družinske oz. socialne razmere ter izrecno obžalovanje storjenega dejanja. Med olajševalne okoliščine so prištevali tudi vinjenost, ki naj bi vplivala na bistveno zmanjšano razsodnost obtožencev. Slednja okoliščina je bila navedena v kar dvajsetih kazenskih primerih, med drugim tudi pri Rudolfu M., obtoženem hudodelstva nečistovanja zoper naravo z osebami istega spola po § 129 I b a.k.z. in prestopka tatvine po § 460 a.k.z. Zločin se je zgodil 22. novembra 1927, ko sta obtoženec in Martin J. popivala v gostilni na Ljubnem, od koder sta zvečer odšla v J. stanovanje. Tam sta si delila posteljo, vendar je dotični obdolženec začel otipavati omenjenega Martina J. po njegovem spolovilu in mu vtikati svoj spolni ud med stisnjene noge. Iste noči je obtoženi vzel iz žrtvinega suknjiča tudi 200 Din, katere pa je pozneje na orožniški postaji takoj vrnil. Kazen je bilo odmeriti po § 130 a.k.z. s težko ječo od enega do petih let. Kot obteževalno okolnost je sodišče navedlo stek hudodelstva s prestopkom, prevladovala pa so olajševalne okoliščine, in sicer obtoženčeva dosedanja neoporečnost, njegova popolna pijanost in dejstvo, da je slednji škodo popolnoma poravnal. Vsled tega je sodišče uporabilo izredno milost po § 54 a.k.z. in »smatralo odmerjeno kazen krivdi primerno,«¹⁷¹ in sicer je 28-letnika v sodbi z dne 9. aprila 1927 obsodilo zgolj na en mesec težke ječe, dopolnjene z enim postom in trdim ležiščem vsakih štirinajst dni.

v lahkejšo stopnjo premeniti, temuč tudi zakoniti trpež celo pod šest mesecev skrajšati, ako se več in sicer takošnih zljajšav skupej nameri, po katerih se poboljšanje hudodelnika za trdno upati sme» (Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku, 1889, § 54, 25).

¹⁷⁰ »§ 71. Če sodišče spozna, da je ena ali več okolnosti, zbog katerih je treba kazen omiliti, se izvrši omilitev tako-le:[...]; če je predpisana za kaznivo dejanje časna kazen, ni pa označena najmanjša mera, se sme izreči namesto robije strogi zapor najmanj treh mesecev, namesto zatočenja zapor najmanj enega meseca, a namesto strogega zapora zapor.« (Kazenski zakonik za kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev z dne 27. januarja 1929, § 71/4, 576.)

¹⁷¹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 106, Vr VII 100/27, 3.

Alkohol je vplival tudi na zločin Ivana T., ki je 4. marca 1930 v Novi cerkvi »spravil F. Terezijo v nezavestno stanje in je v tem stanju izvršil z njo telesno združitev,«¹⁷² s tem naj bi zakrivil zločin posilstva po drugi točki § 269 j.k.z. Predhodnega dne so pri hiši, kjer je služila omenjena Terezija, imeli kolone. Naslednjega jutra se je slednja kar brez zajtrka odpravila po opravkih v Novo cerkev, s seboj pa je vzela tudi nakupovalno knjižico. Utrujena od prečute noči je prišla iz trgovine, kjer jo je srečal obtoženec. Ta ji je vzel knjižico in jo zvalil v gostilno, kjer naj bi ji le-to vrnil. Dotični je naročil liter vina in Terezijo popolnoma opijanal. Obtoženi jo je nato odpeljal še v Lešnikovo gostilno, kjer je omamljena od pijače bruhala, posledično pa so jo odnesli v hlev, kjer naj bi se naspala in streznila. Ko je gostilničarka poslala svojo dekle pogledat, kako je s Terezijo, je slednja zasačila obtoženca, ki naj bi s popolnoma nezavestno Terezijo spolno občeval. Početje obtoženega je takoj naznanila svoji gospodarici, ta pa je nato poklicala še svojega moža, ki se je na lastne oči prepričal o dogajanju v svojem hlevu. Obtoženi se je pred orožniki zagovarjal, »da je navedenega dne res opijanal F., tako da je bruhal in je vsled tega morala iti v hlev pri Lešnikovih. Ko je prišel nato on v hlev, ga je prišla taka strast za spolno občevanje, da se je odločil k spolnemu občevanju. Prosil je torej F., da mu dovoli spolno občevanje; ker mu F. ni dala nikakega odgovora, je smatral obdolženec to molčanje kot privoljenje in ji je privzdignil krilo, potegnil svoj spolni ud iz hlač, se vlegel na F. in skušal priti s spolnim udom v njeno nožnico, kar pa mu ni uspelo, ker je imela F. noge skupaj, on pa ni vedel, da ji mora nogi razkreniti, ker še ni nikdar spolno občeval.«¹⁷³ Obtožnica je razkrila naklepne namere obtoženca, ki se je skušal izogniti kazenskemu pregonu. V ta namen je namreč svojo žrtev prepričal, da se poroči z njim. Terezija je posledično pred sodnikom podala izjavo, da je obtoženčeva zaročenka, s tem pa se je kazensko postopanje moralo ustaviti. »Kakor hitro pa se je obdolžencu to posrečilo in je prišel iz zapora, je dano besedo, da vzame F. v zakon, prelomil in zahteva sedaj, da mora prinesti F., o kateri mu je bilo dobro znano, da nima nikakega premoženja, večjo premoženje v zakon. Ker F. tega seveda ne zmore, se je tako zvana

¹⁷² ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 113, Kzp VI 256/30, obtožnica Kt 320/30, 1.

¹⁷³ Ibidem, 2–3.

zaroka razdrla.«¹⁷⁴ Sodni dvor je po predloženih dokazih in pričevanjih presodil, da je bil podan dejanski stan zločina zoper javno moralo po § 270 j.k.z. in ne po drugi točki § 269 j.k.z., kakor je bilo navedeno v obtožnici. Kazen za storjeno dejanje je bilo odmeriti z robijo do osmih let. Obtežilnega ni bilo ničesar, kot olajševalne okoliščine je sodišče upoštevalo obtoženčevo delno dejansko priznanje in izvršitev dejanja v delni vinjenosti. Z ozirom na prevladujoče olajševalne okoliščine je sodni dvor uporabil četrto točko § 71 j.k.z. in namesto robije izrekel kazen štirih mesecev strogega zopora, pri-sojeno kazen pa smatral kot krivdi primerno.¹⁷⁵

V 26-ih primerih je sodni dvor upošteval dejstvo, da morajo obtoženci preživljati družino, ki je odvisna od njihovih prihodkov, zato je z ozirom na nedolžno rodbino uporabil določilo po § 55 a.k.z. in slednjim krepko znižal kazen pod zakonsko določeno mero. Navedeno določilo je sodni dvor upošteval tudi na glavni obravnavi z dne 9. julija 1927 zoper posestnika Andreja Š. in njegovo nezakonsko hčer Franciško R., ki sta bila obtožena hudodelstva krvoskrustva po § 131 a.k.z., prvoobtoženega pa je obtožnica bremenila tudi hudodelstva zapeljavanja k nečistosti po § 132 a.k.z. Med letom 1925 naj bi namreč večkrat spolno občevala kot oče in hči, torej kot sorodnika v premi liniji. Zlorabljen hči je svoja dejanja priznala, zagovarjala se je s tem, da jo je njen oče k spolnemu občevanju vedno primoral s silo, sama pa naj bi se mu vedno upirala, vendar »se ga ni mogla ubraniti, ker je bil močnejši. Pri tem je obljubljal njej kaka darila in je tudi zagrozil, da jo bo ubil, če ne bo o tem molčala.«¹⁷⁶ Sodišče je kljub njenim navedbam menilo, da je njena krivda enaka očetovi, saj bi lahko tovrstnim dejanjem naredila konec s tem, da bi ga takoj ovadila orožnikom. Prvoobtoženi je očitana mu dejanja zanikal, rekoč, da je ovadba posledica hčarine in zetove želje po maščevanju. Sodni dvor se je o krivdi obeh obtožencev prepričal, kazni pa bi se morala odmeriti pri prvoobtoženem s težko ječo od enega do petih let, pri drugoobtoženki z ječo od šestih mesecev do enega leta. Pri odmeri kazni se je pri obeh obtoženih uporabilo določilo po § 55 a.k.z., saj sta

morala oba skrbeti za otroke, pri drugoobtoženki tudi zaradi prevladujočih olajševalnih okoliščin izredna milost po § 54 a.k.z., s čimer se je njena kazni znatno zmanjšala, in sicer zgolj na en mesec ječe, dopolnjene z enim postom in trdim ležiščem 14-dnevno, njenemu očetu pa so dosodili tri mesece težke ječe, prav tako poostrene s postom in trdim ležiščem vsakih štirinajst dni.

V primerih, v katerih so prevladovala obteževalna okoliščina, sodišče izrednih milosti ni uporabilo in je kazni odmerilo znotraj zakonsko zagrožene kazni. Največkrat so bila v sodbah kot obtežilna dejstva navedena obtoženčev povratek in predhodna kaznovanost. Med tovrstnimi okolnostmi najdemo tudi stek hudodelstva s pregreškom ali prestopkom, ponavljanje kaznivega dejanja skozi dalj časa, dejstvo, da se je zločin izvršil na dveh ali več osebah, drznost dejanja, zloraba mladoletnih ter izredna obtoženčeva moralna pokvarjenost in nagnjenost k sličnim inkriminiranim dejanjem. Dne 11. maja 1931 se je sodišče na podlagi obteževalnih okoliščin odločilo, da v primeru zoper že omenjenega Vinka K., obtoženega prestopka po § 285 j.k.z., izredne milosti ne bo uporabilo, saj so bila njegova dejanja moralno nesprejemljiva, z njimi pa je škodoval tudi mladoletnemu Martinu V., ki ga je zavajal k nemoralnim inkriminiranim dejanjem.¹⁷⁷

Jugoslovanski kazenski zakonik je vseboval možnost pogojne obsodbe po § 65, ki so ga zoper kršitelje spolnih inkriminiranih dejanj na Okrožnem sodišču Celje med leti 1930 in 1931 izrekli šestkrat. Na eni izmed glavnih obravnav so sodili tudi zoper 29-letnega trgovca Josipa G., ki je bil obtožen, da naj bi popoldne 30. avgusta 1930 v gozdu pri Jezercih »zgrabil Ž. Marijo, jo podrl na tla, ji dvignil krilo, se vlegel nanjo in se približal s svojim spolnim udom njenim spolovilom, hoteč s tem primorati do telesne združitve žensko osebo, s katero ni oženjen, s čimer je začel izvršitev naklepne kaznivega dejanja, a ga ni dovršil.«¹⁷⁸ S tem naj bi zagrešil poskus zločina posilstva po § 31 j.k.z. in prvi točki § 269 j.k.z. Žrtev je kot priča izpovedala, »da jo je obtoženec spretno podrl za grmom na tla. Ona sicer ni bila pri volji z njim spolno občeati,

¹⁷⁴ *Ibidem*, 4.

¹⁷⁵ Glej ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 113, Kzp VI 256/30, 3–6.

¹⁷⁶ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 106, Vr VII 280/27, 4.

¹⁷⁷ Glej ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 118, Kzp VII 550/31.

¹⁷⁸ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 117, Kzp V 1876/30, obtožnica Kt 102/31, 1.

ker se je bala, da ji ne bi zaplodil otroka, vendar pa se obtožencu vsled prestrašenosti ni branila in ni kričala na pomoč.«¹⁷⁹ Z ozirom na opisani dogodek po njenih besedah je sodni dvor smatal, da ni mogoče govoriti o obtoženčevem dejanju kot posilstvu. Iz celotnega dogajanja namreč ni bilo razvidno, ali je dotični želel s silo primorati omenjeno Marijo do telesne združitve. Med razlogi za takšno trditev je sodni dvor navedel, da je obtoženec žrtvino obnašanje »pač smatal kot običajno zavračanje moškega, ki napada in si je njeno mirnost v trenutku ob nameravani združitvi razlagal kot privolitve.«¹⁸⁰ Poleg vsega navedenega je slednja vložila ovadbo zoper dotičnega šele v trenutku, ko so se o njej širile nečedne govorice, saj je mislila, da je obtoženi tisti, ki jih razširja. Posledično so imenovanega Josipa G. obsodili na 500 Din denarne kazni zgolj zaradi prestopka javne izvršitve dejanja po § 287 j.k.z., saj se je dejanje izvršilo v bližini glavne ceste, s tem pa je bila podana možnost, da bi omenjeni dogodek kdo opazil. Sodišče je na podlagi dejstev, »ker obtoženec do sedaj še ni bil kaznovan, je dejanje priznal in ker gre vrh tega za neznatnejše dejanje,«¹⁸¹ menilo, da »je upravičeno pričakovati, da se bo storilec v bodoče tudi brez izvršitve kazni vzdrževal kaznivih dejanj, vsled česar mu je bilo izvršitev kazni po §-u 65 k.z. odložiti.«¹⁸²

Spolni zločinci so bili lahko obtoženi tudi na stransko kaznen, in sicer na izgubo častnih pravic, kar je pomenilo, da so slednji po § 47 j.k.z. izgubili pravico »1. do državne ali kakršnekoli druge javne službe ali do javnih poklicev; 2. do akademskih dostojanstev, odlikovanj in drugih javnih počastil; 3. glasovati v javnih stvareh, voliti ali biti izvoljen, kakor tudi izvrševati vse ostale politične pravice.«¹⁸³ Na petnajst mesecev robije in izgubo častnih pravic za dobo treh let je bil obsojen že omenjeni Matevž

K., obsojen zaradi zločina posilstva po prvem odstavku § 269 j.k.z. in tatvine po § 316 j.k.z.¹⁸⁴

Kljub različnim zagovorom in izgovorom obtožencev so kazni morale biti krivdi primerne. Sodišče je na podlagi dokazov ter olajševalnih in obteževalnih okoliščin izreklo sklep o odmeri kazni oz. o njihovi oprostitvi.

Med zapeljevanjem in nasiljem

Razne obljube, darila in denar so bila sredstva, katera so spolni delinkventi pogostokrat uporabili, da so žrtev zvalili na samo in na njej zadovoljili svoj spolni apetit. Predvsem majhnim deklicam so zločinci obljubljali sladkarije bodisi da so odšle z njimi bodisi za njihov molk. Med njimi je bil tudi obtoženi 40-letni Rudolf P., ki naj bi »v času od maja do junija 1927 z raznimi darili (denarjem, bomboni, igračkami idr.) 9-letno Matildo V. in 8-letno Marijo K. zvalil opetovano na samotni kraj in s svojim spolnim udom dregal njima med noge, da se mu je izlilo seme.«¹⁸⁵ Obtožbe so se izkazale za utemeljene, sodišče pa je obtoženca 21. julija 1927 obsodilo hudodelstva oskrumbe po § 128 a.k.z., in sicer z uporabo izredne milosti po § 54 a.k.z. na tri mesece težke ječe, dopolnjene s postom in trdim ležiščem vsakih štirinajst dni. »Obtoženčevo postopanje, kako je deklici pridobil za svojo pohotno namero in kako je zadostil svoji pohoti, popisujeta obe deklici, zaslišani kot prič. Tudi obtoženec svojo krivdo popolnoma priznava ter ve celo dobro povedati, da je ravnal tako s starejšo 11-krat, z mlajšo pa 7-krat,«¹⁸⁶ s tem pa se je sodišče o njegovi krivdi dokončno prepričalo.

Slednjega načina se je poslužil tudi 60-letni Oroslov K., ki je tekom leta 1927 pogosto zahajal k vdovi Heleni J. v Celje, kjer je spoznal njeno 6-letno hčerko Ivanka in njeno prijateljico, 8-letno Angelo P. »Z malim denarjem in slaščicami je potem začel izvajati obe deklici v mestni park in obe spolno oskrunjati [...] Obe deklici pa sta izpovedali, da jima je obdolženec vsakokrat zabičal, da ne smeta

¹⁷⁹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 117, Kzp V 1876/30, 3.

¹⁸⁰ Ibidem.

¹⁸¹ Ibidem, 4.

¹⁸² Ibidem.

¹⁸³ Kazenski zakonik za kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev z dne 27. januarja 1929, § 47, 575. V členu § 48 j.k.z. je nadalje opredeljen čas izgube častnih pravic, ki se v primeru začasnega odvzema le-teh prične šteti od dneva, »ko je kaznen prestana, zastarana ali opuščena« (Ibidem, § 48, 575).

¹⁸⁴ Glej kazensko zadevo zoper Matevža K., opravilna številka Kzp VII 1869/30 (ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 117, Kzp VII 1869/30).

¹⁸⁵ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 107, Vr VII 461/27, obtožnica Obt 310/27, 1.

¹⁸⁶ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 107, Vr VII 461/27, 3.

o tem doma ničesar povedati.«¹⁸⁷ Z izpovedjo obeh deklic in priznanjem obtoženca je slednjega sodišče 10. decembra 1927 spoznalo za krivega hudodelstva oskrumbe po § 128 a.k.z. in mu z ozirom na družino, ki jo mora preživljati, po § 55 a.k.z. kazni znižalo na šest mesecev težke ječe, poostrene z enim postom in trdim ležiščem 14-dnevno.

Slično hudodelstvo je zagrešil Franc V., 40-letni zidarski mojster, ki je na začetku septembra 1924 popravljal streho hiše na Dečkovi ulici št. 3 v Celju. Na podstrešju te hiše je stanoval Ivan H. s svojima mladoletnima hčerama, 13-letno Matildo in 11-letno Štefanijo. »Obema je obtoženec nosil sadje in se jima dobrikal. [...] Obtoženec priznava, da je nosil obema H. sadje, zanika pa vsako nečisto dejanje s Štefko H.«¹⁸⁸ Obtožnica ga je namreč bremenila, da je 13. septembra 1924 ob odsotnosti Štefanijinega očeta slednjo spolno zlorabil s tem, da jo je tipal po spolovilu. Sodišče je na podlagi dokazov in pričevanj sklenilo, da so bili podani vsi dejanski znaki hudodelstva oskrumbe in obtoženca 5. septembra 1928 z uporabo izredne milosti po §§ 54 in 55 a.k.z. obsodilo na šest tednov težke ječe z enim postom in trdim ležiščem vsakih štirinajst dni.

V primeru zoper 51-letnega Aleksandra K., ki je bil obtožen zaradi hudodelstva nečistovanja zoper naravo z osebami istega spola po § 129 I b a.k.z., je bilo tekom preiskave ugotovljeno, da je julija 1928 spolno zlorabil 15-letnega Antona G., po samem dejanju pa slednjemu naročil, »da ne sme nikomur nič povedati in mu obljubil zato par čevljev in hlače.«¹⁸⁹ Sodišče mu je kljub njegovemu zanikanju krivde na podlagi dokazov z uporabo izredne milosti po § 54 a.k.z. izreklo kazni šestih tednov težke ječe.

V kolikor vsa zapeljevanja in podkupovanja niso zadostovala, so se spolni zločinci poslužili uporabe sile, in sicer tako fizičnega kot psihičnega nasilja, ter z njim zlomili žrtvin odpor. Z nasiljem je postopal tudi 17-letni Franc G., ki je zvečer okoli 21.

ure dne 19. julija 1930 v Slovenj Gradcu s silo izvršil nečisto dejanje s tem, da je 12-letno Ido P. vrgel na tla, ji privzdignil krilo in jo otipaval po spolovilih. Usodnega večera se je imenovana vračala proti svojemu domu v Pamečah. Na občinski cesti je srečala obtoženca, ki ji je po pozdravu začel slediti in jo končno dohitel ter izvršil na njej zgoraj opisano nečisto dejanje. Ker je deklica zavpila, približevala pa se jima je tudi neka ženska, je obtoženec s kraja zločina pobegnil. »Sedaj se zagovarja, da je P. samo objel in da ga je vsled tega odrinila proč in mu raztrgala srajco. To ga je tako ujezilo, da jo je vrgel na tla in jo vščipnil v bedro.«¹⁹⁰ Dotični je svoje dejanje delno priznal, sodišče pa posledično o njegovi krivdi nikakor ni dvomilo in ga je obsodilo zaradi prestopka po drugi točki §§ 272 in 273 j.k.z. na dva meseca strogega zapora.

Po izvršenih kaznivih dejanjih so storilci svojim žrtvam z grožnjami zabičali, da morajo o tovrstnem početju molčati, saj bodo drugače na lastni koži občutile posledice. Od septembra 1928 do februarja 1929 je tako postopal Fortunat C., potem ko je v Trbovljah večkrat spolno zlorabil 13-letno Ano K. in 10-letno Faniko L. s tem, da ju je tipal po spolovilih, »se vlegel na nju in s svojim spolnim udom ribal vzdolž njihovih spolovil.«¹⁹¹ Nekega dne je namreč pregovoril deklici, da sta šli z njim na nek hribček, kjer je z njima ravnal kot je zgoraj navedeno. Zlorabo je ponovil še večkrat, in sicer v neki drvarnici, na podstrešju ter na t.i. Kačji peči. V obtožnici je bilo nadalje zapisano, da je dal vsakokrat po izvršenem dejanju »deklicama po par dinarjev ali pa jima je denar obljubil, vedno pa jima je zabičal, da morajo o tem molčati.«¹⁹² Obtoženec je priznal, da je kar sedemkrat zapeljal deklici k nečistim dejanjem. Sodni dvor je tudi na podlagi pričevanj obeh žrtev spoznal, da je obtoženec res izvršil inkriminirana dejanja, zato so ga v sodbi z dne 27. aprila 1929 obsodili zaradi hudodelstva oskrumbe po § 128 a.k.z. na osem mesecev težke ječe, poostrene in dopolnjene z enim postom in trdim ležiščem 14-dnevno. Kljub obtežilnemu dejstvu, da je obtoženec dejanje ponavljal na dveh osebah, je sodišče upoštevalo prevladujoče olajševalne okoliščine, in

¹⁸⁷ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 107, Vr VII 800/27, obtožnica Obt 541/27, 2.

¹⁸⁸ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 109, VII 530/28, 3.

¹⁸⁹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 109, Vr VI 464/28, obtožnica Obt 321/28, 2.

¹⁹⁰ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 116, Kzp VII 1601/30, obtožnica Kt 689/30, 2.

¹⁹¹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 111, Vr VII 241/29, obtožnica Obt 169/29, 1.

¹⁹² Ibidem, 2.

sicer njegovo popolno priznanje, neoporečnost in deloma v nekaterih primerih tudi vinjenost, ter se odločilo omenjenemu 56-letnemu rudarju kazen z uporabo izredne milosti po § 54 a.k.z. znižati pod zakonsko zagroženo kazen.

Navsezadnje velja omeniti nevarnost prenašanja spolnih bolezni, ki so jih storilci v primeru okužbe prenesli na svoje žrtve. Na glavni obravnavi zoper 30-letnega Franca F. je bilo ugotovljeno, da je slednji ponoči 1. marca 1929 v Senovem 10-letno Viktorijo J. na drug način kot s spolnim občevanjem »zlorabil s tem, da jo je s prstom ali s svojim udom ščegetal po njenem spolovilu, samo da je zadostil svojemu pohotu, pri čemur jo je okužil s kapavico.«¹⁹³ Omenjeno okužbo je potrdil tudi dr. Franc Benedičič, ki je kot priča izpovedal, da je 8. marca 1929 mati Viktorije J. privedla svojo hčer v njegovo ordinacijo zaradi znakov spolne bolezni, ki so se pri njej pojavili po opisanem zločinu. »Tekom naslednjih dni je postalo okuženje s kapavico očitno, priča J. Josip pa je izpovedal, da je njegova hčerka svoji materi že 2.3. zaupno povedala, da jo je obdolženec ponoči pritegnil k sebi v posteljo in jo obtipaval na njenih spolovilih, vsled česar se mu je izmuznila in pobegnila nazaj k stricu. [...] Ker je sodni izvedenec dr. Mušič dne 23.3. t.l. konstatiral pri obdolžencu kapavico, ki je verjetno obstojala že 1.3., postajajo navedbe Viktorije J. in njenih staršev prepričevalne in ni torej dvoma, da je bil obdolženec tisti, ki je deklico iz pohotnosti spolno zlorabil in okužil, le da se ne da zanesljivo dokazati, ali s prstom ali s spolnim udom.«¹⁹⁴ Zanimiv je zagon obtoženca, ki je na sojenju dne 23. aprila 1929 priznal, »da je prišel 1.3.1929 v J. hišo v Sevnici, kjer je dobil dovoljenje, da sme tam prenočiti, ter da je zvečer pritegnil iz sosednje postelje 10-letno Viktorijo J. k sebi in jo v spanju, misleč, da je pri svoji ženi, ščegetal po spolovilu.«¹⁹⁵ Krivdorek je bil po tej izpovedi po mnenju sodnega dvora utemeljen, obtoženec pa spoznan za krivega hudodelstva oskrumbe po § 128 a.k.z. Kazen bi se morala odmeriti s težko ječo od enega do petih let, vendar je zaradi tehtnejših olajševalnih okoliščin in obtoženčeve nedolžne družine sodišče uporabilo izredno milost

po §§ 54 in 55 a.k.z. in slednjemu kazen znižalo na štiri mesece težke ječe z enim trdim ležiščem in postom vsakih štirinajst dni, takšno kazen pa smatralo kot krivdi primerno.

Najtežji spolni delikti zoper javno moralo

Posilstvo, oskrumba, homoseksualnost in sodomija so kljub težnjam po dekriminalizaciji zadnjih dveh v dvajsetih in na začetku tridesetih let 20. stoletja ostali pojmovani kot družbeno nesprejemljiva spolna ravnanja. Našteta dejanja so tudi v kazenskih členih predstavljala hudo kršitev javne npravnosti, ki povzroča splošno pohujšanje med prebivalstvom, zato so bila sojenja proti spolnim zločincem zaprta za javnost. Ljudje so bili glede tovrstnih spolnih zablod razpeti med molkom in ogorčenjem, saj je bilo še vedno čutiti družbeni pritisk in vsiljevanje norm na področju spolnosti. Obramba časti je izgubljala na pomenu, kljub temu pa je težnja po kaznovanju spolnih deliktov ostala v družbeni zavesti.

Predstaviti velja samo sodno prakso, kjer opazimo popustljivost sodstva do tovrstnih zločinov in pogosto upoštevanje olajševalnih okoliščin, ki so kazni zločincev kljub povzročeni škodi in žaljenju javne morale znižali celo pod šest mesecev zaporne kazni.

Za obsodbo obtožencev je bilo tekom sojenja potrebno dokazati dejanski stan storjenega zločina in utemeljiti podano obtožnico. Pri zločinu posilstva so morali ugotoviti, ali se je spolni akt izvršil in ali je storilec pri dejanju uporabil silo ter žrtev primoral v spolno občevanje. Nadalje je bil pogoj, da se je dogodek obravnaval kot posilstvo, da se je žrtev nahajala v brezizhodnem položaju, v katerem se svojega storilca ni mogla ubraniti oz. je s svojim odzivom skušala le-tega ustaviti (npr. s kričanjem, praskanjem ali odrivanjem storilca). Omenjeni zločin je izvršil tudi 36-letni Ivan G., ki je popoldan 19. avgusta 1929 na travniku Laze »s pravim dejanskim nasiljem 17-letni Ivanki P. onemogočil obrambo ter jo v tem položaju zlorabil za izvenzakonsko spolno občevanje s tem, da jo je vrgel na tla, ji spravil njene roke pod hrbet, ji mašil s svojo roko usta, z drugo pa ji privzdignil krila, jo tiščal k

¹⁹³ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 110, Vr VII 173/29, obtožnica Obt 159/29, 1.

¹⁹⁴ Ibidem, 2–3.

¹⁹⁵ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 110, Vr VII 173/29, 3.

tlom, se vlegel na njo in se z njo spolno združil.¹⁹⁶ Omenjena posestnikova hči je namreč usodnega dne prodajala hruške v Brežicah, ob poldnevu pa se je vračala proti svojemu domu. Na travniku je srečala bosonovega neznanca brez suknje in telovnika, vsled česar je menila, da mora biti kmet, ki si ogleduje svoje posestvo. Ob srečanju ga je vljudno pozdravila in nadaljevala svojo pot, vendar se je obrnila, ker se ji je zdel sumljiv, ob tem pa je opazila, da ji je neznanec začel slediti. Kljub temu da je pospešila svoj korak, jo je moški nepričakovano dohitel in jo pograbil ter jo s silo podrl na tla. Kot priča je izpovedala, da jo je to »tako prestrašilo in presenetilo, da se sprva sploh ni zavedala, kaj se je zgodilo. Ko pa je občutila hude bolečine v notranjosti spolovila, [...], je začela na tleh ležeča na ves glas klicati na pomoč. Toda pohotnejši ji je medtem že dvignil krilo in srajco ter jo docela razgalil in ji s silo spravil narazen tudi noge [...] in ni odnehal kljub temu da ga je do krvavega okraspala po ustnicah in ga vščipnila tudi v prsa. Tedaj ji je z vso silo spravil obe njeni roki pod njen hrbet in ju držal z eno roko, z drugo pa ji tiščal usta, da ni mogla več kričati, nakar je končno spravil svoj spolni ud v njeno spolovilo in je tako proti njeni volji z njo spolno občeval. Ko jo je izpustil z roko na ustih, je začela ponovno vpiti, dokler ni vstal in odšel naprej v smeri proti bližnjemu gozdu s srajco zunaj preko hlač, ona pa se je vsa izmučena in prestrašena le s težavo dvignila, obrisala kri med nogami, pobrala svoj jerbas in svoje čevlje ter šla dalje v smeri proti svojemu domu.«¹⁹⁷ Obtožnica je dotičnega bremenila še dejanja, opisanega po besedah priče Frančiške Š., saj naj bi jo slednji nekega popoldneva sredi julija 1929, ko je vezala mladike v vinogradu na Planini, začel spraševati o raznih stvareh in jo čudno pogledoval, tako da je začutila njegove pohotne namene. Na lepem je iz hlač potegnil svoj spolni ud in celih deset minut z njim mahal proti njej. Ker je bil med njima jarek, ni mogel priti do nje, sama pa se je prestrašila in zbežala. Obtoženi je na enak način zasledoval tudi Nežo C., ki mu je še pravočasno ušla in se zatekla k dvema koscema, ki sta stala ob prometni cesti. Vse žrtve so prepoznale dotičnega kot storilca naštetih kaznivih dejanj, sam pa je svojo krivdo odločno tajil. Ker je tudi v okolici veljal za pohotneža, ni bilo dvoma o pravilnosti in

upravičenosti postavljene obtožbe. Obtoženi je bil posledično zaradi zločina posilstva po § 125 a.k.z. in prestopka javnega pohujšanja po § 516 a.k.z. dne 2. decembra 1929 postavljen pred porotno sodišče, katero ga je soglasno spoznalo krivega hudodelstva posilstva ter ga z uporabo izredne milosti po § 338 k.pr.r. obsodilo na tri leta težke ječe, poostrene z enim postom in trdim ležiščem četrtno, hkrati pa ga je oprostilo druge točke obtožnice. Za takšno odmero kazni se je sodni dvor odločil z ozirom na prevladujoče olajševalne okoliščine, in sicer so k njim prišteli obtoženčevo delno priznanje in njegovo očitno spolno razburljivost, ki je vplivala na njegova ravnanja.

Druga vrsta spolnih deliktov, ki je pri ljudeh vzbujala zgražanje in ogorčenje, je bilo hudodelstvo oskrumbe, predvsem nedoraslih otrok, ki je bilo med spolnimi delikti v obravnavanih letih najpogostejši zločin. Dejanski stan za obtožbo po § 128 a.k.z. je bil dokazan tudi v primeru zoper komaj 15-letnega Aleša J., ki je sam priznal, da se mu je 30. maja 1928 v občini Bele vode »zljubilo zadostiti svojemu spolnemu nagonu,«¹⁹⁸ tako da je na drug način kot s telesno združitvijo spolno zlorabil 8-letno Jožefo P, katero je že pred omenjenim dogodkom nagovarjal k nečistim dejanjem. Pri ugotavljanju obtoženčeve krivde je sodišče upoštevalo tudi dejstvo, da dotični »ne kaže v nravstvenem pogledu baš razveseljivega zgleda in da se nahaja v kritični mladeniški dobi,«¹⁹⁹ na podlagi vseh pridobljenih dokazov pa ga je spoznalo za krivega in predvsem zaradi njegove mladosti, neoporečnosti ter pomanjkljive vzgoje uporabilo določilo izredne milosti po § 54 a.k.z. in ga obsodilo na tri mesece težke ječe, dopolnjene z enim trdim ležiščem in postom enkrat mesečno.

Neodobravanje javnosti so še vedno povzročali sicer manj pogosti primeri kazenskega preganjanja homoseksualcev in sodomitov, kljub temu da so se kazni zoper omenjene spolne prestopnike občutno znižale. Oba tovrstna zločina sta se v jugoslovanskem kazenskem zakoniku pojmovala le še kot prestopka zoper javno moralno, ki sta se kaznovala s strogim zaporom oz. v primeru sodomije z zaporom do enega leta. Prestopka nečistovanja

¹⁹⁶ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 111, Vr VIII 592/29, obtožnica Obt 460/29, 1.

¹⁹⁷ *Ibidem*, 2–3.

¹⁹⁸ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 109, Vr VII 396/28, 3.

¹⁹⁹ *Ibidem*.

zoper naravo z osebami istega spola po § 285 j.k.z. je bil leta 1930 obtožen posestnik Miha T., ki naj bi v Prožinski vasi 5. januarja 1930 primoral 13-letnega Stanka J. do izvršitve nenravne nečistosti. Omenjeni prestopki naj bi zagrešili tudi pozimi 1929 in 9. februarja, ko naj bi tipal za spolovila Štefana P. in Alojza J. Navedena inkriminirana dejanja so potrdile vse žrtve, Stanko J. je še izpovedal, »da je pustil storiti obtožencu njegovo dejanje le zastran tega, ker mu je grozil in se ga je bal.«²⁰⁰ Ker je bil obtoženi 56-letnik zaradi sličnega dejanja že obsojen v sodbi z dne 11. julija 1922, se je sodni dvor prepričal, da je nagnjen k homoseksualnosti. Slednjega so obsojili kot krivega dvakratnega prestopka zoper javno moralo po § 285 j.k.z., kazni pa odmerili znotraj zakonsko določene kazni, in sicer na dva meseca strogega zapora.

Pred uvedbo omenjenega jugoslovanskega kazenskega zakonika je sodomija veljala za hudo delstvo nečistovanja zoper naravo z živalmi in bila inkriminirana po § 129 I a.k.z., zagroženo kazni je bilo izreči po § 130 a.k.z. na težko ječo od enega do petih let. Omenjenega hudodelstva je bil obtožen tudi 24-letni Miha J., ki je služil kot hlapec v Migojnicah pri Grižah. Obtožnica ga je bremenila, da naj bi 7. junija 1927 uganjal nečistost zoper naravo s tem, da je spolno občeval z ovco, že pred božičem leta 1926 pa naj bi se telesno združil s svinjo. Dotični je očitana mu dejanja priznal, slednja je tudi opisal, rekoč, »da je nekoč pred božičem, potem ko se je nekoliko opijanal, odšel v hlev in tamkaj poskusil spolno občeovati z neko svinjo, vendar pa tega ni zmožal storiti, ker je bila svinja še premajhna [...]. Glede spolnega občevanja z ovco prizna, da se je kritičnega večera v kleti svoje delodajalke, katero je našel zaprto, napil jabolčnika in potem ponoči med 3. in 4. uro zjutraj odšel v hlev in tamkaj vtaknil svoj spolni ud trimesečni ovci v nožnico. Ker je ovca nekoliko zbleketala, se je gospodinja zbudila in ga v hlevu zasačila.«²⁰¹ Sodišče se je na glavni obravnavi z dne 25. junija 1927 o njegovi krivdi prepričalo, pri izreku kazni pa je upoštevalo prevladujoče olajševalne okoliščine, ki so zajemale obtoženčevo popolno priznanje in neoporečnost, ter posledično uporabilo izredno milost po § 54

a.k.z. in imenovanega obsodilo na dva meseca težke ječe, dopolnjene z enim postom in trdim ležiščem vsakih štirinajst dni.

Sodna praksa v kazenskih zadevah zoper manjše prestopke s področja spolnih deliktov

Na Okrožnem sodišču Celje so med leti 1927 in 1931 obravnavali tudi manjše spolne prestopke, ki so predstavljali grožnjo moralno spodobnim ljudem. Mednje so spadali ekshibicionisti in razni ekscentriki, ki so v javnosti skušali zadovoljiti svoja spolna nagnjenja. Omenimo sojenje v kazenski zadevi zoper 29-letnega Ignaca K., posestnika v Stranicah, ki je 21. maja 1931 zagrešil javno izvršitev nečistega dejanja po § 287 j.k.z. s tem, da je v času neke poroke, kjer je bil obtoženi navzoč kot svat, stopil do bližnje koč nedaleč stran od ceste, kjer se je nahajalo več delavcev, tam opravil malo potrebo, nato pa potegnil svoj spolni ud iz hlač ter zavpil proti delavcem, rekoč: »Poglejte, kakega dolgega imam.«²⁰² Obtoženec je bil po pričevanju navzočih spoznan za krivega kljub njegovim trditvam, »da si je popravil v kritičnem času in kraju le čreva, ker ima kilo.«²⁰³ Sodni dvor je namreč spoznal, da izvršeno dejanje vsebuje vse zakonite znake prestopka zoper javno moralo po § 287 j.k.z. in dotičnega kaznoval z denarno kaznijo v višini 180 Din oz. v primeru neizterljivosti le-te na tri dni zapora.

Že dve leti poprej je potekal kazenski proces v primeru zoper Alojza M. in Albina B., ki sta bila obtožena prestopka javnega pohujšanja po § 516 a.k.z., saj naj bi 30. julija 1929 v Knezdolu zgrabila Antona B. za obe nogi in roki ter mu iz hlač potegnili spolni ud in ga močno stiskala, zaradi česar je slednji kričal. Ko so se kritičnega večera po napornem delovnem dnevu ulegli na krmo, se je namreč oškodovani začel hvaliti s tem, koliko žensk je že imel. To naj bi bil povod za izvršitev opisanega prestopka, s tem sta se zagovarjala tudi obtoženca, saj naj bi »le za šalo rekla, da hočeta pogledati, kaj ima B. v hlačah, ker se je bahal z ženskami.«²⁰⁴ Na glavni razpravi z dne 30. novembra 1929 so imeno-

²⁰⁰ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 113, Kzp VII 179/30, 2.

²⁰¹ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 106, Vr VII 379/27, 3.

²⁰² ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 120, Kzp VII 1522/31, 1.

²⁰³ Ibidem, 2.

²⁰⁴ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 112, Vr VII 739/29, obtožnica Obt 457/29, 2.

vana po tretji točki § 259 k.pr.r. oprostili navedene obtožbe, saj je domnevni oškodovanec priznal, da je bil dogodek storjen zgolj za šalo, ker pa je bil sam jezen na obtoženca, je orožnikom povedal več kot je resnica. Ker se je omenjeno dejanje izvršilo več kot osem metrov stran od bližnje javne poti in še to samo v prisotnosti omenjenih oseb, je sodišče sklenilo, da le-to ne vsebuje zakonskih znakov prestopka po § 516 a.k.z. in ga ni mogoče obravnavati kot kaznivo dejanje.

Navsezadnje je bilo kaznivo tudi vsakršno prodajanje ali razširjanje spisov in slik, ki so vsebovali težko kršitev javne morale. V obravnavanih letih je ohranjena sodba v primeru zoper 31-letnega Deziderija M., ki je bil po § 288 j.k.z. obtožen, da naj bi spomladi 1930 v Zidanem mostu javno prodajal knjige in slike, ki žalijo javno nravnost. V obtožnici so bila navedena vsa tovrstna dela, ki jih je dotični prodajal, in sicer Higiene ljubezni, Liebe in Paris, Das Haus der Sünde, Das Paradies wird neu eröffnet, Das Kriminalmagazin, Ponočni moral, Parisien, Ideale Nacktheit, Schönheit im Film ter Deset detektivskih pustolovščin. Našteta dela so namreč bralce navajala k nečistim dejanjem, saj so povečevala svobodno ljubezen in kult nagote, opravičevala nebrzdano spolno uživanje brez kakršnihkoli omejitev in s tem ogrožala težnje po ohranjanju spolnosti znotraj zakonske zveze. Obtoženi je priznal, da je te knjige res prodajal, vendar ni poznal njihove vsebine, »ker jih ni bral in da ga zato ne more zadeti kazenska odgovornost.«²⁰⁵ Sodišče je njegovim trditvam verjelo, saj je bilo umljivo, da prodajalec ne more vseh knjig, ki jih dobi v prodajo, prebrati in jih sam cenzurirati, poleg tega je vse tiskovine dobil preko javne pošte od številnih knjigarn, nihče pa ga na kakšno nemoralnost vsebin ni opozoril. Na podlagi pridobljenih dokazov ga je sodni dvor dne 7. novembra 1930 po § 280 s.k.p. oprostil obtožbe, saj se ni spustil v podrobnejšo presojo vsebine brošur in knjig.

Viri in literatura

Arhivsko gradivo:

²⁰⁵ ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 114, Kzp VII 435/30, 2.

Zgodovinski arhiv Celje, ZAC 609, Okrožno sodišče Celje 1898–1949, AŠ 4, AŠ 24–28, AŠ 106–121.

Zakoni in uredbe:

Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku.

I. zvezek: Kazenski zakon o hudodelstvih, pregreških in prestopkih z dne 27. maja 1852 št. 117 drž. zakonika z dodanim tiskovnim zakonom z dne 17. decembra 1862 št. 6 d. z. ex 1863 in drugimi novjšimi zakoni kazenskopravnega obsega. Ljubljana: Pravnik, 1889

Kazenski zakonik za kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev z dne 27. januarja 1929, *Ur.l. ljubljanske in mariborske oblasti*, št. 74/1929, letnik XI, 18. 7. 1929. Ljubljana, str. 573–588

Zakon, s katerim se uveljavljajo in uvajajo kazenski zakonik, zakonik o sodnem kazenskem postopanju in zakon o izvrševanju kazni na prostosti z dne 16. februarja 1929, *Ur.l. ljubljanske in mariborske oblasti*, št. 75/1929, letnik XI, 20. 7. 1929. Ljubljana, str. 589–590

Zakonik o sodnem kazenskem postopanju za kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev z dne 16. februarja 1929, *Ur.l. ljubljanske in mariborske oblasti*, št. 109/1929, letnik XI, 31. 10. 1929. Ljubljana, str. 833–864

Uredba o poslovnem redu za redna kazenska sodišča z dne 21. novembra 1929, *Ur.l. kraljevske banske uprave Dravske banovine*, št. 10/1929, letnik I, 16. 12. 1929. Ljubljana, str. 85–102

Literatura:

BAVCON, Ljubo et al.: *Kazensko pravo: splošni del. Četrta izdaja.* Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 2003

BUKOŠEK, Metka: Oris razvoja pravosodnih organov na območju Zgodovinskega arhiva Celje. V: CVELFAR, Bojan et al.: *Hiša pisanih spominov: jubilejni zbornik ob 50. letnici Zgodovinskega arhiva Celje.* Celje: Zgodovinski arhiv, 2006, str. 53–76

BUKOŠEK, Metka: Fond Okrožnega sodišča v Celju: 1850–1941. V: *Arhivi*, letnik 29, št. 1, 2006, str. 77–98

- DOLENC, Metod: *Tolmač h kazenskemu zakonu kraljevine Jugoslavije*. Ljubljana: Tiskovna zadruga, 1929
- DOLENC, Metod, MAKLECOV, Aleksander: *Sistem celokupnega kazenskega prava kraljevine Jugoslavije*. Ljubljana: Tiskovna zadruga, 1934.
- KOROŠEC, Damjan: *Spolnost in kazensko pravo: od prazgodovine do t.i. modernega spolnega kazenskega prava*. Ljubljana: Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 2008
- MELIK, Jelka: *Kazensko sodstvo na Slovenskem 1919–1929: s posebnim ozirom na arhivsko gradivo Deželnega sodišča v Ljubljani*. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 1994
- MELIK, Jelka: *Arhivi in kazenska sodišča*. V: *Arhivi*, letnik 22, 1999, št. 1–2, str. 80–83
- MELIK, Jelka: *V imenu njegovega veličanstva kralja!: kazensko sodstvo v jugoslovanski Sloveniji v letih 1930–1941*. Ljubljana: Arhiv republike Slovenije, 2000
- MELIK, Jelka: *Kazensko pravo in Slovenci v prvi Jugoslaviji*. V: Pirjevec, Jože et al.: *Problemi demokracije na Slovenskem v letih 1918–1941: zbornik prispevkov na simpoziju 7. in 8. decembra 2006*. Ljubljana: SAZU, 2007, str. 211–217
- POLAJNAR, Janez: *»Pfuj! To je Gerdo!«: k zgodovini morale na Slovenskem v dobi meščanstva*. Celje: Zgodovinsko društvo Celje, 2008
- SCOTT, George Ryley: *Najstarejša obrt: prostitucija od antike do današnjih dni*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1969
- SOHN, Anne-Marie: *Unzüchtige Handlungen an Mädchen und alltägliche Sexualität in Frankreich (1870–1939)*. V: CORBIN, Alain: *Die sexuelle Gewalt in der Geschichte*. Berlin: Verlag Klaus Wagenbach, 1992, str. 59–88
- STERGAR, Rok: *O posilni nečistosti, oskrumbi in družih velikih nesramnostih*. V: *Kronika*, letnik 43, št. 1–2, 1995, str. 74–91
- STUDEN, Andrej: *Rabljev zamah: k zgodovini kriminala in kaznovanja na Slovenskem od 16. do začetka 21. stoletja*. Ljubljana: Slovenska matica, 2004
- VODOPIVEC, Katja et al.: *Postava in hudodelstvo: kriminaliteta na Slovenskem v 19. stoletju*. Ljubljana: Slovenska matica, 1990

Zusammenfassung

»MIT DER ABSICHT, SEINE LÜSTERNHEIT ZU BEFRIEDIGEN... «

Sexualdelikte im Cillier Gebiet in den Jahren 1927 bis 1931

Die Bestrebungen zum Schutz der körperlichen Unversehrtheit führten zur Ausformulierung von Paragraphen in Strafgesetzbüchern, die sexuelle Deviationen als strafbare Handlungen definierten. In der Zeit zwischen den beiden Weltkriegen galten zunächst die Bestimmungen des österreichischen Strafgesetzbuches, die nach dem Jahr 1930 von denen des neuen jugoslawischen Strafgesetzbuches ersetzt wurden. Als schwerste Verbrechen gegen die öffentliche Moral und die sexuelle Unversehrtheit wurden die sexuellen Deviationen Homosexualität, Sodomie, Schändung und Vergewaltigung sowie kleinere Vergehen gegen die öffentliche Sittlichkeit definiert.

Ihren wahren Wert bekamen die Gesetze erst durch ihre Anwendung, also in der Gerichtspraxis, wo sich allerdings Abweichungen von den gesetzlich festgelegten Strafen zeigten. Strafverfahren wegen Sexualdelikten wurden auch am Kreisgericht in Celje durchgeführt, wo unter anderem Urteile für die schwersten Sexualverbrechen gefällt wurden. In den Jahren 1927 bis 1931 wurden 179 mutmaßliche Sexualdelikte angezeigt, wobei nur in 121 Fällen ein Urteil – sei es Freispruch oder Schuldspruch – gefällt wurde.

In den Urteilen gegen Sexualstraftäter wurden ihre Personaldaten vermerkt, einschließlich Informationen über Alter, familiären Status und Beschäftigung sowie in einigen Fällen auch Angaben zu Glaubensbekenntnis, Schreibkundigkeit und bisheriger (Un)Bescholtenheit. Die größte Zahl an Sexualstraftätern findet sich in der Altersgruppe zwischen 15 und 30 Jahren; in höheren Altersgruppen sinkt die Zahl immer stärker. Minderjährige Straftäter wurden in eine eigene Kategorie eingeordnet und ihre Strafen wurden aufgrund ihrer Jugend stark unter das gesetzlich vorgeschriebene Strafausmaß gesenkt. Die Sexualstraftäter kamen aus allen gesellschaftlichen Schichten – laut den erhaltenen Gerichtsurteilen wurden sowohl Grundbesitzer als auch Arbeiter ohne Vermögen

vor Gericht gestellt – und auch der gesellschaftliche Status der Opfer machte keinen Unterschied. Die Akten zeigen außerdem, dass nicht nur Männer Sexualverbrecher waren, denn man findet auch Frauen als Täterinnen.

Unterschiedlich sind die Motive der Täter, die hinter der Verübung der Straftat standen. In zahlreichen Fällen war es eine günstige Gelegenheit und damit verbunden ein zufälliger Ort und Zeitpunkt der Tat. Manchmal führten Not- bzw. Zwangslagen der Angeklagten zu den Delikten, oder aber auch ihre völlige Verderbtheit.

Die Opfer der Sexualverbrechen waren in fast der Hälfte der erhaltenen Fälle Minderjährige unter 14 Jahren, was eine Folge des zahlenmäßig häufigsten Verbrechens, der Schändung, war. Minderjährige Kinder wussten nämlich nicht entsprechend Bescheid und waren weder physisch noch psychisch ausreichend entwickelt, um sich der Schwere der verübten Straftaten bewusst zu sein. Die Täter legten bei der Auswahl ihrer Opfer keinerlei Augenmerk auf deren gesellschaftlichen und sozialen Status, denn es galt nur, die eigenen sexuellen Bedürfnisse zu befriedigen. Zur Erreichung ihrer Ziele bedienten sich die Verbrecher auch der Gewalt und der Drohung, oder aber sie versuchten ihre Opfer durch Versprechen, Schmeicheleien und Geschenke anzulocken.

Die erhaltenen Gerichtsakten zeigen die Tendenz der Herabsetzung der gesetzlich vorgeschriebenen Strafen, was eine Folge der Berücksichtigung zahlreicher mildernder Umstände sowie außerordentlicher Gnadenakte war. Damit illustrieren sie die nachsichtige Haltung der Justiz gegenüber Sexualverbrechern. Letztere verwendeten zu ihrer Verteidigung auch zahlreiche unglaubwürdige Ausreden und verneinten häufig jegliche Schuld. Allerdings überzeugte sich das Gericht aufgrund von Zeugenaussagen und anderen Beweisen von der Schuld der Angeklagten und sprach entsprechende Strafen aus.

Schlagwörter: *Justiz, Sexualdelikte, Strafrecht, österreichisches Strafgesetzbuch, jugoslawisches Strafgesetzbuch, Rechtsprechung, Straftaten, Kreisgericht Celje*